

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1967 | ΑΡΙΘ. 7

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἡ ἀξία τῆς παραδόσεως.

Εἶναι ὀρθότατα καὶ ἀποτελοῦν ἀδιάσειστα πορίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμπειρίας, τὰ ὅσα ὁ καθηγητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς κ. Μαρινᾶτος διεκήρυξεν εἰς τὸν ἐκφωνηθέντα παρ' αὐτοῦ πανηγυρικὸν λόγον, διὰ τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ τὴν ἐθνοποιὸν σημασίαν τῆς Παραδόσεως.

Δι' αὐτῆς οἱ λαοὶ βεβαιοῦν τὴν ἱστορίαν των καὶ τὸν χαρακτῆρά των, ὡς ἀψευδῶς μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ ἱστορία τοῦ Ἔθνους μας. Διότι ἡ δημιουργικὴ καὶ ἔνδοξος πορεία του οὐδέποτε ἐχαράχθη μὲ τὸν διαβήτην τοῦ ὑπολογισμοῦ. Ἀλλὰ ὄλαι αἱ μεγάλαι του ἀποφάσεις καὶ ὄλαι αἱ μεγάλαι στιγμαὶ τῆς ζωῆς του ὑπῆρξαν ἀπόρροια καὶ ἀπαύγασμα τῆς ἀσπλεύτου ἐμμονῆς του εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀξιπρεπείας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς πίστεως του πρὸς τὸ θαῦμα. Αὐτὴ ἡ πίστις ἐπυροδότησε πάντοτε τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν μὲ τὴν θείαν ἐκείνην φλόγα ἐνθουσιασμοῦ, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησεν ἐκάστοτε κατορθώματα καὶ ἡρωισμοὺς ἀσυλλήπτους διὰ τὸν ὀρθολογισμόν. Καὶ αὐτῇ, μεταδιδομένη, ὡς ἱερὰ παράδοσις, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, τοῦ χαρίζει τὰ δυνατὰ πτερά, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα ἀναβαίνει ὑπερῆφάνως τὰς χιλιετηρίδας. Ἀπὸ τὴν πίστιν αὐτὴν καὶ ἀπὸ τὴν παράδοσιν αὐτὴν ἀπέβησαν καὶ τὸ ἀθάνατον **Εἰκοσιένα**, πού ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ὁ κολοσσός, τὸν ὁποῖον ἔτρεμεν ἡ Εὐρώπη, ἐστηρίζετο εἰς πηλίνους πόδας.

Καὶ τῆς παραδόσεως αὐτῆς ἀκοίμητος συντηρητὴς καὶ ἄγρυπνος φρουρὸς ὑπῆρξεν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας. Αὐτὴ συνεκρότησε καὶ συνεκράτησεν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἔθνους τὸ ὑπερήφανον συναίσθημα τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς του ὑπεροχῆς ἀπέναντι τοῦ ἀσιάτου κατακτητοῦ του. Αὐτῇ, μὲ τὴν πίστιν εἰς τὸν **τ α φ έ ν τ α κ α ι ἀ ν α σ τ ᾶ ν τ α**

Χριστόν καὶ μὲ τὸ θεῖόν του κήρυγμα, ὅτι «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι», ἔστερέωσε ἀκλόνητον τὴν πεποιθήσιν του εἰς τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεώς του. Αὐτὴ ἀπεκύλησε τὴν πέτραν τοῦ μνημείου του, καὶ ὕψωσε τὸ λάβαρον τῆς Παλιγγενεσίας του. Καὶ αὐτὴ κατέχρανε καὶ καθηγίασε τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας του, μὲ φάλαγγα ὀλόκληρον αἱματωμένων ράσων σεμνῶν λειτουργῶν της. Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πᾶσα πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας ἀσέβεια, ἀποτελεῖ, ἀναμφιβόλως, ὑπονόμευσιν τῆς Ἐθνικῆς μας παραδόσεως καὶ προδοσίαν αὐτόχρομα τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων μας.

Ἔχει ἄδικον.

Δημοσιογράφος καθημερινῆς ἡμερίδος, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται δοκίμως μὲ τὰ κοινωνικά μας ζητήματα, θεωρεῖ ὡς μίαν ἀπὸ τὰς κυρίας ἀφορμὰς πού ὠδήγησαν εἰς τὸ εἰδεχθῆς της ἔγκλημα τὴν στραγγαλίστριαν τῶν Πατρῶν, τὴν πολυτεκνίαν τῆς πατρικῆς της οἰκογενείας.

Χάρις εἰς αὐτὴν, λέγει, καὶ χάρις εἰς τὰς ἀπρονοησίας μερικῶν «ν' ἀραδιάζουσι παιδιὰ, χωρὶς νὰ σκέπτονται πῶς θὰ τὰ θρέψουσι», τὴν ἐξαπέστειλαν, παιδίσκην ἀκόμη, νὰ ἐργασθῆ ἔντελῶς ἀπροστάτευτος εἰς τὸ χάος μιᾶς μεγαλοπόλεως, ὅπου ἔλλοχεύουν τόσοι κίνδυνοι.

Δὲν ἔχει ἴσως ἄδικον ἀπὸ μιᾶς πλευρᾶς. Τὸν κίνδυνον δηλαδὴ τὸν ὅποιον δεατρέχουν τὰ ἀπροστάτευτα νεαρὰ πλάσματα εἰς τὰς μεγαλοπόλεις. Δὲν πταίει ὅμως, νομίζομεν, εἰς τοῦτο ἡ πολυτεκνία τῆς οἰκογενείας. Ἀλλοίμονον, ἂν ἔλειπε καὶ αὐτὴ ἔπειτα ἀπὸ τὴν αἱμορραγίαν τοῦ πληθυσμοῦ μας ἀπὸ τὴν συνεχῆ μετανάστευσιν. Θὰ ἡρημῶνετο ἔντελῶς ἡ ὑπαιθρὸς μας! Πταίουσι, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἠθικὴ ἄπνοια πού χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴν μας. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ παντελής ἔλλειψις Κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως, διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἀπροστατέυτων νεαρῶν ὑπάρξεν.

Προφανῶς ὁ γράφων αἰσθάνεται ὑπερβολικὰς ἀνησυχίας διὰ τὸ λεγόμενον δημογραφικὸν πρόβλημα· διὰ τὴν ἐντεινομένην δηλαδὴ συνεχῶς αὖξιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Λησμονεῖ ὅμως, ὅτι ἡ ἀπληστία καὶ ἡ κερδομανία τόσοσιν ἔχει σκληρύνει εἰς τοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς τὰς καρδίας, ὥστε ἐνῶ εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς γῆς οἱ πληθυσμοὶ ὑποσιτίζονται καὶ ἀποθνήσκουσι ὑπὸ τῆς πείνης, εἰς ἄλλας καίονται χιλιάδες ἐναποθηκευμένοι τόνοι σίτου, ὀρύζης κ.λ.π., διὰ νὰ μὴ ἐλαττωθῆ ἡ τιμὴ των. Μεγάλαι δὲ μάλιστα οἰκονομικὰ τράστ προβαί-

νουν εἰς προαγορὰς τῆς παραγωγῆς διὰ πολλὰ ἔτη, καὶ αὐξάνουν, συνεχῶς καὶ ἀσυστότως, τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων!

Ἐντὶ λοιπὸν εὐκόλων ἐπικρίσεων κατὰ τῆς πολυτεκνίας, τὸ ὀρθότερον θὰ ἦτο νὰ βάλωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸν τύπον τῶν ἡλῶν. Καὶ νὰ συνειδητοποιήσωμεν, ὅτι ἡ κοινωνία μας ἔχει ὑποστῆ καὶ ὑφίσταται ὀλεθρίας ἀποσυνθετικὰς ἐπιδράσεις ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀθεϊστικὰς καὶ ὑλιστικὰς ψευδοθεωρίας, αἱ ὁποῖαι φυσικὸν εἶναι νὰ τὴν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὰ πατροπαράδοτα Χριστιανικὰ βιώματα. Μὲ ἀποτελέσματα ψυχοφθόρα καὶ ἔθνοφθόρα, ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Διότι εἶναι βέβαιοι, ὅτι ὅπου τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ δὲν εἰσδύει εἰς τὰς καρδίας, κυριαρχοῦν τὰ πρωτόγονα ἔνστικτα, ποῦ δὲν ἔχουν κανένα ἀπολύτως δισταγμὸν νὰ ἐκμεταλλεθῶν βαναύσως καὶ ἀσπλαχνῶς τὴν δυστυχίαν. Καὶ χωρὶς βεβαίως νὰ ὑπάρχη οἰαδήποτε δικαιολογία διὰ τὸ φρικτὸν τῆς ἔγκλημα, εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ πτωχὴ καὶ ἀπροστάτευτος κόρη, ἀντὶ νὰ συναντήσῃ στοργὴν καὶ ἀγάπην καὶ προστασίαν καὶ συναντίληψιν, ἔπεσεν εἰς χεῖρας φαύλων καὶ ἀθλίων ἐκμεταλλευτῶν τῆς δυστυχίας τῆς.

Οἱ Χαιρετισμοί.

Ὅλοι βεβαίως αἱ ἀκολουθίαι τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας ἔχουν κατανυκτικότητα καὶ βαθύ πνευματικὸν περιεχόμενον, ποῦ ἀνυψώνει καὶ πτερόνει τὴν ψυχὴν. Ἰδιαιτέρως ὁμως τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Οἱ δὲ κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν ψαλλόμενοι Χαιρετισμοὶ πρὸς τὴν Πανάχραντον Θεοτόκον καὶ Μητέρα τοῦ θεοῦ μας Λυτρωτοῦ, συγκεντρῶνουν πυκνότερον πάντοτε Ἐκκλησίασμα, ποῦ μὲ τὴν πλέον ἄδολον συγκίνησιν καὶ μὲ πηγαίαν εὐσέβειαν παρακολουθεῖ τὴν ἱεράν τους ἀκολουθίαν. Κατάμεστοι, δὲ κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἦσαν οἱ ναοὶ τῆς πρωτεύουσας. Ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἐπὶ συναπτοῦς ἤδη αἰῶνας μελῶδει τὸ κοσμοσωτήριον «Χαίρε» τοῦ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Μεγαλόχαρην. Καὶ ὑμολογεῖ «ἐκ βαθέων» τὴν ὑπέρμαχον Στρατηγόν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ εἶναι πάντοτε εἰς ὅλας τὰς δυσκόλους περιστάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ του βίου «λιμὴν, προστασία, σκέπη, κραταίωμα καὶ δωδεκάτοιχος πόλις» του. Καὶ ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὴν ἄδολον πίστιν καὶ λατρείαν, ἀντλεῖ δύναμιν καὶ παρηγορίαν διὰ τὸ μέλλον του.

Πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως.

Ὡς ἀνέγραψεν ὁ ἑλληνικὸς Τύπος, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀρχιμανδρίτης Ἀνδρέας Σκρίμα εἰς

συνέτευξιν του πρὸς τὴν παρισινήν ἡφμερίδα «Φιγκαρό» ἐπέκρινε «τὰς ἀντιδράσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πιθανὴν μετάβασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν Ρώμην», προσθέσας ὅτι «ὁ Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας οὐδέποτε ἀπέκρυψε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ μεταβῆ εἰς τὸ Βατικανὸν διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Ποντίφηκα, νὰ συζητήσῃ τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ συλλειτουργήσῃ μετὰ τοῦ Πάπα Παύλου εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον».

Θὰ ἠθέλαμεν νὰ πληροφορήσωμεν τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀνδρέαν Σκριμα καὶ τοὺς ὁμόφρονάς του, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀντιτιθεμένη εἰς τὴν πρωτοβουλίαν αὐτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, δὲν διαπνέεται οὔτε ἀπὸ μισαλλοδοξίαν, οὔτε ἀπὸ φθόνον, οὔτε ἀπὸ στεῖρον φανατισμὸν. Μὲ τὴν στάσιν της αὐτὴν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐκτιμηθῆ δεόντως, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποβλέπει ἀκριβῶς εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ κύρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τοῦ ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξου κόσμου καὶ εἰς τὴν προφύλαξιν τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ ἐνδεχομένης ταπεινώσεως.

Πῶς εἶναι ὁμως δυνατὸν νὰ μεταβῆ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἰς τὸ Βατικανὸν διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Ποντίφηκα, ἀφοῦ εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ταξίδιον αὐτὸ θὰ σκανδαλίσῃ σφόδρα ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας τὰς συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συζητήσῃ τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, χωρὶς τὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν καὶ ἐξουσιοδότησιν ὄλων τῶν Ἀυτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συλλειτουργήσῃ μετὰ τοῦ Πάπα Παύλου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ρωμαιοπαπικὴ Ἐκκλησία εἶναι σχισματικὴ καὶ αἰρετικὴ ὡς περιπεσοῦσα εἰς πλείστα κακοδοξίας, μετὰ τῶν ὁποίων ἡ ὀλεθριωτέρα εἶναι ἡ ἐπίσημος διδασκαλία της περὶ τοῦ π ρ ω τ ε ῖ ο υ καὶ τοῦ ἁ λ α θ ῆ τ ο υ τοῦ π ἄ π α ;

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς προσεγγίσεως τῆς Ὁρθοδόξου μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀρκεῖ νὰ δημιουργηθοῦν πρὸς τοῦτο αἱ ἀναγκαῖαι προϋποθέσεις. Ἡ εἰλικρινὴς προσέγγισις θὰ εἶναι δυνατὴ μόνον τότε, ὅταν ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία δείξῃ ἐμπράκτως τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις της, ἀποκηρύττουσα τὰς κακοδοξίας της καὶ καταργοῦσα πρὸ πάντων τὴν περιφημον Οὐνίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἤσκησε καὶ ἀσκεῖ ὑποὺλον προσηλυτισμὸν καὶ ἀνεπίτρεπτον προπαγάνδαν εἰς βάρος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἑκκλησία ζῶσα.

Αἱ ὑπηρεσίαι «διαφωτίσεως» τῆς σοβιετικῆς Κυβερνήσεως ἐξαπέλυσαν τελευταίως ἰδιαίτερος ἔντονον ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας. Τὴν κατηγοροῦν, ὅτι προβαίνει εἰς νέας καὶ ἐπικινδύνους διὰ τὸν κομμουνισμόν πρωτοβουλίας διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ. «Δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὰς λειτουργίας της καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς της πανηγύρεις καὶ τελετάς, ἀλλ' ὀργανώνει παντὸς εἴδους συγκεντρώσεις καὶ ἐξορμήσεις καλλιτεχνικὰς, ἐπιστημονικὰς καὶ φυσιολατρικὰς ἀκόμη».

Ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνα ἀκριβῶς ὁ ἄθεος κομμουνισμός, ἔχων ὅλην τὴν ὑλικὴν δύναμιν εἰς χεῖράς του, ἀγωνίζεται εἰς τὴν Ρωσίαν νὰ ἐκρίζωσῃ τὸν Χριστιανισμόν, μετερχόμενος πᾶν μέσον. Ἄλλ' ἡ προσπάθειά του ἀποβαίνει εἰς μάτην! Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑκκλησία ὄχι μόνον δὲν ἐνίκηθη εἰς τὴν—κατὰ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα—ἄνισον αὐτὴν μάχην, ἀλλὰ ἀνθεὶ πνευματικῶς καὶ ἡ ἀκτινοβολία της εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καθίσταται διαρκῶς μεγαλυτέρα. Ἀκριβῶς ἡ ἀντιξοότης καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα διωγμοῦ τὴν κάμνουν νὰ ἔχῃ ὅλον ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον σφρίγος, ποῦ ἐνθυμίζει τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ζωτικότητα τῆς ἀρχαίας Ἑκκλησίας. Καὶ ἡ ἀθεΐα διαπιστώνει καὶ σήμερον ὅτι δι' αὐτὴν, ὅσα μέσα καὶ ἂν διαθέτῃ, εἶναι «σκληρὸν πρὸς κέντρα λακτίζειν».

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΙΤΑΛΗ

Ἱεροκλήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως—Πρεβέζης

ΡΗΜΑΤΑ ΖΩΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ

Κηρύγματα εἰς τὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους

Ἐπαινος—εὐλογία

τῆς **ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ** τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τιμᾶται δρχ. 80

Πωλεῖται παρὰ τῷ Συγγραφεῖ (Πρέβεζαν) καὶ εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα Θρησκευτικῶν Ἐκδόσεων.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

Ο ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΚΓ'. Τὶ δὲ οἱ πνευματικοὶ μᾶλλον, καὶ γενναιότεροι; Πολλὰ κατακρίνοντες ἡμᾶς, ἂν οὕτω δόξῃ, καὶ βασανίσαντες, καὶ οὐδαμοῦ θέντες, ἀπῆλθον καὶ τὴν κοινωνίαν ὡς οὐκ εὐσεβῶν διαπτύσαντες. Ἐάν τις αὐτῶν λέγωμεν, οὕτωςί πράως καὶ λογικῶς προβιβάζοντες.—Εἰπέ μοι, ὦ θαυμάσιε, καλεῖς τι τὸ ὀρχεῖσθαι, τὸ τι αὐλεῖν; Πάνυγε, εἶποιεν ἄν.—Τὶ δαί; σοφίαν τε καὶ σοφὸν εἶναι, τοῦθ', ὃ δὴ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμην τιθέμεθα; Καὶ τοῦτο δώσουσι.—Πότερον δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ ὑψηλότερον ταῦτα σοφίας, ἢ τούτων μακρῶ τὴν σοφίαν; Καὶ πάντων, εὖ οἶδ' ὅτι φήσουσι, καὶ μέχρι τούτων εἰσὶν εὐγνώμονες.—Ἄρ' οὖν ὀρχήσεως μὲν καὶ αὐλήσεως ἔστι διδασκαλία καὶ μάθησις, καὶ χρόνου πρὸς τοῦτο δεῖ, καὶ ἰδρώτων συχνῶν καὶ πόνων, καὶ μισθοὺς καταβαλεῖν ἔστιν ὅτε, καὶ προσαγωγῶν δεηθῆναι, καὶ ἀποδημηῆσαι μακρότερα, καὶ τ' ἄλλα τὰ μὲν ποιῆσαι πάντα, τὰ δὲ παθεῖν, οἷς ἐμπειρία συλλέγεται. Τὴν δὲ σοφίαν, ἢ πᾶσιν ἐπιστατεῖ, καὶ πάντα ἐν αὐτῇ τὰ καλὰ συλλαβοῦσα ἔχει, ὡς καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν τοῦτο μᾶλλον ἢ τι ἄλλο χαίρειν ἀκούοντα, ἐπειδὴ καλεῖται πολλοῖς ὀνόμασιν, οὕτω κοῦφόν τι καὶ πεπατημένον πρᾶγμα ὑποληψόμεθα, ὥστε θελῆσαι δεῖν μόνον, καὶ εἶναι σοφόν; Πολλῆς τοῦτο τῆς ἀμαθίας! Ἐάν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς, καὶ κατὰ μικρὸν τὴν πλάνην ἀνακαθαίρωμεν, ἢ τις ἄλλος τῶν εὐμαθεστέρων καὶ συνετωτέρων, τοῦτο ἐκεῖνο κατὰ πετρῶν σπείροι, καὶ λαλεῖν εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων. Οὕτως οὐδ' αὐτὸ τοῦτο εἰσι

—«*Ἀπῆλθον... διαπτύσαντες*».

Ἐναχρονισμὸς. Τὸ ῥῆμα θάρρεπε νὰ τεθῆ ἔπειτα ἀπὸ τίς μετοχῆς, ὡς ἐξῆς: «κατακρίναντες, καὶ βασανίσαντες καὶ διαπτύσαντες, ἀπῆλθον».

—«*Εἰπέ μοι, ὦ θαυμάσιε, καλεῖς τι τὸ ὀρχεῖσθαι;*»

Διαλάμπει παντοῦ ἡ μεγάλη Ἑλληνομάθεια τοῦ Μεγάλου Πατέρα τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Ἐχει κανεὶς τὴν αἰσθησιμότητα, πὸς διαβάξαι Πλατωνικοὺς διαλόγους καὶ πὸς παρακολουθεῖ τὸν Σωκράτη νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἐκμαιεῖ τὶς ἀπαντήσεις πὸς ἠθέλε.

ΚΓ'. Τί δὲ κάνουν αὐτοὶ ποὺ εἶναι περισσότερο πνευματικοὶ καὶ τολμηρότεροι ; Ἀφοῦ μᾶς κατακρίνουν περίσσια, κι' ἀφοῦ μᾶς παιδεύουν, κι' ἀφοῦ μᾶς καταφρονέσουν, κι' ἀφοῦ διακρίβουν, ἂν ἔτσι τοὺς φανῆ καὶ τὴν ἐπικοινωνία τους μαζί μας, μᾶς ἀφήνουν καὶ φεύγουν ἐπειδὴ τάχα δὲν εἴμαστε εὐσεβεῖς. Κι' ἂν εἰποῦμε σὲ κάποιον ἀπ' αὐτούς, προσπαθώντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ τὸν φέρωμε σ' ἐπίγνωση, μὲ τὴν λογικὴ καὶ μὲ τὴν καλωσύνη—Πές μου, καλέ μου ἄνθρωπε, λές ν' ἀξίζη κάτι, τὸ νὰ ξέρη κανεὶς χορὸ καὶ τὸ νὰ παίζη αὐλό ;—Καὶ πάρα πολὺ μάλιστα, θὰ μᾶς ἀπαντοῦσεν—
—Καὶ ποιά λοιπὸν εἶναι ἡ γνώμη σου; λές ν' ἀξίζη κάτι καὶ ἡ σοφία καὶ τὸ νᾶναι κανεὶς σοφός, ποὺ ὅλοι μας τὸ λογιάζομε αὐτό, σὰν γνώση καὶ τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων; Θὰ συμφωνήσῃ μαζί μας καὶ σ' αὐτό.—Ποιὸ λοιπὸν νομίζεις, πὼς εἶναι τὸ καλύτερο καὶ τ' ἀνώτερο· αὐτὰ ἀπὸ τὴν σοφία, ἢ πὼς ἡ σοφία εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερη ἀπ' αὐτά ; Τὸ ξέρω πολὺ καλά, πὼς θ' ἀπαντήσουν, πὼς ἡ σοφία εἶναι ἀνώτερη ἀπ' ὅλα. Κι' ὡς τὸ σημεῖον αὐτό, οἱ ἀπαντήσεις τους καὶ λογικὲς εἶναι καὶ φρόνιμες.

—Φυσικὸ λοιπὸν εἶναι καὶ γιὰ τὸν χορὸ καὶ γιὰ τὴν αὐλήσῃ νὰ ὑπάρχῃ βέβαια καὶ διδασκαλία καὶ μάθησις. Καὶ χρειάζεται γι' αὐτὰ καὶ χρόνος ἀρκετός, καὶ νὰ ιδρώσης συχνά, καὶ κόποι, καὶ νὰ πληρώνωμε μερικὲς φορὲς καὶ μισθοὺς, καὶ νὰ χρειασθοῦμε μεσίτες, καὶ νὰ ταξιδέψωμε μακρύτερα, καὶ νὰ κάνωμε ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά καὶ νὰ πάθωμε ἀπὸ τὴν ἄλλη κι' ὅλα τ' ἄλλα, ποὺ μ' αὐτὰ ἀποκτιέται ἡ γνώσις τους. Τὴν σοφία λοιπὸν, ποὺ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὰ πάντα, καὶ ποὺ κλείνει μέσα της ὅλα τὰ καλά, καὶ ποὺ κι' ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς αὐτὸ τ' ὄνομα χαιρεταὶ ν' ἀκούῃ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο—ἐπειδὴ τὸν προσφωνοῦν μὲ πολλὰ ὀνόματα—θὰ τὴν πάρωμε λοιπὸν καὶ θὰ τὴν λογαριάσωμε σὰν ἓνα πρᾶγμα τόσο συνηθισμένο κι' ἀσήμαντο, ὥστε νὰ φθάνῃ νὰ τὸ θελήσῃ κανεὶς μονάχα, καὶ νὰ γίνῃ σοφός ; Αὐτὸ φανερώνει πολὺ μεγάλην ἀμορφωσιά!

Ἄν τοὺς εἰποῦμε αὐτά, κι' ἂν δοκιμάσωμε νὰ τοὺς ἀπαλλάξωμε σιγά-σιγά ἀπὸ τὴν πλάνη τους, ἢ ἂν κάποιος ἀπ' αὐτούς ποὺ ξέρουν περισσότερο καὶ ποὺ εἶναι συνετώτεροι θὰ τὸ ἐπιχειροῦσεν αὐτό, θάτανε τὸ ἴδιο, σὰν νὰ σπέρνῃ ἐπάνω σὲ πέτρες καὶ σὰν νὰ μιλῇ μὲ κουφούς, ὅπως λέει ἡ παροιμία. Ἔτσι, οὔτε καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμα δὲν θάτανε σοφοί, στὸ νὰ ξέρουν δηλαδὴ τὴν ἀμάθειά τους. Καὶ νομίζω, πὼς ταιριάζει νὰ εἰπῆ κανεὶς γι' αὐτούς, ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ὁ Σολομώντας: «Ἔπαρχει μιὰ ἀθλιότησα, ποὺ τὴν εἶδα κάτω ἀπὸ τὸν Ἥλιο· ὁ ἄνθρωπος δηλαδὴ ποὺ περνᾷ τὸν ἑαυτὸ του γιὰ σοφόν».

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

σοφοί, τὴν ἑαυτῶν γινώσκειν ἀπαιδευσίαν! Καὶ μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν, τὸ τοῦ Σολομῶντος εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· «Ἔστι πονηρία, ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἄνδρα δόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι». Καὶ ὁ τούτου πονηρότερον, παιδεύειν ἄλλους πεπιστευμένον, τὸν μηδὲ τῆς οἰκείας ἀμαθίας ἐπαιθανόμενον. Τοῦτο δακρύων μὲν καὶ στεναγμῶν, εἴπερ τι ἄλλο πάθος, ἄξιον· ὁ καὶ πολλάκις ἐγὼ κατελέγησα, εὖ οἰδῶς, ὅτι τὸ οἶσθαι τοῦ εἶναι τὸ πλεῖστον ἀφαιρεῖται· καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Ἰᾶσθαι δὲ καὶ στήσαι τὴν νόσον, Πέτρου ἂν εἴη τινός, ἢ Παύλου, τῶν μεγάλων Χριστοῦ μαθητῶν, καὶ μετὰ τῆς ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ κυβερνήσεως εὐληφότερον τὸ χάρισμα, καὶ πᾶσι πάντα γινομένων, ἵνα τοὺς πάντες κερδήσωσιν. Ἡμῖν δὲ τοῖς ἄλλοις μέγα, κἄν εἰ καλῶς κυβερνησόμεθα, καὶ ἀγοίμεθα πρὸς τὸν ἐπανορθοῦν τοιαῦτα καὶ διευθύειν πεπιστευμένον.

ΚΔ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ γε Παύλου καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐμνήσθημεν, ἀφέντες, εἰ δοκεῖ, τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι κατὰ νομοθεσίαν, ἢ προφητείαν, ἢ στρατηγίαν, ἢ τινα τοιαύτην ἄλλην οἰκονομίαν τοῦ λαοῦ προεβλήθησαν, οἷον τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἀαρῶν ἐκεῖνον, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Ἡλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τοὺς Κριτάς, τὸν Σαμουὴλ, τὸν Δαβίδ, τῶν προφητῶν τὸ πλῆθος, τὸν Ἰωάννην, τοὺς δώδεκα μαθητάς, τοὺς ἐπ' ἐκείνοις ὕστερον, οἱ πολλοὶς ἰδρῶσι καὶ πόνοις διεξῆλθον τὴν προστασίαν κατὰ τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἕκαστοι, τούτους ὑπερβάντες ἅπαντας, Παῦλον προστησώμεθα μόνον τοῦ λόγου συνίστορα. Κἄν τούτῳ θεωρήσωμεν, ὅσον ἐστὶ ἡ ψυχῶν ἐπιμέλεια, καὶ εἰ βραχείας τῆς πραγματείας, ἢ μικρᾶς τῆς συνέσεως. Ὡς ἂν δὲ ρᾶστα τοῦτο γινώημεν καὶ κατίδοιμεν, τί Παῦλος αὐτὸς

— «Καλῶς ἔχειν τὸ τοῦ Σολομῶντος».

«Ἔστι πονηρία, ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἄνδρα δόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι» (Ἐκκλησιαστοῦ ε', 5). «Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες» (Ἡσαῖου ε', 21).

— «Καὶ πᾶσι πάντα γινομένων».

«Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω» (Α' Κορ. 22).

— «Κατὰ νομοθεσίαν, ἢ προφητείαν, ἢ στρατηγίαν...».

Νομοθέτης ὑπῆρξεν ὁ Μωϋσῆς, Προφήτης καὶ συνεργάτης του ὁ ἀδελφός του Ἀαρῶν, πού ἦτανε καὶ μεγάλος ἀρχιερέας· ἐπίσης προφῆτες ἦσαν ὁ Ἡλίας, ὁ Δαβίδ, ὁ Σαμουὴλ κ.τ.λ. Ἀρχιστράτηγος δὲ ἦτανε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ.

Κι' αὐτὸ πού εἶναι τρισχειρότερο κι' ἀπὸ τοῦτο, εἶναι τὸ νάχη ἀναλάβει νὰ μορφώη ἄλλους, ἕνας πού δὲν ἔχει τὴν συναίσθηση οὔτε καὶ γιὰ τὴν ἰδική του ἀμορφωσιά. Αὐτὸ ἀξίζει γιὰ δάκρυα καὶ γιὰ μοιρολόγια, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πάθημά του ! Πρᾶγμα, πού συχνά κι' ἐγὼ στενοχωρήθηκα πολὺ γι' αὐτό, ἐπειδὴ ξέρω καλά, πὼς ἡ φαντασιοληξία ἀχρηστεύει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς οὐσίας· κι' ὅτι ἡ ματαιοδοξία εἶναι μεγάλο ἐμπόδιο στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ ν' ἀποκτήσουν ἀρετή. Κι' ὅτι γιὰ νὰ γιατρέψῃς καὶ γιὰ νὰ σταματήσῃς τὴν ἀρρώστειαν αὐτήν, πρέπει νᾶσαι Πέτρος ἢ Παῦλος, ἢ κάποιος ἄλλος ἀπὸ τοὺς μεγάλους μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, πού, μαζί μὲ τὴν αὐτοδυναμία τους καὶ σὲ λόγια καὶ σ' ἔργα, εἴχανε καὶ τὴν θεία Χάρη· κι' ἐγίνονταν τὰ πάντα στοὺς πάντες, γιὰ νὰ κερδήσουνε τοὺς πάντες. Γιὰ μᾶς δὲ τοὺς ἄλλους θᾶτανε μεγάλο κατόρθωμα, ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ κυβερνοῦμε καλὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας· κι' ἂν θὰ προσφεύγαμε σ' αὐτοὺς πού ἔχουν ἀναλάβει τὴν εὐθύνη νὰ μᾶς διορθώνουν σ' αὐτά, καὶ νὰ μᾶς βάζουν στὸν ἴσιο δρόμο.

ΚΔ'. Κι' ἐπειδὴ ἐμνημονέψαμε τὸν Παῦλο καὶ τοὺς ὅμοιους του, παραμερίζοντας ὅλους τοὺς ἄλλους πού ἀναδείχθηκαν ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ, σὰν νομοθέτες, ἢ σὰν προφήτες, ἢ σὰν στρατηγοί, ἢ σὲ κάποιο ἄλλο τέτοιο λειτουργήμα, ὅπως ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἄαρὼν ἐκεῖνος, ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ἡλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, οἱ Κριτὲς, ὁ Σαμουὴλ ὁ Δαβίδ, τὸ πλῆθος ἀπὸ τοὺς προφήτες, ὁ Ἰωάννης, οἱ δώδεκα μαθητὲς κι' αὐτοὶ πού τοὺς διαδέχθηκαν, καὶ πού ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ἐπραγματοποίησε στὴν ἐποχὴ του τὴν ἀρχηγία του, μὲ πολλοὺς ἰδρωτες καὶ κόπους· προσπερνώντας λοιπὸν ὅλους αὐτούς, ἄς προβάλωμε τὸν Παῦλο μονάχα, σὰν βεβαιωτὴ τῶν λεγομένων μας. Κι' ἐν τῷ μεταξύ, ἄς ἐξετάσωμε πόσο μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ψυχὴν, κι' ἂν χρειάζεται μικρὴ γι' αὐτὸ προσπάθεια, ἢ ἂν φθάνη νάχη κανεὶς λίγη σύνεση. Καὶ γιὰ νὰ τὸ καταλάβωμε καὶ γιὰ νὰ τὸ μάθωμε καλύτερα αὐτό, ἄς ἀκούσωμε τί λέει ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος γιὰ τὸν Παῦλο. Παραλείπω ν' ἀναφέρω τοὺς κόπους, τὴν ἀγρύπνιαν, τὴν τρομάρην, τὴν κακοπάθειάν του στὴν πείναν καὶ στὴ δίψαν, στὸ κρύο καὶ στὴ γύμνια· τοὺς ἐξωτερικοὺς τοῦ ἐπιβουλευτῆ καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς τοῦ ἀντίπαλου. Ἀφήνω κατὰ μέρος τοὺς κατατρεγμούς, τὰ συνέδρια, τὴν φυλακὴν, τὴν ἀλυσίδαν, τοὺς κατήγορους, τὴν δίκαν, τοὺς καθημερινούς καὶ σὲ κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ θάνατους, τὰ σχοινιά, τοὺς πετροβολισμούς, τοὺς ξυλοδαρμούς, τὴν περιοδείαν, τοὺς κίνδυνους καὶ στὴν στερῆν καὶ στὴ θάλασσαν, τὰ πνιξίματα, τὰ

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

περὶ Παύλου φησὶν ἀκούσωμεν. Ἐὼ λέγειν τοὺς πόρους, τὰς ἀγρυνίας, τοὺς φόβους, τὰς ἐν λιμῶ καὶ δίψει κακοπαθείας, τὰς ἐν ψύχει καὶ ἐν γυμνότητι, τοὺς ἔξωθεν ἐπιβουλεύοντας, τοὺς ἐνδοθεν ἀντιπράττοντας. Ἀφίημι τοὺς διωγμούς, τὰ συνέδρια, τὰ δεσμοτήρια, τὰ δεσμά, τοὺς κατηγορούς, τὰ δικαστήρια, τοὺς καθ' ἡμέραν καὶ ὤραν θανάτους, τὴν σαργάνην, τοὺς λιθασμούς, τοὺς ραβδισμούς, τὴν περίοδον, τοὺς κατὰ γῆν κινδύνους, τοὺς κατὰ θάλασσαν, τὸν βυθόν, τὰ ναυάγια, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις, τὸν ἐκ χειρῶν βίον, τὸ ἀδάπανον εὐαγγέλιον, ὅς θεάτρον ἦν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις· μέσος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἰστάμενος· ὑπὲρ μὲν τῶν ἀγωνιζομένων, τῷ δὲ προσάγων καὶ οἰκειῶν λαὸν περιούσιον, χωρὶς τῶν παρεκτὸς τούτων. Τίς ἂν ἀξίως διέλθοι τὴν καθ' ἡμέραν ἐπιστασίαν, τὴν τῶν καθ' ἕκαστον κηδεμονίαν, τὴν μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, τὸ πρὸς πάντας συμπαθὲς καὶ φιλάδελφον; Προσέκοπτε τις, καὶ Παῦλος ἠσθένει. Καὶ ἄλλος ἐσκανδαλίζετο· καὶ Παῦλος ἦν ὁ φλεγόμενος. Τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας φιλόπονον, τὸ δὲ ποικίλον τῆς θεραπείας· ἢ φιλανθρωπία δέ, τὸ δὲ αὐστηρὸν πάλιν, ἢ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων μίξις καὶ κράσις, ὡς μήτε τῇ χρηστότητι μαλακίζεσθαι, μήτε τραχύνειν τῇ χαλεπότητι· νομοθετεῖ δούλοις καὶ δεσπόταις, ἀρχουσι καὶ ἀρχομένοις, ἀνδράσι καὶ γυναῖξί, γονεῦσι καὶ τέκνοις, γάμοις καὶ ἀγαμίαι, ἐγκρατεῖα καὶ τρυφῇ, σοφίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ, περιτομῇ καὶ ἀκροβυστίᾳ, Χριστῷ καὶ κόσμῳ, σαρκὶ καὶ πνεύματι. Ὑπὲρ

—Ἐὼ λέγειν τοὺς πόρους...».

Εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β' ἐπιστολὴν του (ια', 22—29), ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος περιγράφει παραστατικώτατα τὰς ταλαιπωρίας του καὶ τὰ δεινοπαθήματά του.

—«Σαργάνην».

Ἐννοεῖ τὴν διαφυγὴν του ἀπὸ τὴν Δαμασκό, ὅταν τὸν κατεδίωκε γιὰ τὴν συλλάβην ὁ φρουραρχὸς τοῦ βασιλέως Ἀρίτα· καὶ κατόρθωσε νὰ τοῦ ξεφύγῃ καὶ νὰ σωθῇ μέσα σ' ἕνα ζιμπίλι, ἢ δίχτυνο πλεμάτι, ποὺ μ' αὐτὸ τὸν κατέβασαν κρυφὰ οἱ φίλοι του ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου (Β' Κορ. ια', 32).

—«Ἀκροβυστίαν».

Εἶναι ταυτόσημο μὲ τὴν περιτομὴ τῆς βάλανου, στὴν ὁποίαν ὑποβάλλονταν οἱ Ἑβραῖοι.

ναυάγια, τούς κίνδυνους ἀπὸ τούς ληστές, τούς κίνδυνους ἀπὸ τὴν καταγωγή του, τούς κίνδυνους ἀπὸ τούς ψευτοαδελφούς του, τὴν ἀνάγκη νὰ ζῆ ἀπὸ τὰ χέρια του, τ' ἀτελείωτα κηρύγματά του· αὐτός, πού γίνηκε θεάτρο καὶ στοὺς ἀγγέλους καὶ στοὺς ἀνθρώπους· καὶ πού στέκονταν ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους· κἀνοντας μὲν ἀγῶνα γιὰ νὰ προστατέψῃ τούς πρῶτους, πλησιάζοντας δὲ καὶ συμφιλιώνοντας μὲ τὸν Θεὸ τὸν περιούσιον λαό, χωρὶς νὰ λογαριάζωμε καὶ τούς παραέξω.

Καὶ ποῖός λοιπὸν θὰ μπορούσε ν' ἀνιστορήσῃ ἐπάξιά του τὴν καθημερινή του ἐπαγρύπνηση, τὴν ξεχωριστή, γιὰ τὸν καθένα φροντίδα καὶ πρόνοια, τὴν ἀπασχόλησή του γιὰ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες, καὶ τὴν συμπάθειά του καὶ τὴν φιλαδελφία του γιὰ ὅλους; Ἐσκόνταβε κάποιος, κι' ὁ Παῦλος ὑπόφερε. Ἐσκανδαλίζονταν ἄλλος, καὶ τὸν Παῦλο ἔζωνεν ἡ φωτιά. Καὶ τί νὰ εἶπῃ κανεὶς γιὰ τὴν ἀδιάκοπη διδασκαλία του καὶ γιὰ τὶς λογῆς λογῆς θεραπείες του· καὶ τί γιὰ τὴν φιλανθρωπία του, μὰ κι' ἀντίθετα γιὰ τὴν αὐστηρότητά του· καὶ γιὰ τὴν σύνθεση καὶ τὴν ἀνάμιξη τῶν δύο, ὥστε μήτε νὰ φαίνεται ἀδύναμος ἀπὸ καλωσύνη, μήτε κι' ἄγριος ἀπὸ σκληράδα; Νομοθετεῖ γιὰ δούλους καὶ γι' ἀφέντες, γιὰ προεστοὺς καὶ γιὰ ὑποτακτικούς, γι' ἄντρες καὶ γιὰ γυναῖκες, γιὰ τούς γονεῖς καὶ γιὰ τὰ παιδιά, γιὰ τὸν γάμο καὶ γιὰ τὴν ἀγαμία, γιὰ τὴν ἐγκράτεια καὶ γιὰ τὰ ξεφαντώματα, γιὰ τὴν σοφία καὶ γιὰ τὴν ἀμάθεια, γιὰ τὴν περιτομὴ καὶ γιὰ τὴν ἀκροβυστία, γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ γιὰ τὸν κόσμον, γιὰ τὴν σάρκα καὶ γιὰ τὸ πνεῦμα!

Γι' ἄλλους μὲν εὐχαριστεῖ τὸν Θεό· ἄλλους δὲ τούς ἐλέγχει. Ἄλλους μὲν τούς λείει χαρὰ του καὶ στεφάνι του, κι' ἄλλους τούς κατηγορεῖ, πὼς δὲν ἔχουν μυαλό. Μ' ἄλλους μὲν πού ἀκολουθοῦν τὸν σωστὸ δρόμον, συνοδοιπορεῖ καὶ κοπιᾶζει μαζί τους· ἄλλους δὲ τούς σταματᾷ, ὅταν παίρνουν τὴν κακοστρατιά. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀποδιώχνει, κι' ἀπὸ τ' ἄλλο βεβαιώνει τὴν ἀγάπην του. Σήμερα κλαίει, σήμερα αἰσθάνεται χαρὰ, σήμερα ποτίζει γάλα, σήμερα μιλεῖ γιὰ τὰ θεῖα μυστήρια, σήμερα δείχνει συγκατάβαση, σήμερα ὑψώνει κι' ἄλλους ὡς τὸ μεγαλεῖο του, σήμερα φοβερίζει μὲ ξυλοδαρμό, σήμερα φανερώνει πνεῦμα πραότητος, σήμερα ὑπερηφανεύεται μαζί μὲ τούς ὑψηλοὺς, καὶ σήμερα ταπεινώνεται μαζί μὲ τούς ταπεινοὺς. Τώρα φανερώνεται ὁ ἐλάχιστος ἀπὸ τούς ἀποστόλους· καὶ τὴν ἄλλη στιγμὴ ὑπόσχεται τὴν ἐπαφή μὲ τὸν Χριστό, πού μιλεῖ μὲ τὸ στόμα του· σήμερα λαχταρᾷ ταξίδια καὶ κάνει συμφωνητικά· καὶ τὴν ἄλλη στιγμὴ βρίσκει ἀναγκαιότερον νὰ μείνῃ ἐκεῖ πού βρίσκεται, πρὸς χάριν τῶν ἀδελφῶν του. Γιατὶ δὲν ἐπιδιώκει τὸ συμφέρον του, ἀλλὰ ζητᾷ αὐτὸ πού ὠφελεῖ τὰ παι-

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

μὲν τῶν εὐχαριστεῖ· τῶν δὲ καθάπτεται. Τοὺς μὲν χαρὰν καὶ στέφανον ὀνομάζει· τοῖς δὲ ἄνοιαν ἐγκαλεῖ. Τοῖς μὲν συνοδεύει καὶ συμπροθυμεῖται ὀρθοτομοῦσι, τοὺς δὲ ἀνακόπτει κακῶς ὀδεύοντας. Νῦν ἀφορίζει, νῦν ἀγάπην κυροῖ, νῦν θρηγεῖ, νῦν εὐφραίνεται, νῦν γάλα ποτίζει, νῦν μυστηρίων ἀπτεται, νῦν συγκατέρχεται, νῦν ἑαυτῷ συνυψοῖ, νῦν ράβδον ἀπειλεῖ, νῦν προτείνεται πνεῦμα πραότητος, νῦν ἐπαίρεται τοῖς ὑψηλοῖς, νῦν ταπεινοῦται τοῖς ταπεινοῖς. Ἄρτι τῶν ἀποστόλων ἐστὶν ἐλάχιστος, ἄρτι δοκιμὴν ὑπισχνεῖται τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ, ἄρτι τὴν ἐκδημίαν ποθεῖ καὶ σπένδεται· ἄρτι παραμεῖναι τῇ σαρκὶ δι' αὐτοὺς ἀναγκαιότερον δοκιμάζει. Οὐ γὰρ ζητεῖ τὸ ἑαυτοῦ, ζητεῖ δὲ τὸ τῶν τέκνων, οὓς ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγέννησεν· Οὗτος ὅρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν παροραῖν, πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον. Ἐγκαυχᾶται ταῖς ἀσθενείαις καὶ ταῖς θλίψεσιν, ὡς ἄλλω τινι κόσμῳ. Τῇ Ἰησοῦ νεκρώσει ἐγκαλλωπίζεται. Ὑψηλὸς ἐστὶ τὰ σαρκικά, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀγάλλεται, οὐκ ἰδιώτης τὴν γνώσιν, καὶ βλέπειν φησὶ δ' ἐσόπτρου, καὶ ἐν αἰνίγματι· θαρρεῖ τῷ πνεύματι, καὶ ὑποτιάζει τὸ σῶμα καθαιρών ὡς ἀντίπαλον. Τί διδάσκων ἡμᾶς ἐν τούτοις, καὶ τί παιδεύων; Μὴ φρονεῖν τοῖς κάτω, μὴ φυσιοῦσθαι τῇ γνώσει, μὴ τὴν σάρκα ἐπεγείρειν τῷ πνεύματι. Πάντων ὑπερμαχεῖ, πάντων ὑπερεύχεται, ζηλοῖ πάντας, ἀνάπτεται ὑπὲρ πάντων, τῶν ἕξω νόμου, τῶν ὑπὸ νόμον, κήρυξ ἔθνῶν, Ἰουδαίων προστάτης.

—«Γάλα ποτίζειν».

«Γάλα ἡμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρωμα οὔπω γὰρ ἠδύνασθε» (Α' Κορ. γ', 2).

—«Τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας φιλόπονον...».

ἽΟ λόγος εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν ἀλλάζει σχήματα πολλά, πρὸς τὸν κáνονν ζωντανότερο καὶ ἐντυπωσιακότερο καὶ φανερόναι τὴν μεγάλην ρητορικὴ δύναμη καὶ τέχνην τοῦ θεοῦ Γρηγορίου.

—«Δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι».

«Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

διά του, πού τ' ἀπόκτησε σ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καί με τήν δύναμη τοῦ Εὐαγγελίου του.

Αὐτός εἶναι ὁ ὅρος κάθε πνευματικῆς ἐπιστασίας· νά παραβλέπη δηλαδή κανεῖς σέ κάθε περίσταση ἐκεῖνο πού τόν συμφέρει, γιά νά ἱκανοποιῇ τοὺς ἄλλους. Καυχίεται γιά τῖς ἀρρώστειές του καί γιά τῖς πίκρες του, σάν νάναι κάποιο στολίδι του, καί ὑπερηφανεύεται γιά τόν θάνατο τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀνώτερος ἀπό τὰ σαρκικά πάθη, κι' αἰσθάνεται ἀγαλλίαση γιά τὰ πνευματικά· δέν εἶναι ἄμωρος ἀπό ἐπιστήμη· καί μᾶς λέει, πὼς βλέπει σάν μέσα ἀπό καθρέφτη καί σάν μέσα ἀπό παραμαντέματα. Ἐμπιστεύεται στό πνεῦμα· καί ὑποπεύεται τήν σάρκα, προσπαθώντας νά τήν δαμάσῃ σάν ἀντίπαλο. Τί λοιπόν μᾶς διδάσκει μ' αὐτά, καί σέ τί μᾶς παιδαγωγεῖ ; Νά μὴν στοχαζώμαστε τὰ ἐγκόσμια· νά μὴν μεγαλοπιανώμαστε γιά τῖς γνώσεις μας· νά μὴν ξεσηκώνομε τήν σάρκα ἐνάντια στό πνεῦμα. "Ολους τοὺς ὑπερασπίζεται· γιά ὅλους εὐχεται, με τὸ παραπάνω· ὅλους μακαρίζει· γιά ὅλους ξανάβει τὸ ἐνδιαφέρον του· γι' αὐτοὺς πού εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν νόμο τοῦ Χριστοῦ, καί γι' αὐτοὺς πού εἶναι ὀπαδοί του. Καί εἶναι μαζί καί ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν· καί ἀρχηγὸς τῶν Ἑβραίων.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΟΥ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ TAKE

Τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ TAKE κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ τῆς 23.3.67, καθ' ἣν ἐτέθη ὑπ' ὄψιν του ὑπὸ τοῦ κ. Δ/ντος Συμβούλου δημοσίευμα τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐνορία» διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεχειρεῖτο κριτικὴ ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ καὶ ἰσολογισμοῦ τοῦ TAKE, μετὰ διεξοδικὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ δημοσιεύματος, ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς ἀνακοίνωσιν δι' ἧς ἀνασκευάζει τὰ ἐν τῷ δημοσίευσματι ἀναγραφόμενα, καθ' ὅσον ταῦτα δέν ἀνταποκρίνονται εἰς καλόπιστον κριτικὴν καὶ διότι καταφανῶς διαστρέφουσι τὴν ἀλήθειαν.

Ὡς γνωστὸν ὁ προϋπολογισμὸς καὶ ὁ ἀπολογισμὸς καταρτίζονται τόσον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τῶν προηγουμένων ἐτῶν ὅσον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πιθανολογούμενων τοιούτων διὰ τὸ ὑπ' ὄψιν ἔτος. Τὴν τελικὴν διαμόρφωσιν τούτων ἐγκρίνει ὡς ἀρμόδιον τὸ Δ. Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὴν εὐθύνην ἐπὶ τῶν ἐν αὐτοῖς περιλαμβανόμενων στοιχείων. Πέραν τούτου τὸ Δ. Συμβούλιον θεωρεῖ ἑαυτὸ ὑποχρεωμένον, δοθείσης εὐκαιρίας, ὅπως ἐκφράσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του πρὸς τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον κ. Ζ. Κέπερτζην καὶ νὰ ἐπισημάνῃ τὴν κατάρτισιν καὶ ὠλοκληρωμένον μόρφωσιν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν θητείαν εἰς τὸ TAKE τοῦ ὁποίου, τοῦτο ἐσημείωσε σημαντικὴν τῶν ζητημάτων του προώθησιν, εἰδικώτερον δὲ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ χρονίζοντος ζητήματος τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως τῶν ἐφημερίων. Περαιτέρω τὸ Δ. Συμβούλιον δέν ἀναγνωρίζει εἰς τὸ εἰρημένον Περιοδικὸν τὸ δικαίωμα, ὅπως προβαίη εἰς κριτικὴν ἐπὶ τῆς καταρτίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ τοῦ TAKE, καθ' ὅσον ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη ὁ τε προϋπολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς ἐγκρίνονται καὶ τελικῶς ἐπικυροῦνται ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβουλίου.

Ἐπομένως καὶ τὸ δημοσίευμα ὑπῆρξεν ἀτυχὲς ἀλλὰ καὶ ἀκαιρον καὶ ἀνευ σοβαρότητος καὶ ἀντικειμενικότητος.

Η ΠΕΡΙ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

Ε'

Ἐπειτα, ἐὰν ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης ἔσπειρε τὸν σπόρον τῆς περιφρονήσεως τοῦ σώματος διὰ τῆς πλατωνικῆς διδασκαλίας, ἥτις ἐθεώρει τὸ σῶμα ὡς τι τὸ κακόν, ὡς τὸ μὴ ὄν, ὡς τὸ δεσποτικόν τῆς ψυχῆς· ἐὰν οἱ Νεοπλατωνικοὶ καὶ οἱ Νεοπυθαγόρειοι εἶχον ἐχθρικὴν στάσιν ἐναντι τοῦ σώματος· ἐὰν ὁ Ἐπίκτητος ἐθεώρει τὸ σῶμα «πάντων ἀηδέστατον καὶ ρυπαρώτατον κέλφος καὶ δύστηνον σωμάτων»¹, ἀντιθέτως οἱ Καππαδόκιοι πατέρες, παρουσιάζοντες κατὰ τρόπον πηγαῖον καὶ πλαστικόν τὴν χριστιανικὴν ἰδεολογίαν, καταδικάζουν πᾶν μονομερὲς πνευματοκρατικόν κοσμοεἶδωλον ἢ ἀνθρωποεἶδωλον, ἐξυμνοῦν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ ὑπομιμνήσκουν, ὅτι αὐτὸ εἶναι «ανάξ τοῦ Θεοῦ» καὶ «ανάξ τοῦ ἁγ. Πνεύματος» καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ αὐτὴν τὴν ἀφθαρσίαν καὶ αἰώνιαν δόξαν τῆς σαρκὸς. Χαρακτηριστικῶς ὁ Γρηγόριος Νύσσης γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἀνάστασις ἐστὶν ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως ἡμῶν ἀποκατάστασις... Κατὰ τὸ ἔαρ τῆς ἀναστάσεως στάχυν ἀναδείξει τὸν γυμνὸν τοῦτον κόκκον τοῦ σώματος, εὐμεγέθη τε καὶ ἀμφιλαφῆ καὶ ὄρθιον καὶ εἰς τὸ οὐράνιον ὕψος ἀνατεινόμενον, ἀντὶ καλᾶμης ἢ ἀνθήριος τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν θεοπροπῶν γνωρισμάτων ὠραϊζόμενον... Ἐν τῇ ἀναστάσει κατὰ τὸ ἀρχέγονον κάλλος ἀναφυόμεθα... Ἡ γὰρ τελείωσις τῶν ἐκ τῆς φθορᾶς ἀναφυομένων σωμάτων ἐν ἀφθαρσίᾳ τε καὶ δόξῃ καὶ τιμῇ καὶ δυνάμει, παρὰ τοῦ Ἀποστόλου γενέσθαι λέγεται»².

Ὁ Μ. Βασίλειος ἐτόνιζεν αὐτό, ὅπερ τονίζει ἡ νεωτέρα βιολογία, ὅτι δηλαδὴ τὰ διάφορα μέλη τοῦ σώματος διὰ τῆς ἐνοποιῶ δυνάμεως τῆς ψυχῆς συνενδύνται εἰς μίαν κοινωνίαν καὶ ὀργανικὴν ὁλότητα: «Θαύμαζε τὸν τεχνίτην, πῶς τῆς ψυχῆς σου τὴν δύναμιν πρὸ τὸ σῶμα συνέδησεν, ὡς μέχρι τῶν περάτων αὐτοῦ διῆκνουμένην, τὰ πλεῖστον διεστῶτα μέλη πρὸς μίαν σύμπνοιαν καὶ κοινωνίαν ἄγειν. Σκόπει τίς ἢ ἀπὸ ψυχῆς ἐνδιδομένη τῇ σαρκὶ δύναμις· τίς ἢ ἀπὸ σαρκὸς πρὸς ψυχὴν ἐπανιοῦσα συμπάθεια»³. Τὸ σῶμα ἐδόθη

1. Ἐπίκτητου, Ἀποσπάσμ. 23. Διατριβ. I, 23 ἐν Β. Ἰωαννίδου, Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι καὶ βάσεις τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων, Ἀθῆναι 1936, σ. 24.

2. Γρηγορίου Νύσσης, Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως λόγος ὁ λεγόμενος τὰ Μακρινία ἐν Migne Ἐ. II. τόμ. 46, σελ. 145, 157 καὶ 160.

3. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὸ «πρόσεχε σεαυτῶν», § 7, Migne Ἐ. II. 31, 216.

ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ εἰς τὴν ψυχὴν ὡς ὄχημα διὰ τὴν ζωὴν⁴. Δι' αὐτὸ δὲν καταδικάζουσιν οἱ Καππαδόκαι τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν σωματολατρείαν, τὴν θεοποίησιν τοῦ σώματος, τὸ νὰ σκιρτᾷ τὸ σῶμα «ὑπὸ κόρου»⁵, τὸ νὰ ὑποδουλωταί τις εἰς τὴν γαστέρα⁶.

Ἡ ἀληθὴς νηστεία καὶ ἐγκράτεια δὲν εἶναι ἄρνησις τοῦ σώματος, ἀλλ' ὁ χωρισμὸς ἐκ τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπιθυμιῶν, ἡ ὑποταγὴ τοῦ σώματος, ὅπερ εἶναι ἱεραρχικῶς κατώτερον, εἰς τὸ Πνεῦμα, ὅπερ εἶναι ἱεραρχικῶς ἀνώτερον: «Νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ· ἀληθὴς νηστεία, ἡ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσεις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχῆ, ἐπιθυμιῶν χωρισμὸς, καταλαλιᾶς, ψεύδους καὶ ἐπιπορκίας· ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἐστὶν ἀληθὴς καὶ εὐπρόσδεκτος»⁷. Τῆς ἐγκρατείας «ὀκάλλιστος ὄρος καὶ κανὼν οὗτος ἔστω, τὸ μῆτε πρὸς τρυφήν, μῆτε πρὸς κακοπάθειαν τῆς σαρκὸς βλέπειν, ἀλλὰ φεύγειν ἐν ἑκατέρῳ τὴν ἀμετρίαν, ἵνα μῆτε παχυσαρκοῦσα ταρασσῆται, μῆτε, νοσώδης γενομένη, ἀδυνατῇ πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν ἐργασίαν. Ἰση γὰρ ἐξ ἑκατέρων ἡ βλάβη τῇ ψυχῇ προσγίνεται»⁸.

Πᾶς χριστιανὸς παιδαγωγός, κατὰ τὸν Γρηγόριον Νύσσης πρέπει νὰ εἶναι «ιδιυμοτόκος», ἀποβλέπων ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν διάπλασιν καὶ «εὐσχημοσύνην» τοῦ σώματος⁹.

Ἡ ζωὴ, κατὰ τοὺς Καππαδόκας, εἶναι πολυτιμότερον ἀγαθόν. Δι' αὐτὸ ἡ περὶ τῆς ὑγείας φροντίς εἶναι καθήκον. Ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον εἶναι «φιλανθρωπία» καὶ «ὑγείας χορηγός». Δι' αὐτὸ ὁ ἀσχολούμενος περὶ αὐτὴν «ἐπιτυγχάνει τῆς πρεπούσης κρίσεως», καὶ δὲν «διαμαρτάνει τοῦ προσήκοντος»¹⁰.

4. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία καὶ περὶ τοῦ μὴ προσηλωσθαι τοῖς βιοτικοῖς... Migne 'Ε. Π. 31, 549: «ψυχὴ... οὐδὲν δεομένη τῶν βαρυνόντων καὶ σῶμα, τὸ ταύτῃ δοθὲν ὄχημα πρὸς τὸν βίον παρὰ τοῦ κτίσαντος. Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος· νοῦς ἐνδεδεμένος προσφῶρῳ καὶ πρεπούσῃ σαρκί».

5. Μεγάλου Βασιλείου, ἐνθ' ἄνωτ.

6. Μεγάλου Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων, § 7, Migne 'Ε. Π. 31, 581..

7. Μεγάλου Βασιλείου, Περὶ νηστείας, § 7, Migne 'Ε. Π. 31 196.

8. Μεγάλου Βασιλείου, Λόγος ἀσκητικὸς, Migne 'Ε. Π. 31, 876.

9. Γρηγορίου Νύσσης, Ἐξήγησις ἀκριβῆς εἰς τὰ ἄσματα τῶν ἁσμάτων, Migne 'Ε. Π. 44, 928.

10. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ ρθ' Ἐὐσταθίῳ ἀρχιάτρῳ Migne 'Ε. Π. 32, 684: «Ἔστι μὲν καὶ πᾶσιν ὑμῖν τοῖς τὴν ἱατρικὴν μετιούσι

Ἴσως λέγει αὐτὰ ὁ ἱερός πατήρ, διότι οἱ Ρωμαῖοι εἶχον διαδώσει τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, τὴν ὅποιαν ἐθεώρουν ὡς εὐτελές ἐπάγγελμα, προωρισμένον διὰ δούλους¹¹. Περὶ τὴν μελέτην τῆς ἰατρικῆς ἡσχολεῖτο καὶ αὐτὸς ὁ Μ. Βασίλειος, ὅστις «εἰς ἕξιν τῆς τέχνης ἀφίκετο»¹².

Ἐπειτα πολλοὺς αἰῶνας πρὶν ἢ ἐμφανισθῆ ἡ σημερινὴ «ιατρικὴ τῆς προσωπικότητος» ἢ «ψυχοσωματικὴ ἰατρικὴ», ἥτις ἀναγνωρίζει τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ καὶ τονίζει ὅτι οὐ μόνον αἱ λειτουργικαὶ, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ αἱ ὀργανικαὶ ἀσθένειαι ἔχουν ψυχικὰς αἰτίας, ὁ μὲν Ναζιανζηνὸς διεκκήρυττεν, ὅτι «γῆρας λύπαι τίχτουςιν»¹³, ὁ δὲ Μ. Βασίλειος ἐλάμβανε μέριμναν, ἵνα ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῆς «Βασιλειάδος» θεραπεύωνται ταχύτερον οἱ ἀσθενεῖς διὰ τῆς τονώσεως τῆς ψυχῆς¹⁴, φρονῶν, ὅτι ὁ ἰκανὸς ἰατρός «οὐ μέχρι τῶν σωμάτων περιορίζει τὴν ἐκ τῆς (ιατρικῆς) τέχνης χάριν, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχικῶν ἀρρωστημάτων ἐπινοεῖ τὴν διόρθωσιν»¹⁵.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

φιλανθρωπία τὸ ἐπιτήδευμα. Καὶ μοι δοκεῖ τῶν κατὰ τὸν βίον σπουδαζομένων ἀπάντων ὁ τὴν ὑμετέραν προτιθεὶς ἐπιστήμην ἐπιτυχεῖν ἂν τῆς προπούσης κρίσεως, καὶ μὴ διαμαρτεῖν τοῦ προσήκοντος... Ὑγιείας δὲ χορηγὸς ἢ ὑμετέρα τέχνη. Ἀλλὰ σοὶ διαφερόντως περιδέξιός ἐστιν ἡ ἐπιστήμη, καὶ μείζονας ποιεῖς σεαυτῷ τῆς φιλανθρωπίας τοὺς ὄρους, οὐ μέχρι τῶν σωμάτων περιορίζων τὴν ἐκ τῆς τέχνης χάριν, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχικῶν ἀρρωστημάτων ἐπινοῶν τὴν διόρθωσιν...»

11. Josef Holzene, Paulusr (Παῦλος), ἐκδ. 21 (1947), μετάφρ. Ἰ. Κοτσώνη, Ἀθήναι 1948, σ. 452-453.

12. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ἐπιτάφιος εἰς Βασίλειον, Migne Ἐ. Π. 36, 528.

13. Γρηγορίου Θεολόγου. Ἔπη ἠθικά: λβ' γνωμικὰ δίστυχα ἐν Migne Ἐ. Π. 37, 923.

14. Περ. Ἀκτῖνες, Ἰανουάριος 1959, σ. 13 ἐξ.

15. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ ρπθ' Εὐσταθίῳ ἀρχιάτρῳ Migne Ἐ. Π. 32, 684-685.

Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν Ἱ. Χρυσόστομο

ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΥ ΑΦΗΝΟΥΝΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΡΕΧΟΥΝΕ ΣΤΑ ΘΕΑΤΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΑ

(Ἀπὸ τὴν ὁμιλία του στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο)

Εἶναι λοιπὸν ἀνεκτὰ αὐτά ; Εἶναι συγχωρεμένα ; Γιατὶ θέλω νὰ σᾶς μιλήσω κατὰ πρόσωπον κι' ἐναντίον σας... Γιατὶ, ἔπειτα ἀπὸ τίς μακρὲς ὁμιλίαι μου κι' ἔπειτα ἀπὸ τόση καὶ τόση διδασκαλία, μερικοὶ μᾶς παράτησαν· κι' αὐτομόλησαν, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ ἰδοῦνε τ' ἄλογα ποὺ παρατρέχουν· καὶ τόσο πολὺ ξεφρένιασαν, ποὺ γέμισαν ὅλη τὴν πόλη, μὲ φωνὲς καὶ κραυγὲς ἄτακτες, ποὺ σοῦφεραν γέλοια πολλὰ, μᾶλλον δὲ κλάμματα. Ἐγὼ λοιπὸν ποὺ ἤμουνα στὸ σπίτι μου κι' ἄκουα τίς φωνὲς τοὺς ἐπάθαινα κάτι χειρότερο ἀπὸ τοὺς ταξιδιωτὲς ποὺ τοὺς πιάνει ἡ θάλασσα. Γιατὶ, ὅπως ἐκεῖνοι φοβοῦνται πὼς ἤλθεν ἡ στερνὴ τους ὥρα, ὅταν σπᾶνε τὰ κύματα στὰ πλευρὰ τοῦ καραβιοῦ, παρόμοια φοβερῶτερες ξεσποῦσαν σ' ἐμένα οἱ κραυγὲς ἐκεῖνες κι' ἔσκυβα πρὸς τὴ γῆ κι' ἐσκέπαζα τὸ πρόσωπό μου μὲ κάποιο ροῦχο, ὅταν αὐτοὶ ποὺ στέκονταν ψηλὰ ἔκαναν τέτοιαι ἀσχημοσύνας, ὃ δὲ κατώτερος λαὸς ἐζητωκραύγαζε μέσα στίς ἀγορὲς τοὺς ἠνιόχους κι' ἐφώναζε φοβερῶτερα ἀπ' αὐτούς.

*
**

Τὶ λοιπὸν θὰ εἰποῦμε; Ἡ τί θ' ἀπολογηθοῦμε ἂν τυχὸν κάποιοις ξένος μᾶς ἔβλεπεν ἀπὸ κάπου καὶ μᾶς ἔλεγεν, ἐλέγχοντάς μας· αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ καμῶματα τῆς ἀποστολικῆς αὐτῆς πολιτείας; Δὲν ντραπήκατε οὔτε τὴν ἡμέραν αὐτή, ποὺ γίνηκαν ὅλα ἐκεῖνα ποὺ μᾶς συμβολίζουσι τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους μας; Ἀλλὰ τὴν μεγάλη Παρασκευὴ, ποὺ σταυρώθηκεν ὁ Κύριός μας γιὰ τὴ σωτηρίαν τοῦ κόσμου, καὶ ποὺ τέτοια θυσία προσφέρθηκε, κι' ἀνοίχθηκεν ὁ Παράδεισος, κι' ὁ ληστής ξαναῦρε τὴν πρώτη του πατρίδα, καὶ λύθηκεν ἡ κατάρα, κι' ἀφανίσθηκεν ἡ ἁμαρτία, καὶ καταλύθηκεν ὁ μακρόχρονος πόλεμος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, καὶ τὰ πάντα ἀνακαινίσθησαν· ποὺ σ' αὐτὴ τὴν ἡμέραν θάπρεπε νὰ νηστεύωμε, νὰ δοξολογοῦμε τὸν Θεὸ καὶ νὰ βγαίνουσι ἀπὸ τὰ χεῖλη μας εὐχαριστήριαι εὐχὲς γι' αὐτὸν ποὺ τάκαμεν αὐτὰ γιὰ τὸ καλὸ τῆς Οἰκουμένης· αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἡμέραν διάλεξες ἐσύ, γιὰ νὰ παρατήσης τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτὴ θυσίαν, καὶ τὴν συναξὴ τῶν

ἀδελφῶν σου, καὶ τὴν ἱερότητα τῆς νηστείας, γιὰ νὰ συρθῆς αἰχμάλωτος ἀπὸ τὸν διάβολο πρὸς τὰ θεάματα ἐκεῖνα;

* *

Εἶναι ἀνεκτὰ αὐτά; Εἶναι συγχωρεμένα; Γιατὶ δὲν θὰ σταματήσω νὰ τὰ λέω διαρκῶς αὐτά, καὶ νὰ παρηγορῶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν θλίψιν μου· τὸ νὰ μὴν τὴν καταπιέζω δηλαδὴ μὲ τὴν σιωπῆ, ἀλλὰ νὰ βγάζω στὴ μέση καὶ νὰ φέρνω ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια σας ὅλα αὐτά;

Πῶς θὰ μπορέσωμε λοιπὸν νὰ ἐξιλεώσωμε τὸν Θεό; Καὶ πῶς νὰ τὸν καταπραΰνωμε, ποὺ εἶναι θυμωμένος; Ἐδῶ καὶ τρεῖς ἡμέρες, ξέσπασε νεροποντὴ κι' ἀνεμόβροχο, ποὺ παράσυρε τὰ πάντα, καὶ ποὺ ἄρπαξε, σὰν νὰ εἰπούμε, τὸ ψωμὶ τῶν ἀγροτῶν μας μέσα ἀπὸ τὸ στόμα, γέροντας στὴ γῆ τὰ ἐτοιμοθέριστα στάχυα, καὶ παραδίνοντας νὰ σαπίσουν τὰ πάντα ἐπάνω στὴν ἀχόρταγῃ φύση της.

Λιτανεῖες καὶ δεήσεις, κι' ὅλη πέρα ὡς πέρα ἡ πόλη μας ἔτρεχε σὰν χεῖμαρρος πρὸς τὸ προσκύνημα τῶν ἀποστόλων, κι' ἐπαίρναμε συνήγορούς μας τὸν ἅγιον Πέτρο καὶ τὸν ἅγιον Ἀνδρέα, τὸ ἀποστολικὸ ζευγάρι, τὸν Παῦλο καὶ τὸν Τιμόθεο.

Κι' ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅταν ἐπέρασεν ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ, περάσαμε καὶ τὸ πέλαγος κι' ἀντιμετωπίζοντας θαρρετὰ τὴν τρικυμία ἐτρέχαμε πρὸς τὸν ἅγιον Πέτρο, τὸ θεμέλιο τῆς πίστεως μας, καὶ πρὸς τὸν ἅγιον Παῦλο, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, κι' ἐκάναμε πανηγύρι πνευματικὸ, καὶ ὑμνολογοῦσαμε τοὺς ἄθλους των καὶ τίς νίκες των καὶ τὰ τρόπαιά των ἐναντίον τῶν δαιμόνων.

* *

Καὶ χωρὶς οὔτε ἀπὸ τὴν τρομάρα τῶν ὄσων γίνηκαν νὰ τρεμάξετε, κι' οὔτε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τῶν ἀποστολικῶν κατορθωμάτων νὰ διδαχθῆτε κι' ἐνῶ μόλις ἔχει περάσει μιὰ ἡμέρα, τόσον ἀσυγκράτητα σκιρτᾶς καὶ φωνάζεις καὶ παραβλέπεις τὴν ψυχὴ σου νὰ σέρνεται αἰχμάλωτη ἀπὸ τὰ πάθη σου; Ἄν ἤθελες δὲ νὰ δῆς ἀλογισμοὺς, γιὰτὶ δὲν ἔξοφτες τ' ἄλογα πάθη ποὺ φωλιάζουν μέσα σου—τὸν θυμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν—καὶ γιὰτὶ δὲν τοὺς ἐπέβαλες τὸν καλὸ κι' ἀνάλαφρο ζυγὸ τῆς φιλοσοφίας, καὶ βάζοντας ἐπιστάτη τοὺς τὸν φρόνιμο λογισμὸ νὰ τὰ ὀδηγήσῃς πρὸς τὸ βραβεῖον τοῦ ἀνωτέρου προορισμοῦ μας, τρέχοντας ὄχι ἀπὸ τὴν μιὰ στὴν ἄλλην ἀηδία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γῆ πρὸς τὸν οὐρανό; Γιατὶ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἵππο-

δρομίας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση πού μᾶς δίνει εἶναι καὶ πολὺ ὠφέλιμο. Ἄλλὰ σὺ ἀφήνοντας τὶς ὑποθέσεις σου νὰ κυλοῦν ὅπως λάχῃ, καθόσουνα κι' ἐσκοτιζόσουνα ὀλημερῆς γιὰ τὶς νίκες ἄλλων, κι' ἐσπαταλοῦσες μάταια καὶ γιὰ τὸ κακὸ σου τὸν καιρὸ σου.

* * *

Γιὰ δὲν ξέρεις, ὅτι ὅπως ἐμεῖς ἀπαιτοῦμε ὡς τὴν πεντάρη λογαριασμὸν ἀπὸ τοὺς ὑπηρετές μας, ὅταν τοὺς δίνουμε χρήματα, ἔτσι κι' ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ζητήσῃ λόγῳ γιὰ τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μας, κατὰ ποῖο τρόπον ἐδαπανήσαμε τὴν κάθε τῆς ἡμέρα; Τὶ λοιπὸν θὰ τοῦ εἰποῦμε; Καὶ ποιά ἀπολογία θὰ τοῦ δώσωμε, ὅταν θὰ μᾶς ζητᾷ εὐθύνες γιὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνη; Ὁ ἥλιος ἀνέτειλε γιὰ σένα' καὶ τὸ φεγγάρι ἐφώτισε τὴ νύκτα, κι' ἔλαμψε τῶν διαφόρων ἀστρῶν ὁ χορὸς. Γιὰ σένα φύσηξαν οἱ ἀνεμοὶ γιὰ σένα ἔτρεξαν τὰ ποτάμια γιὰ σένα φύτρωσαν οἱ σπόροι κι' ἐξεπετάχθηκαν τὰ φυτὰ γιὰ σένα καὶ τῆς φύσεως ὁ δρόμος παρέμεινε ἀνάλλαγος κι' ἀνάτειλεν ἡ αὐγὴ κι' ἐπέρασεν ἡ νύκτα· κι' ὅλα αὐτὰ γιὰ σένα γίνηκαν· καὶ σὺ ἐνῶ ὅλα τὰ πλάσματα τῆς Κτίσης σὲ ὑπηρετοῦνε, τοῦ διαβόλου τὶς ἐπιθυμίες ἱκανοποιεῖς; Κι' ἐνῶ ὁ Θεὸς σὲ καταξίωσε νὰ χαίρεσαι τόσο μεγαλόπρεπο σπίτι—γιὰ τὸν κόσμῳ μᾶς αὐτὸν λέω—δὲν τοῦ πληρώνεις τὸ νεῖκι; Καὶ δὲν ἔφθασε πού τῶκαμες τὴν πρώτην ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐπομένη πού θάπρεπε νὰ ξαποστάσῃς λίγο ἀπὸ τὶς ἀθλιότητες τῆς προηγουμένης, πάλι ξαναπήγες στὰ θεάτρα, τρέχοντας ἀπὸ τὸν καπνὸ στὴ φωτιά, καὶ γκρεμνίζοντας τὸν ἑαυτὸ σου σ' ἄλλο φοβερῶτερο βάραθρο. Γέροι καταντρόπιαζαν τ' ἄσπρα τους μαλλιά καὶ νέοι κατεκρήμνιζαν τὰ νεῖατα τους καὶ πατεράδες προωθοῦσαν τὰ παιδιὰ τους, μὲ τὸ νὰ μπάζουν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὴν ἄμαθῃ στὸ κακὸ ἡλικία τους στὰ βάραθρα τῆς κακίας, ὥστε δὲν θὰ λάθεις κανεὶς, ἂν τοὺς ἔλεγε φονηάδες τῶν παιδιῶν τους τοὺς τέτοιους πατεράδες, πού σκοτώνουν μὲ τὴν κακία τὶς ψυχές πού γέννησαν.

Μὲ ποιά κακία, μ' ἐρωτᾷς; Μὰ γι' αὐτὸ καὶ καταθλίβομαι περισσότερο· ἐπειδὴ, ἂν καὶ εἶσαι ἄρρωστος δὲν τὸ καταλαβαίνει πὼς εἶσαι, γιὰ νὰ ζητήσῃς ἔτσι καὶ τὸ γιατρῶ...

* * *

Γι' αὐτὸ καὶ σᾶς τὸ προειδοποιῶ καὶ σᾶς τὸ φωνάζω μεγάλῳ φωνᾳ, πὼς ἂν κανεὶς σας, ἔπειτα ἀπὸ τὶς συμβουλές καὶ τὶς διδασκαλίαις αὐτές, αὐτομολήσῃ πρὸς τὴν παράνομον ἀνηθικότητα τῶν θεάτρων, δὲν θὰ τὸν δεχθῶ μέσα στὸν ἱερὸν αὐτὸν περίβολο· δὲν

θα τοῦ μεταδώσω τ' ἄχραντα μυστήρια· καὶ δὲν θα τὸν ἀφήσω ν' ἀγγίξῃ τὴν ἀγία τράπεζα, ἀλλὰ ὅπως οἱ βοσκοὶ ξεχωρίζουν τὰ ψωριασμένα πρόβατα ἀπὸ τὰ γερά, γιὰ νὰ μὴν μεταδώσουν καὶ στὰ ὑπόλοιπα τὴν ἀρρώστειά τους, τὸ ἴδιο ἀκριβῶς θα κάμω κι' ἐγώ. Γιατὶ ἂν παλαιότερα τοὺς λεπροὺς τοὺς ἐπρόσταζαν νὰ κάθωνται ἔξω ἀπὸ τὸ περιτείχισμα, κι' ἂν ἦτανε καὶ βασιληᾶς, τοῦ ἀφαιροῦσαν τὸ διάδημά του, πολὺ περισσότερο ἐμεῖς θ' ἀποδιώξωμεν ἔξω ἀπὸ τὸν ἱερόν αὐτὸν περίβολο τοὺς λεπρισμένους στὴν ψυχὴ τους. Κι' ὅπως στὴν ἀρχὴ μεταχειρίσθηκα τὴν παραίνεση καὶ τὴν συμβουλή, ἔτσι καὶ τώρα, ἔπειτα ἀπὸ τόσες διδασκαλίες καὶ νοθεσίες εἶναι ἀνάγκη νὰ προχωρήσω καὶ στὴν ἀποκοπή. Γιατὶ ἔχει συμπληρωθῆ ὡς τώρα ἓνας χρόνος ἀφ' ὅτου ἐπάτησα τὸ πόδι μου στὴν πολιτεία σας, καὶ δὲν ἔσταμάτησα νὰ σᾶς τὰ συμβουλεύω αὐτὰ οὐχὰ καὶ διαρκῶς. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπιμένουν μερικοὶ στὴ σαπίλα, δὲν ἀπομένει τίποτες ἄλλο παρὰ νὰ κάμω τὴν ἐγγχείρησή. Κι' ἂν δὲν βαστῶ μαχαίρι, ἔχω ὅμως τὸ λόγο ποὺ κόβει περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ σίδερο· κι' ἂν δὲν κρατῶ στὰ χέρια μου φωτιά, ἔχω ὅμως τὴν διδασκαλίαν καὶ εἶναι καυτερότερη ἀπὸ τὴ φωτιά, καὶ μπορεῖ νὰ καίῃ ἀποτελεσματικώτερα.

* * *

Νὰ μὴν περιφρονῆς λοιπὸν τὴν ἀπόφασή μας αὐτὴ. Γιατὶ κι' ἂν ἐμεῖς εἴμαστε ἀσήμαντοι κι' ἔλεεινοὶ πολὺ, ἀλλ' ὅμως μᾶς ἐμπιστεύθηκα κι' ἀναλάβαμε, μὲ τὴν χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀξίωμα ποὺ μπορεῖ νὰ τὰ κάνη αὐτά. Ἄς ἀποκόβωνται λοιπὸν οἱ τέτοιοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, γιὰ νὰ γίνωνται, ἔτσι κι' ὅσοι εἶναι γεροὶ γερότεροι ἀκόμη, καὶ ν' ἀναλάβουν δυνάμεις οἱ ἄρρωστοὶ ἀπὸ τὴν φοβερὴ τους ἀρρώστεια.

Κι' ἂν ἐφρίζατε δὲ ποὺ ἀκούσατε τὴν ἀπόφασή μου αὐτὴ (γιατὶ βλέπω πὼς ἐκατσουφιάσατε ὅλοι καὶ πὼς συμμαζευθήκατε), ἄς ἀλλάξουν, καὶ τότε δὲν ὑπάρχει πλέον καὶ ἡ ἀπόφασή μας. Γιατὶ ὅπως ἐπήραμε τὴν ἐξουσίαν νὰ δένωμε, ἔτσι πήραμε καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ λύνωμε καὶ νὰ συγχωροῦμε. Γιατὶ δὲν θέλω ἐγώ ν' ἀποκόψω τοὺς ἀδελφοὺς μου, ἀλλὰ ν' ἀποκρούσω τὴν ντροπὴ τῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ σήμερα καὶ οἱ Ἕλληνες (εἰδωλολάτρες) θα μᾶς περιγελοῦν καὶ οἱ Ἑβραῖοι θα μᾶς διακωμωδοῦν, ποὺ δείχνουμε τόση ἀναμελιὰ στοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅταν πέφτουν στὴν ἀμαρτία.

Τότε ὅμως κι' ἐκεῖνοι θα μᾶς πολυταινέσουν, καὶ θα θαυμάσουν τὴν Ἐκκλησίαν μας, γιὰτὶ θα αἰσθανθοῦν σεβασμὸ πρὸς τοὺς νόμους τῆς. Κανεὶς λοιπὸν ἀπὸ ὅσους ἐπιμένουν στὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν ἄς μὴν πατήσῃ πλέον τὸ πόδι στὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ κι' ἀπὸ

μᾶς ἅς ἔχῃ ἐπιτίμιο, κί ἅς τὸν νομίζουμε σὰν κοινὸ μας ἐχθρόν. «Εἴ τις γάρ, φησίν, οὐχ ὑπακούσῃ τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε καὶ μὴ συναναμείγνυσθε αὐτῶν»¹. Γιατί ἂν κάποιος δὲ συμμορφωθῇ μὲ τὸν λόγο πού σᾶς λέω μὲ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴν, νὰ τὸν σημειώνετε καὶ νὰ μὴν ἀνακατεύσεθε πλέον μαζί του.

*
* *

Καὶ νὰ τὸ κάνετε αὐτό· κί οὔτε νὰ τοὺς μιλάτε, οὔτε στὸ σπίτι σας νὰ τοὺς βάζετε, οὔτε καὶ νὰ τρώτε μαζί τους, κί οὔτε νὰ μπαινοβγαίνετε καὶ νὰ σμίγετε μ' αὐτοὺς στὴν ἀγορά· κί ἔτσι εὐκολα θὰ τοὺς ξανακερδίσωμε. Κί ὅπως οἱ κυνηγοὶ κατορθώνουν νὰ βάλουν στὰ δίκτυα τὰ δυσκολόπιαστα ἀγρίμια, ἀφοῦ τὰ κυνηγήσουν ἀπὸ παντοῦ κί ὄχι ἀπὸ μιὰ μονάχα μεριά, παρόμοια κί ἡμεῖς θὰ κυνηγήσωμε ὅλοι μαζί, ἡμεῖς ἀπὸ ἐδῶ, σεῖς ἀπὸ ἐκεῖ, αὐτοὺς πού ἔχουν ἐξαγριωθῆ καὶ θὰ τοὺς βάλωμε γρήγορα μέσα στὰ δίκτυα τῆς σωτηρίας. Γιὰ νὰ κατορθωθῇ λοιπὸν αὐτό, πρέπει καὶ σεῖς μαζί μ' ἡμᾶς νὰ συναγανακτήσετε, καὶ μᾶλλον δὲ γιὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ νὰ στενοχωρηθῆτε καὶ νὰ δείξετε γιὰ λίγο καιρὸ πὼς ἀποστέφεσθε τοὺς ἀδελφούς σας πού παρανομοῦν καὶ πού τοὺς ἔχει βρῆ τέτοια ἀρρώστεια, γιὰ νὰ τοὺς ἔχετε πάντα μαζί σας. Γιατί δὲν θάναί καὶ ἡ κατάκριση μικρή, ἂν τυχὸν παραβλέψετε μιὰ τόσο μεγάλη παρεκτροπή, ἀλλὰ θὰ τιμωρηθῆτε βαρύτερα. Γιατί ἂν μέσα στὰ σπίτια μας, πιασθῇ κάποιος ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας νὰ κλέβῃ χρυσαφικὰ ἢ ἀσημικὰ, δὲν τιμωριέται μονάχα αὐτὸς πού πιάσθηκε, ἀλλὰ κί ὅσοι τώξεραν καὶ δὲν τὸν ἐμαρτύρησαν, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ γίνεταί αὐτὸ στὴν Ἐκκλησία. Γιατί θὰ σοῦ εἰπῆ τότες ὁ Θεός· ἐβλεπες νὰ κλέβουν ἀπὸ τὸν οἶκο μου ὄχι ἀσημικὰ καὶ χρυσᾶ σκεύη, ἀλλὰ νὰ λεηλατῆται ἡ συναίσθηση, κί ὅτι κάποιος πού μετέλαβε τὸ τίμιο σῶμα καὶ πῆρε μέρος στὴν ἀναίμακτη θυσία, ἔτρεξε στοῦ διαβόλου τὰ μέρη κί ἔκαμε μιὰ τόσο μεγάλη παρανομία, κί ἐσὺ ἐσώπασες; Πὼς τὸ βάσταξες αὐτό; Πὼς δὲν τὸ ἀνάφερες στὸν ἱερέα; Θὰ σοῦ ζητηθοῦν— νὰ τὸ ξέρης— γι' αὐτὸ εὐθύνες μεγάλες. Γι' αὐτὸ κί ἐγώ, ἂν καὶ πρόκειται νὰ σὲ στενοχωρέσω, δὲν θὰ παραλείψω τίποτε ἀπὸ τὰ πολὺ δυσάρεστα. Γιατί εἶναι καὶ πολὺ προτιμώτερο νὰ σᾶς λυπήσω ἐδῶ καὶ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν μέλλουσα καταδίκη, παρά νὰ τιμωρηθῶ κί ἐγώ τότε μαζί σας ἐπειδὴ λυπήθηκα τὰ λόγια μου. Γιατί κάθε ἄλλο παρὰ ἀσφάλεια κί ἀκίνδυνο πρᾶγμα εἶναι νὰ τ'

1. Β' Θεσσαλ. γ', 14.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΘΡΙΑΜΒΟ

Α'.

Τὰ γεγονότα τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Ἑβδομάδος, πού συνοπτικά ἐδῶ παρουσιάζονται, ἀνέκαθεν συγκινοῦν βαθεῖα κάθε εὐλαβική χριστιανική ψυχή. Γιατὶ παρουσιάζουν τὴ δραματικὴ πορεία τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ μαρτύριο καὶ τὸ θρίαμβο τῆς ζωῆς. Κι' εἶναι γι' αὐτὸ ἀνάγκη νὰ παρουσιάζωνται πάντοτε μπροστά μας γιὰ διδασκαλία καὶ φρονηματοσμὸ μας.

Γιατὶ κι' ἐμεῖς, χωρὶς ἀμφιβολία, τὴν ἴδια πορεία ἀκολουθοῦμε στὸ διάβα τοῦ πολυτάραχου βίου μας. Κι' ὅταν ἔχουμε δίπλα μας συνοδοιπόρο κι' ἐμπνευστὴ τὸν Κύριό μας, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ παρηγορηθοῦμε, καὶ νὰ ἐνισχυθοῦμε στὸν ἀγῶνα μας· νὰ διαφυλαχθοῦμε καὶ νὰ σωθοῦμε· ν' ἀποδειχθοῦμε ἄξιοι τῆς μεγάλης σταυρικῆς θυσίας Του· καὶ νὰ γευθοῦμε σ' ὀλόκληρο τὸ βάθος καὶ ὕψος τῆ θριαμβευτικῆς χαρὰ τῆς ἀναστάσεώς Του.

«Ὠσαννά...!»

Τὴν Κυριακὴ τῶν Βατῶν ἡ ἀγία Ἐκκλησία μας κάνει τὴν ἀνάμνησι τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου τοῦ γλυκυτάτου Ναζωραίου στὴν ἀγία πόλι τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ὅπως ἀναφέρεται καὶ στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια, ὁ Κύριος, μαζὶ μὲ τοὺς δώδεκα μαθητάς Του, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῆ, ἄλλη μιὰ φορὰ, τὸ κέντρον τῆς Ἰουδαϊκῆς θεοκρατίας, γιὰ τὸν ἐπικείμενο ἑορτασμὸ τοῦ Πάσχα. Ἔτσι, ξεκίνησε ἀπ' τὴ Βηθανία, τίς πρῶνές ὥρες τῆς ἡμέρας αὐτῆς, μὲ πολυάριθμὴ ἀκολουθία, ὄχι μόνον ἀπ' τοὺς μαθητάς Του, ἀλλὰ κι' ἀπὸ Ἰουδαίους πολλούς, πού εἶχαν ἔλθει ἐκεῖ γιὰ νὰ Τὸν δοῦν, μαζὶ καὶ τὸν ἀναστημένο Λάζαρο.

Ὅταν ἔφθασε τῆς παραφῆς τῆς κώμης Βηθσαφαγῆ, ἔστειλε ἐκεῖ, πρῶ πέρα, δύο ἀπὸ τοὺς μαθητάς Του, καὶ μ' ἐντολὴ Του ἔφεραν ἓνα πουλάρι, ἐπάνω στὸ ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς κάθισε, ἀφοῦ φρόντισαν πρῶτα οἱ μαθηταὶ κι' ἔστρωσαν ἐπάνω ἓνα ἀπ' τὰ ροῦχα τους.

ἀνέχομαι αὐτὰ σωμαίνοντας. Γιατὶ ἐσεῖς θ' ἀπολογηθῆ ὁ καθένας σας γιὰ τὸν ἑαυτό σου μονάχα, ἐγὼ ὅμως εἶμαι υπεύθυνος γιὰ ὅλους σας. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέω καὶ νὰ κάνω πάντα, ἔστω κι' ἂν πρόκειται νὰ σᾶς λυπήσω καὶ νὰ σᾶς γίνω φορτικός, ὥστε νὰ παρουσιασθῶ ἐμπρὸς στὸ φοβερὸ ἐκεῖνο βῆμα, χωρὶς νᾶχω σπύλους, ἢ ρυτίδες, ἢ κάτι παρόμοιο.

Ἔτσι, ἀπέριττα σχηματίσθηκε μιὰ θαυμασία πομπή, μὲ τὸν Διδάσκαλο στὴ μέση, μπροστὰ καὶ πίσω Του πλῆθος λαοῦ, ποὺ ὀλοένα καὶ περισσότερο πληθυνόταν, κι' ἐκραύγαζε χαρούμενα, θριαμβευτικά, ζητωκραυγές : ἄΩσαννά τῷ υἱῷ Δαβίδ. Εὐλόγη- μένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ» (Μάρκ. ια', 40).

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἱεροσολύμων ἀναστατώθηκαν. Οἱ περισσό- τεροι ποὺ Τὸν εἶχαν γνωρίσει, κι' ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν γι' Αὐτὸν ἀκού- σει τόσα καὶ τόσα θαυμαστά, ἔτρεξαν μὲ ἀσυγκράτητο ἐνθουσια- σμό, «ἐλάβον τὰ βαῖα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλλθον» γιὰ νὰ Τὸν προῦ- παντήσουν (Ἰωάν. ιβ', 13). Ἄλλοι πάλι ἔστρωναν τὰ ἐνδύματά τους στὸ δρόμο, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ Χριστός.

Κι' ἐκεῖνος, ἀληθινὸς κι' αἰώνιος Βασιλέας, ὅλες αὐτὲς τὶς χα- ρούμενες καὶ πανηγυρικὲς ἐκδηλώσεις τὶς ἐδεχόνταν μ' εὐχαρί- στησι, γιατί τὶς ὄρες αὐτὲς ἔκανε ὀλοφάνερη τὴ «μεσσιανικὴ» Του ιδιότητα.

Καὶ ὅταν, σὲ λίγο, οἱ παθιασμένοι ἐχθροὶ Του, οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται γιὰ ὅλα αὐτά, ὁ Κύ- ριος τοὺς ἔδωκε τὴν ἀπάντησι· «ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκραῖζονται» ! (Λουκ. ιθ', 39-40)

Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, μὲ τὸ σημερινό Του θρίαμβο, ἄριστα φανερώ- νει καὶ συμβολίζει τὴν αἰώνια νίκη ἐνάντια στὸ κακὸ καὶ στὴν ἁμαρ- τία. Εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῶν καρδιῶν μας. Καὶ Τοῦ ὀφείλομε ἀνοι- χτόκαρδη ὑποδοχὴ μὲ ἀνυπόκριτη ἀγάπη, γιὰ νὰ θρονιαστῇ μέσα μας, νὰ διαλύσῃ ὅλα τὰ σκοτάδια ἀπ' τὶς ψυχές μας, νὰ τὶς ἐξαγνί- σῃ κι' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μας νὰ ὠραιοποιήσῃ !...

«Πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος...»

Ἀπ' τὴν ἀγία καὶ μεγάλη Δευτέρα ἡ Ἐκκλησία μᾶς παρουσιάζει «τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου τὰς ἀπαρχάς». Γι' αὐτὸ πένθος σ' αὐτὴν ἐπικρατεῖ, κατανυκτικὰ συναισθήματα κυριαρχοῦν. Κι' ὅλοι μας βλέπομε πιά καθαρὰ τὸν Κύριό μας νὰ ἐρχεται «πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος» Του !

Πολὺ διδακτικὰ καὶ ψυχοσωτήρια εἶναι τὰ διάφορα γεγονότα, ποὺ αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἐκτυλίσσονται. Βαδίζοντας ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα πείνασε. Κι' ἀναζήτησε καρπὸ σὲ μιὰ συκιά, ποὺ συνάντησε. Ἄλλ' ἐπειδὴ βρῆκε μόνο φύλλα, τὴν καταράσθηκε !. Κι' ἔτσι τὴν ἴδια στιγμή ἔγινε κατάξερη ! Αὐτὸ ὅμως εἶχε συμβο- λικὴ σημασία. Ἦθελε νὰ φανερωθῇ, πὼς ἡ πίστις, ἡ θρησκευτικὸ- τητα, χωρὶς ἀληθινὴ κι' ἔμπρακτη καρποφορία, εἶναι ἀξιοκατά- κριτη· κι' ὅτι ἡ Ἰουδαϊκὴ συναγωγὴ, μὲ τὴν αὐστηρὴ τυπολατρεία τῆς, ἐπρόκειτο νὰ ἐπισύρῃ τὴν ἀγανάκτησι τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ

πρέπει καθένας νὰ φοβῆται τὰ ἐπιτίμια τῆς δικαιοσύνης Του, σὰν μένει ἄκαρπος πνευματικά, καὶ ἀποδεικνύεται ἀδιάφορος ἀπέναντι στὴν ὑψηλὴ χριστιανικὴ ἀποστολὴ του.

Κατόπιν ὁ Ἰησοῦς ἀπ' τὸ Ναὸ τοῦ Σολομῶντος, ὅπου ἔγιναν οἱ πρῶτες ἀψιμαχίες μεταξὺ Του καὶ ἀνάμεσα στοὺς πωρωμένους Ἰουδαίους ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους καὶ ἀποστόμωσε, βρῆκε τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἐδίδασκε παραβολικὰ γιὰ τοὺς δυὸ γιούς, γιὰ τοὺς κακοὺς γεωργούς, γιὰ τοὺς βασιλικοὺς γάμους, στὶς ὁποῖες παρουσίαζε τὴ θέσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, τῶν ἀρχόντων του, τὴν ἐπαίσχυντη διαγωγὴν τους, τὴν ἐπικείμενὴ τιμωρίαν τους, ἀφοῦ ἄλλο ἔθνος θὰ τοὺς ἔπαιρνε τὰ πρωτεῖα στὸ μεγάλο κεφάλαιον τῆς σωτηρίας.

Ταυτόχρονα ὅμως προβάλλεται τὴν ἡμέραν αὐτὴν καὶ ἡ μορφή τοῦ παγκάλου Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος πουλήθηκε γιὰ εἴκοσι ἀργύρια ἀπ' τοὺς φθονεροὺς ἀδελφοὺς του στοὺς Αἰγυπτίους, διακινδύνευσε ἐκεῖ σοβαρὰ ἀπ' τὴν ἀνάισχυντη γυναῖκα τοῦ Πετεφρῆ, ἀλλ' ἀντιτάχθηκε σθεναρὰ στὸν πειρασμὸ καὶ δὲν ἔπραξε τὴν αἰσχρὴ ἀμαρτία, ἔστω καὶ ἂν συκοφαντήθηκε ἐλεεινὰ καὶ φυλακίσθηκε ἄδικα. Ὁ παντογνώστης Θεὸς τὸν ἐτίμησε γιὰ τὴν ἀγνότητά του, τὸν ἐβράβευσε καὶ τὸν ἀνύψωσε πάρα πολὺ σὲ θέσιν ἡγετικὴν καὶ μάλιστα στὴ βασιλείαν Του.

Ὁ πάγκalos Ἰωσήφ εἶναι τὸ προεικόνισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἐπίσης πουλήθηκε μὲ τριάντα ἀργύρια ἀπ' τὸν Ἰούδα, συκοφαντήθηκε, στὸ Σταυρὸ καρφώθηκε, ἀλλ' ὕστερα ἀπ' τὴν τριήμερην ἀνάστασίν του τιμῆθηκε καὶ ἐδοξάσθη ἀπ' τὸν οὐράνιον Πατέρα, σὰν θεάνθρωπος.

«Ο ὅ α ἰ... !»

Τὸ πρῶτὸ τῆς μεγάλης Τρίτης ἦλθε γιὰ τελευταία φορὰ ὁ Ἰησοῦς στὸ Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐκεῖ ἀντιμετώπισε σχεδιασμένην ἐπίθεσιν τῶν ἔθρων του. Εἶχαν νυκτερινὴν συνεδρίασιν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τὴν ὁποία πῆραν τὴν ἀπόφασιν νὰ παγιδεύσουν ἐξάπαντος, μὲ διάφορες σοφιστεῖες, τὸν Ἰησοῦ. Καὶ νά ! Πρῶτοι πλησιάζουν οἱ Ἡρωδιανοί. Τὸν προκαλοῦν, γιὰ νὰ μιλήσῃ κατὰ τῶν ρωμαϊκῶν ἀρχῶν κατοχῆς, ὥστε νὰ Τὸν καταγγείλουν μετὰ γιὰ ἐπαναστάτη στὸν ἡγεμόνα ! Λοιπὸν, μὲ τέχνη καὶ δολιότητα τὸν θέτουν σὲ δίλημμα μεγάλο, μὲ τούτη τὴν ἐρώτησιν : Κύριε, εἶναι σωστὸ νᾶναι ὑποτελεῖς στοὺς ρωμαίους οἱ Ἰουδαῖοι καὶ νὰ πληρώνουν σ' αὐτοὺς φόρο; Ὁ Ἰησοῦς κατάλαβε ἀμέσως τὴν πονηρίαν τους, καὶ εἶπε ἥρεμα : Δεῖξατέ μου τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. Καὶ ὅταν αὐτὸ ἔγινε, τοὺς ρώτησε : Τίνος τῆ μορφῆ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν φέρει αὐτό ; Βέβαια τοῦ Καίσαρος, τοῦ ἀπάντησαν. Τότε - ἐτόνισε καὶ Ἰησοῦς — ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Ἔτσι ἀποστομώθηκαν, καὶ ἔφυγαν ντροπιασμένοι !

Σε λίγο φάνηκαν οί Σαδδουκαῖοι. Αὐτοὶ δὲν πίστευαν στὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν. Κι' ἐτόλμησαν ἐπάνω σ' αὐτό, κατὰ χυδαίω-
τατο τρόπο, νὰ ζητήσουν ἐξηγήσεις. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς τοὺς συνέ-
τριψε κυριολεκτικά, μὲ τὴν παρατήρησι, πὼς βρίσκονται σὲ πλά-
νῃ οἰκτρὰ καὶ σὲ πλήρη ἀγνοια τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Στὸ τέλος κατέφθασαν κι' οἱ Φαρισαῖοι. Γρήγορα ὅμως καὶ
μὲ τὴ σειρά τους φημώθηκαν κι' αὐτοί, γιατί ὁ Χριστὸς ἀνέπτυξε
τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Κι' ὅταν ὅλοι αὐτοὶ σῶπασαν, ντροπιασμένοι, ὁ Ἰησοῦς ἔλαβε
τὸ λόγο καὶ τοὺς ἐταλάνισε ἐλεεινά, ἐκσφενδονίζοντας ἐναντίον τους
τὰ τρομερὰ καὶ ἀδυσώπητα «Οὐαὶ !» Ἀπέσυρε τὸ προσωπεῖο
τους, καὶ τοὺς ἀπεγύμνωσε ὀλότελα, ὥστε νὰ παρουσιασθοῦν μπρο-
στὰ στὸ λαὸ τιποτένιοι, ὑποκριταί, τρισάθλιοι ἐκμεταλλευταί του.
Γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴν κατάστασι, γιὰ τὴν ἀνόσια τακτικὴ τους, καὶ
γιὰ τὸ προετοιμαζόμενο ἔγκλημα τοῦ Γολγοθᾶ, τοὺς προειδοποίη-
σε καθαρὰ πὼς θὰ τιμωρηθοῦν σκληρὰ, μὲ τὴν καταστροφὴ κι'
ἐρήμωσι ὄχι μόνο τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ γε-
νικώτερα.

Ἦστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς ἄφισε πιά τὴν πόλι. Κατὰ τὴν
ὁδοιοποιεῖα του πρὸς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν πιὸ ἀποκαλυπτικά προ-
εῖπε τὴν μελλοντικὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπιβλητικοῦ Ναοῦ, μὲ τὴν
κατηγορηματικὴν δῆλωσι : δὲν θὰ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθου ! Κι' ἐν
συνεχείᾳ μίλησε γιὰ τὴν δευτέρα Παρουσία Του, ἀναπτύσσοντας
τις ὥραϊες παραβολὰς τῶν δέκα Παρθένων, τῶν ταλάντων, τῆς
μελλούσης Κρίσεως. Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἔκλεισε τὸν κύκλο τῆς
μεγάλης Τρίτης, προσθέτοντας στοὺς μαθητὲς του : Εὐρετε, πὼς
μετὰ ἀπὸ δυὸ μέρες γίνεται ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου θὰ παραδοθῆ γιὰ νὰ σταυρωθῆ !...

«Δεινὸν ἢ ραθυμία ! μεγάλη ἢ μετάνοια !»

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα, τῆς μεγάλης Τετάρτης, συνεδριάζει τὸ ἀνώ-
τατο δικαστήριον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τὸ λεγόμενο μεγάλο Συνέδριον.
Συσκέπτεται καὶ ἀποφασίζει τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἄμε-
ση θανατικὴν ἐκτέλεσίν Του. Εἶχαν βέβαια προηγηθῆ κι' ἄλλες συσ-
κέψεις· ἀλλ' αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία καὶ τελειωτικὴ. Δηλαδὴ ἀπε-
φάσισαν τελεσίδικα νὰ Τὸν συλλάβουν ὅπωςδῆποτε, καὶ νὰ Τὸν
ἐξοντώσουν ! Μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως νὰ παρνοῦσε τὸ Πάσχα,
γιὰ νὰ μὴ γινόταν θόρυβος ἀνάμεσα στὸ λαὸ.

Τὴν ἴδια ὥρα, πού αὐτὴ ἡ συνωμοσία κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐξυ-
φαίνεται, Ἐκεῖνος βρισκόταν ἤρεμος στὸ σπίτι κάποιου Σίμωνος
εὐεργετημένου καὶ θεραπευμένου λεπροῦ. Ἐκεῖ τοῦ ἔγινε ἡ μυροά-

λειψίς ἀπὸ μιᾶ μετανοημένη ἁμαρτωλῆ γυναῖκα, ἡ ὁποία εἶχε καταφύγει στὸ θεῖο ἔλεος, κι' εἶχε ἀφθονά λάβει τὴ συγγνώμη.

Ὁ Ἰούδας ὅμως ἐπαναστάτησε μέσα του, μόλις εἶδε τὸ πολῦτιμο μύρο νὰ σπαταλᾶται ἀλύπητα. Καὶ εἶπε ἀγανακτισμένος : Δὲν θὰ ἦταν καλύτερο νὰ πουληθῇ, νὰ εἰσπραχθοῦν χρήματα, καὶ νὰ μοιρασθοῦν στοὺς πτωχοὺς ; Βλέπετε τὸν κατέλαβε ὁ ζῆλος τῆς φιλοπτωχίας, ἐνῶ τὸν κατέτρωγε ὁ πόθος τῆς χρηματολατρείας· γι' αὐτὸ εἶχε καταντήσει κλέπτῃς ! Κι' ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς, σὺν καρδιογνώστης, ἤξερε τὸ πάθος του, ἔσπευσε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι : Τοὺς πτωχοὺς τοὺς ἔχετε πάντοτε μαζί σας. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι προσωρινός. Πολὺ καλὰ ἔπραξε ἡ καλοπροαίρετη αὐτὴ γυναῖκα. Ἡ ἐνέργειά της ἀποτελεῖ μία προετοιμασία γιὰ τὸν ἐνταφιασμό μου !

Ὁ φιλάργυρος μαθητής, ποὺ ἀπεμπόλιζε τὴ μεγάλη τιμὴ κι' ἀγάπη πρὸς αὐτὸν τοῦ Διδασκάλου, καὶ σιγὰ σιγὰ ξέπεσε, κυριευμένος ἀπ' τὸ πάθος του, ἔφυγε τὸ ἴδιο βράδυ, παίρνοντας τὸ δρόμο γιὰ τὸ προδοτικὸ του ἔργο. Τράβηξε κατ' εὐθείαν στοὺς ἀρχιερεῖς. Καὶ τοὺς εἶπε : Τὶ θέλετε νὰ μοῦ δώσετε, κι' ἐγὼ ἀσφαλῶς θὰ σᾶς Τὸν παραδώσω ; Κι' αὐτοὶ ἀμέσως τοῦ μέτρησαν «τριάκοντα ἀργύρια», ὅσο ἦταν ἡ τιμὴ ἐνὸς δούλου. Τὶ καταπληκτικὸ πραγματικά ! Ὁ προδότης μαθητής ἱκανοποιήθηκε πάντως. Κι' ἀπὸ τότε ζητοῦσε τὴν κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ νὰ προδώσῃ τὸ Χριστὸ !...

Ὁ οὐράνιος Μυσταγωγός !..

Ἐπλησίαζε πιά τὸ Πάσχα. Γι' αὐτὸ ἀπ' τὶς πρῶτες κι' ὅλα ὄρες τῆς μεγάλης Πέμπτης ὁ Πέτρος κι' ὁ Ἰωάννης ἔσπευσαν νὰ ρωτήσουν τὸν Διδάσκαλο, ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐτοιμάσουν «φαγεῖν τὸ Πάσχα». Κι' ἀφοῦ ἔλαβον τὶς σχετικὲς ὁδηγίες καὶ κατὰ τρόπο θαυμαστὸ τὰ προετοιμάσαν ὅλα, τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας ξεκίνησαν ἀπ' τὴ Βηθανία, ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς δώδεκα μαθητάς, καὶ ἦλθαν εἰς τὸ «ἐστρωμμένον ἀνώγειον».

Στὴν ἀρχὴ τοὺς εἶπε, πὼς εἶχε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ φάγῃ μαζί τους αὐτὸ τὸ Πάσχα, ποῦ ἦταν γι' Αὐτὸν τὸ τελευταῖο, ἐπειδὴ ὕστερα πιά θὰ ἀντάμωναν στὴ βασιλεία Του.

Αὐτὸ ὅμως κατέπληξε τοὺς δώδεκα. Παρεξήγησις ἴσως γιὰ ἐπίγεια βασιλεία τοὺς ἐδημιούργησε φιλόδοξες σκέψεις γιὰ προβάδισμα, κι' ἔγινε γι' αὐτὸ φιλονικία ἀναμεταξύ τους ! Τότε ὁ Ἰησοῦς σηκώθηκε, ζώσθηκε πετσέτα, πῆρε μιὰ λεκάνη, κι' ἄρχισε νὰ πλένῃ τὰ πόδια ὄλων τῶν μαθητῶν ! Ἔτσι τοὺς ἔδωσε ἓνα σπουδαῖο μάθημα ταπεινοφροσύνης. Ἀπεκάλυψε ὅμως, σὲ μιὰ στιγμή, πὼς κάποιος ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ἐτοιμὸς νὰ Τὸν προδώσῃ ! Σὺν κεραινὸς ἔπεσε ὁ λόγος αὐτός. Ταραγμένοι ρωτοῦν ὅλοι αἰμῆτι

ἐγὼ εἶμι, Ραββί;» Ὁ Ἰωάννης, μὲ παράκλησι τοῦ Πέτρου, ἔπεσε πρὸς τὸ στῆθος Του, καὶ παρεκάλεισε ν' ἀποκαλύψῃ τὸ πρόσωπο. Εἶναι αὐτὸς — εἶπε σιγανὰ — πού θά πάρῃ τὸ κομματί τοῦ ψωμιοῦ βουτηγμένο στὸ πιάτο μου. Ἀλλ' ἀλοίμονό του ! Καλλίτερα νὰ μὴν εἶχε γεννηθῆ ! Τὴν ἴδια στιγμή πρόσφερε τὸ ψωμί στὸν Ἰούδα, πού ἀσυγκίνητος κι' ἀναίσθητος ἀπ' ὅλες τὶς φιλόανθρωπες πρὸς αὐτὸν ἐκδηλώσεις τοῦ Διδασκάλου φεύγει ἀμέσως ἀπ' τὸ ὑπερῶο, ἐγκαταλείποντας τὸ θεῖο Δεῖπνο, ἐνῶ ἀκούει πίσω του τὴν γλυκεῖα φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ, τόσο παραπονεμένη, νὰ τοῦ λέῃ : αὐτὸ πού πρόκειται νὰ κάνῃς κάμε το πιὸ γρήγορα !

Ἀμέσως μετὰ ὁ οὐράνιος Μυσταγωγὸς παρέδωκε τὸ θεϊότατο Μυστήριον τῆς Κοινωνίας. Εὐλόγησε καὶ διεμοίρασε τεμάχιο ἄρτου, κι' ἔδωκε ἀπ' αὐτὸν στοὺς μαθητὰς νὰ μεταλάβουν, λέγοντάς τους τούτα τὰ λόγια : «Λάβετε, φάγετε· τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου» ! Κατόπιν πῆρε στὰ τίμια χέρια Του ἓνα ποτῆρι μὲ κρασί. Τὸ εὐλόγησε, κι' ἔδωσε ἀπ' αὐτὸ στοὺς μαθητὰς νὰ μεταλάβουν, λέγοντας ἐπίσης : «Πίτε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ αἷμα μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». Καὶ πρόσθεσε : «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Ματθ. κς', 26-27. Λουκ. κβ', 19). Μὲ δέος καὶ συγκίνησι εἶδαν, ἀκουσαν κι' ἐκοινώνησαν οἱ μαθηταί.

Λίγες στιγμὲς ἀκολουθοῦν ὑμολογίας καὶ εὐχαριστίας. Λίγα λόγια διδακτικά, παρηγορητικά, ἐνισχυτικά - οἱ τελευταῖες ὑποθήκες καὶ συμβουλές — λέγονται ἀπ' τὸ Διδάσκαλο. Κι' ὕστερα ἐγκαταλείπουν τὸ ὑπερῶο. Βαδίζουν πρὸς τὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ. Ὁ Ἰησοῦς, μόλις μπῆκαν μέσα, ἀπομακρύνεται λίγο, κι' ἀφιερώνεται μόνος Του σὲ μιὰ ἐναγώνια προσευχή. Γεμᾶτος φρίκη γιὰ ὅλα αὐτὰ πού προβλέπει πὼς θά ὑποστῇ παρακαλεῖ τὸν οὐράνιο πατέρα νὰ μὴν ἐπιτρέψῃ τελικὰ νὰ πιῇ τ' ὄδυνηρὸ αὐτὸ ποτῆρι. Ὑπερникᾶ ὅμως τὴν ἀγωνία καὶ τοὺς φόβους, καὶ προσθέτει : «Ὅχι τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ δικό σου ! Ἔτσι παίρνει τελεσίδικα τὴν ἥρωϊκὴ ἀπόφασιν ν' αὐτοθυσιασθῇ γιὰ τὴ σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου.

Αὐτὴ τὴν ὥρα ἔφθασε ἐκεῖ ρωμαϊκὸ στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα, μὲ ὑπνρέτας τῶν λαοπλάνων ἀρχιερέων. Ἦταν ἐφοδιασμένοι μὲ μαχαίρια, ρόπαλα καὶ ἄλλα φοινικὰ ὄργανα. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶχαν τὸν Ἰούδα, ὁ ὁποῖος πλησιάζει ἀναίσχυντα· καταφιλεῖ τὸν Διδάσκαλον· δίνει ἔτσι τὸ σύνθημα. Καὶ συλλαμβάνουν, σάν ληστή, τὸν Ἰησοῦ, τὸν δένουν καὶ τὸν ὀδηγοῦν μπροστὰ στὸν Ἄννα, ἀρχιερέα τοῦ περασμένου χρόνου !

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Συνεχίζεται

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

Ἡ ἀγωνία ἐνὸς ἱερέως

Ἡ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΜΟΥ

Πάνω σ' αὐτὴ χρίζω τὸ στόχασμό μου, τὴ μυστικὴ μου ζωὴ, τὸ ποιμαντικὸ ἔργο μου, τὴ λατρεία μου.

Ἡ Θεολογία μου εἶναι τὸ ὄξυγόνο μου. Ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς μου.

Κάποτε τὴν εἶχα δὴ σὰν μιὰ ἐπιστήμη, ἀνάμεσα στὶς πολλές. Σὰν ἓνα σύνολο γνώσεων, ποὺ τὸ κάνει κανεὶς δικό του ἀκούγοντας πανεπιστημιακὲς παραδόσεις ἢ μελετῶντας βιβλία. Ἡ ἀναστροφή ὅμως μαζί της μ' ἔκανε ν' ἀλλάξω ἀντίληψι. Σήμερα βλέπω, ἢ μᾶλλον ζῶ τὴ θεολογία σὰν ἓνα ἰδιαίτερο ψυχικὸ κλίμα, σὰν ἓνα βίωμα, στὸ ὁποῖο στηρίζεται κι' ἀπ' τὸ ὁποῖο φωτίζεται ὀλόκληρη ἡ ζωὴ μου μὲ τὴν ἀφάνταστα μεγάλη ποικιλία τῶν ἐκδηλώσεών της.

Ἡ θεολογία μου δὲν εἶναι ἄθροισμα γνώσεων. Καινούργιες θεωρίες, ποὺ προστίθενται στὶς παλιές. Ὑλικό, ποὺ ποστιάζεται μὲ τάξι στὸ κρανίον μου. Εἶναι βέβαια καὶ γνώσι. Ἀλλὰ γνώσι, πού, ἀδελφωμένη μὲ τὴν πίστι, μὲ φέρνει καὶ μὲ τοποθετεῖ μπροστά σου. Μὲ πιάνει ἀπ' τὸν ὑλικὸ κόσμον, στὸν ὁποῖο βρίσκομαι φυλακισμένος, μ' ἀνεβάζει στὶς σφαῖρες τὶς εὐλογημένες τοῦ «ὑπεραισθητοῦ» καὶ τοῦ «ὑπερλογικοῦ» καὶ μὲ βοηθεῖ νὰ σχηματίσω ἀντίληψι συγκεκριμένη καὶ μυστικὴ κοινωνία μὲ τὸ θεῖο σου πρόσωπο, μὲ τὴν παρουσία σου στὸ χρόνο καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία μας, καὶ μὲ τὴ λυτρωτικὴ προσφορά τῆς ἀγάπης σου. Ἀπ' αὐτὴ μου τὴν ἐσωτερικὴ τοποθέτησι φωτίζεται καὶ κεντρίζεται καὶ κατευθύνεται ὀλόκληρη ἡ καθημερινὴ μου δραστηριότης.

Ἀληθινὴ φιλοσοφία. Ἡ Θεολογία μου εἶναι ἡ μοναδικὴ γνήσια φιλοσοφία. Ποὺ προσφέρει ἔξαρσι, λεπτὸ στοχασμό, καὶ ταυτόχρονα προσγειωμένη θεώρησι καὶ λύσι τῶν προβλημάτων τῆς γῆινης ζωῆς μου. «Ὑπεξαναβαίνει ἐπὶ τὴν πάντων κρατίστην οὐσίαν τολμᾷ τε ἐπέκεινα ἐπὶ τὸν τῶν ὅλων Θεόν, οὐκ ἐμπειρίαν τῶν θνητῶν, ἀλλ' ἐπιστήμην τῶν θείων καὶ οὐρανίων ἐπαγγελλομένην, ἣ συνέπεται καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνθρωπείων περὶ τε τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις οἰκεῖα χρῆσις»¹.

Κάτι περισσότερο. Ἡ Θεολογία μου εἶναι τὸ φῶς τῆς Ἀποκαλύψεως, τὸ ὁποῖο ἔρχεται καὶ θρονιάζεται στὴν ψυχὴ μου καὶ φωτίζει ὀλόκληρη τὴν προσωπικότητά μου. Εἶναι ἡ γνώσι ποὺ ἀποκτῶ γιὰ τὰ θεῖα καὶ τὰ οὐράνια, μὲ τὴν καθοδήγησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἔχει μιλήσει μὲ τὸ στόμα καὶ τὴ γραφίδα τῶν ἱερῶν συγγραφέων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ μὲ τρό-

1. Κλήμεντος Ἀλεξάνδρ. Στρωματεῖς Α', XXVIII.

πο μυστικό εξακολουθεῖ νὰ μιλάῃ στὶς καρδιές τῶν πιστῶν καὶ στὴν καρδιά τῆ δικῆ μου.

Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγῳ τολμῶ, Χριστέ μου, νὰ διεκδικῶ τῆ Θεολογία σὰν κάτι τὸ προσωπικὸ, τὸ δικό μου, βάζοντας ἀπὸ κοντὰ τῆς τῆ μικρῆ ἀλλὰ τόσο γλυκειὰ σὲ μένα λέξι, τὸ «μου». Εἶναι ἡ θεολογία μου. Τὸ συγκεκριμένο περιεχόμενον τῆς καρδιάς μου. Οἱ πεποιθήσεις μου. Τὸ «εἶναι μου». Ἡ σκοπιὰ ἀπ' τὴν ὁποία βλέπω κι' ἀπ' τὴν ὁποία ζῶ τὴν παρουσία σου καὶ τὴ ζωὴ μου.

* * *

Καὶ πρὸ παντὸς τὸ ἱερατικὸ μου λειτουργήμα.

Δὲν εἶμαι, Κύριε, ὑπάλληλος, ποῦ ἐνεργῶ «κατ' ἐντολήν».

Ὅταν ἀσκῶ τὸ ποιμαντικὸ μου ἔργο ἢ, ἀκόμα περισσότερο, ὅταν στὸ ἱερὸ κατοικητήριό σου προσφέρω θυσία καὶ λατρεία σὲ Σένα, ἡ κάθε μου λέξι κι' ἡ κάθε μου κίνησι ξεκινάει ἀπ' τὸ πιὸ ἐσώτερο διαμέρισμα τῆς υπάρξεώς μου, ἀπ' τὴν καρδιά μου. Ἀκριβῶς ἀπὸ κεῖ ποῦ ὑπάρχει τὸ ὑπόβαθρο τῶν πεποιθήσεών μου καὶ τῶν ἐνεργειῶν μου, δηλαδή ἡ θεολογία μου. Σὲ κάθε στιγμὴ αἰσθάνομαι τὴν παρουσία σου, τὴν ἀγάπη σου, τὴ λυτρωτικὴ σου προσφορά. Τοποθετῶ τὸν ἑαυτό μου καὶ τοὺς ἀδελφούς μου στὸ θεῖο σου σχέδιο. Κι' ἐνεργῶ σὰν λειτουργός σου, μὲ τὴν πεποιθῆσι πὼς τὸ ἔργο μου ἐνσωματώνεται στὸ δικό σου λυτρωτικὸ καὶ ἁγιαστικὸ ἔργο, ποῦ πραγματοποιεῖς ἀνάμεσά μας, στὴν ἐκκλησία σου.

Ἡ Θεολογία μου φωτίζει τὸ δρόμο μου, τὴ δρᾶσι μου καὶ πρὸ παντὸς τὸν ἱερὸ χῶρο τοῦ θυσιαστηρίου.

Ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τὸ θυσιαστήριον ἀγιάζει τὴ θεολογία μου. Τὴν ποτίζει μὲ τοὺς χυμούς τῆς θείας Χάριτος, τὴν ὁποία, ἄφθονη, μοῦ προσφέρουν τὰ ἅγια μυστήρια. Ἐτσι ἡ θεολογία μου, στὴν οὐσία, εἶναι ἡ θεογνωσία μου. Ἡ γνῶσι, τὴν ὁποία ἔχω γιὰ τὸ πρόσωπό σου, κι' ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ζῶ τὴ ζωὴ τῆς χάριτος.

Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ μονοπωλήσω τὴ θεολογία. Οὔτε κἂν νὰ τὴν ἐξαρτήσω ἀπ' τὶς πανεπιστημιακὲς περγαμηνές. Ὅλοι οἱ πιστοὶ σου εἶχαν τὴ θεολογία τους. Ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴ θέσι τους μέσα στὴν ἐκκλησία σου κι' ἀπ' τὴν ἐπιστημονικὴ συγκρότησι. Ὑπάρχουν λειτουργοὶ σου ἀγράμματοι, γεμάτοι ὅμως πίστι καὶ Ἅγιο Πνεῦμα, ποῦ ἔχουν μιὰ ἀπόλυτα συγκροτημένη καὶ καθαρὴ θεολογία. Ἀκόμα ὑπάρχουν ἀπλοῖ πιστοί, φορτισμένοι μὲ θεία Χάρι, ποῦ ἔχουν ἀντιλήψεις φωτεινὲς καὶ πεποιθήσεις ξεκαθαρισμένες. Κι' οἱ πεποιθήσεις τους αὐτὲς ἀποτελοῦν τὴ θεολογία τους.

Δὲν ὑποτιμῶ τὴν ἀξία τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ συστηματικῆς ἐμβαθύνσεως στὰ θεῖα δόγματα καὶ στὸ ἅγιό σου θέλημα. Εἶμαι

ὅμως ὑποχρεωμένος ταπεινά κι' εὐλικρινά νὰ ὁμολογήσω, πὼς στὸ νὰ ἀπαρτιστῆ μέσα μας ἡ θεολογία μας συνεισφέρει ἐκτὸς ἀπ' τὸ σπουδαστήριό καὶ ἡ ἀγνή διάθεσις καὶ τὸ πύρωμα τῆς καρδιάς, ἡ πίστις. Ἐκεῖνοι, ποὺ διαθέτουν αὐτὰ τὰ κεφάλαια, κι' ἂν ἀκόμα δὲν ἔχουν ἀφιερώσει χρόνο σὲ εἰδικὲς μελέτες, ἔχουν στὴν καρδιά τους φωτισμένη θεολογία, ἀληθινὴ θεογνωσία. Ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις προσφέρει στὴ θεογνωσία εὐρύτητα καὶ βάθος, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴ δύναμι νὰ τὴν κἀνη πιὸ ζεστή, πιὸ ἐμπνευσμένη. Ἡ φλόγα κι' ἡ ἔμπνευσις διοχετεύονται στὴ θεολογία ἀπ' τὸ «δυναμό» τῆς πίστεως.

* *

Ἡ θεολογία μου, Κύριε, εἶναι ἡ κοσμοθεωρία μου. Εἶναι ἡ πίστις μου.

Ὅμως ἂν καὶ εἶναι ὁ πιὸ προσωπικὸς μου θησαυρὸς, δὲν εἶναι μὲρψωμα τοῦ τυφλοῦ ὑποκειμενισμοῦ καὶ τῆς ἀχαλίνωτης ἀνθρωπίνης φαντασίας μου.

Ὅλες οἱ ἄλλες ἐπιστῆμες εἶναι δημιουργήματα ἀποκλειστικὰ δικά μας. Τίς κτίζει τὸ λογικόν, βοηθημένο ἀπ' τὴν αἰσθήσει. Βλέπουμε, παρατηροῦμε, σκεπτόμαστε, συμπεραίνουμε. Ξεκινᾶμε ἀπ' τὴν ἀμφιβολία ἢ ἀπ' τὴν ὑπόθεσι κι' ἐρευνοῦμε νὰ βροῦμε τὴν πραγματικότητα. Δὲν ξέρομε ἂν τὴ βροῦμε. Κι' ὅταν ἀκόμη διατυπώνουμε θεωρίες σοφὲς ἴσως ἡ πραγματικότης νὰ ξεφεύγῃ μέσα ἀπ' τὰ χέρια μας.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ φιλοσοφικὸν μας στοχασμό. Ἀκράτητος τρέχει πέρα ἀπ' τὰ ἔρια, ποὺ μποροῦν νὰ ἐρευνήσουν οἱ αἰσθήσεις μας. Ψηλαφεῖ τὸ σκοτεινὸ ἢ καὶ ὀλότελα σκοτεινὸ χῶρο τοῦ ὑπερϋλικοῦ κόσμου. Καὶ διατυπώνει προτάσεις καὶ θεωρίες, γιὰ τίς ὁποῖες καυχώμεθα μετὰ οἱ ἄνθρωποι, νομίζοντας πὼς ἐρμηνεύουν σωστὰ τὸ μυστήριον τοῦ σύμπαντος καὶ τὸ αἶνιγμα τῆς ὑπάρξεως.

Τὸ νομίζουμε.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄλλη. Καὶ στίς ἐπιστημονικὲς καὶ στίς φιλοσοφικὲς μας θεωρίες ἐνσωματώνουμε, ἄλλοτε ἄδηλα κι' ἄλλοτε φανερά, τίς ὑποκειμενικὲς μας ἀντιλήψεις. Στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴ φιλοσοφία ἔχει βάλει τὴ σφραγίδα τοῦ ὀκράτους ὑποκειμενισμοῦ. Θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ, πὼς στὴ γῆ μας δὲν ὑπάρχει ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία, ἀλλὰ ἐπιστήμονες καὶ φιλόσοφοι, ποὺ μὲ τὸ δικό του ὁ καθένας τρόπο ἐρευνάει καὶ στοχάζεται.

Στὴν ἱερὴ ἐπιστήμη πόση διαφορά! Εἰσφέρουμε καὶ μετὰ τὴν ἀτομικότητά μας. Ἀκοῦμε. Ἐρευνοῦμε. Στοχαζόμαστε. Σ' ἓνα ὅμως χῶρο, ποὺ εἶναι φωτισμένος μὲ οὐράνιο φῶς. Τὸν φωτίζει σὺ ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἀποκάλυψί σου.

Ἡ θεολογία δὲν ἐρευνάει ἀκαθοδήγητα τὸ ἀγνώστο. Παίρνει γιὰ ἀλάθητο ὁδηγὸ τὸ λόγο σου καὶ προχωρεῖ. Δὲν διστάζει νὰ σταθῇ ἀντιμέτωπη στὰ πῦρ μεγάλα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεως προβλήματα. Ὅχι ὅμως, γιὰ νὰ δώσῃ πρόχειρες λύσεις σύμφωνα μὲ τὶς ὑπαγορεύσεις τοῦ «πεπερασμένου» λογικοῦ μας. Ἀπαντᾷ, ἀφοῦ προηγουμένως μελετήσῃ τὴ δική σου ἀποκάλυψι, πού εἶναι τὸ α καὶ τὸ ω, πού εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια.

Ἐπομένως τὸ περιεχόμενο τῆς θεολογίας εἶναι ἡ μόνη φωτισμένη καὶ ὀρθὴ τοποθέτησις στὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ὑπάρξεως. Πού δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἀλλάξουν οἱ καιροὶ καὶ οἱ συνθῆκες. Ὅπως δὲν μποροῦν νὰ ἀλλάξουν οἱ «ἐναλλασσόμενοι» πολιτισμοὶ μας τὸ καθαρὸ λευκὸ φῶς, πού τὸ ἀστέρι τῆς ἡμέρας, ὁ ἥλιος, στέλνει στὴ γῆ μας.

Ὅποιος ἀπὸ μᾶς εἶναι γνήσιος θεολόγος μένει σταθερὸς στὴν ἀποκάλυψι καὶ ἀγωνίζεται ὁλοένα καὶ πῦρ βαθεῖα νὰ εἰσχωρῇ στὸ νόημά τους. Καὶ «ἐν αὐταῖς καταγραφάσας ταῖς γραφαῖς, τὴν ἀποστολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν σὺζων ὀρθοτομίαν τῶν δογμάτων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ὀρθότατα βιοῖ, τὰς ἀποδείξεις ὡς ἂν ἐπιζητήσῃ ἀνευρίσκειν ἀναπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου ἀπὸ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν»².

Περισσότερο ἀπ' τοὺς δασκάλους μου, περισσότερο ἀπ' τοὺς σοφοὺς συγγραφεῖς, πού ἔγραψαν τὰ θεολογικὰ βιβλία, περισσότερο ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου, πού κόπιασε πολὺ καὶ κοπιᾷ ἐντὸς ἐργοῦ τῆς σπουδῆς, τὴ χρωστάω σὲ σένα τὴ θεολογία μου. Γιατὶ σὺ μοῦ χάρισες τὸ φῶς τῆς ἀποκαλύψεως. Σὺ μοῦ πρόσφερες τὸ ἀνεξάντλητο μεταλλεῖο τῶν θείων Γραφῶν, γιὰ νὰ σκάβω καὶ ν' ἀντλῶ τὸ ὀλοκάθαρο χρυσάφι τῶν λόγων σου.

Σ' εὐχαριστῶ.

* *

Δός μου, Κύριε, τὴ δύναμι νὰ κρατήσω τὴ θεολογία μου ἀγνή καὶ καθαρὴ, ὅπως μοῦ τὴν ἐμπιστεύθηκες στὴν καρδιά μου.

Στὴν παλαιὰ καὶ τὴ σύγχρονη ἱστορία βλέπω νὰ γίνεται μιὰ βεβήλωσι. Ἴσως εἶναι συνέπεια τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας μας. Ἴσως καὶ καρπὸς τῆς ἀμαρτωλότητάς μας. Ἐκεῖ πού δὲν ἔχουν καμμιά θέσι οἱ προσωπικὲς σκέψεις καὶ τὰ φαντασιοκοπήματα, τὰ βάζουμε. Μερικὲς φορές χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε. Νομίζουμε πὼς πατάμε στὰ ἀγκωνάρια τῶν θείων λόγων σου, πὼς οἰκοδομοῦμε τίς σκέψεις μας καὶ τοὺς στοχασμοὺς μας ἀπόλυτα σύμφωνα μὲ τὴν ἀποκάλυψί σου, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἔχουμε πλανηθῆ καὶ χτίζουμε πάνω στὸ χάος.

2. Κλήμεντος Ἀλεξανδρ. Στρωματεῖς Ζ', XVI.

Μοῦ εἶναι δύσκολο νὰ μετρήσω καὶ νὰ κατονομάσω τὶς αἵρέσεις.

Ἡ αἵρεσι δὲν εἶναι ἄρνησι τοῦ προσώπου σου. Δὲν εἶναι ἀπιστία. Εἶναι πλάνη. Εἶναι ἀνθρώπινος συλλογισμός, πού ἢ διαστρέφει τὸν λόγο σου ἢ τὸν παραμερίζει πέρα εἰς πέρα καὶ πλάθει θεωρίες ἀνθρώπινες.

Ἔχει κι' ὁ αἰρετικὸς τὴν θεολογία του. Ἴσως μὲ ἀκρίβεια διατυπωμένη. Ἄνωφελο. Κάτω ἀπὸ τὸν φιλοσοφικὸ τρίβωνα κρύβεται ἓνα πλᾶσμα ἀνθρώπινης φαντασίας, πού τοῦ λείπει ἡ πνοή, ἡ ζωὴ κι' ἡ θεία Χάρις. Δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια, πού ἔχει ὁ αἰρετικὸς στὴν καρδιά του. Εἶναι τὸ ψέμα, ντυμένο μ' ἓνα καλοκομμένο καὶ καλοραμμένο ροῦχο.

Φύλαξέ με Χριστέ μου ἀπ' τὴν αἵρεσι. Μὴν ἀφήσης ἡ θεολογία μου νὰ ἀλλοιωθῇ, νὰ πάψω νᾶχω μέσα μου τὸ ὀρθὸ φρόνημα καὶ νὰ βρεθῶ στὸ ψέμα.

Ὁ κίνδυνος ὑπάρχει πάντα κοντά μου. Γιατὶ ὅταν μελετῶ τὶς ἅγιες Γραφὰς δὲν ἔχω τὴ δύναμι ν' ἀπομονώσω τὴ σκέψη μου καὶ τὴν καρδιά μου ἀπ' τὰ προσωπικά μου βιώματα, ἀπ' τὶς σωστὲς ἢ πλανημένους ἀντιλήψεις μου.

Ζητῶ τὴ χάρι σου.

Νὰ φρουρῆς τὸ λογισμό μου. Νὰ μὲ φυλάξῃ ἀπ' τὴν πλάνη, τὴν ὥρα πού μελετῶ τὴν ἀποκάλυψί σου ἢ στοχάζομαι καὶ δουλεύω μέσα μου τὴ θεολογία μου. Γιὰ νὰ μορφῶνῶ ἔτσι στὴν ψυχὴ μου βιώματα σωστά, ὀρθόδοξα. Γιὰ νὰ στερεώνωμαι στὴν ὀρθὴ πίστι. Καὶ μὲ ὀρθὰ φρονήματα νὰ πλησιάζω, γιὰ νὰ προσφέρω «δωρὰ τε καὶ θυσίας πνευματικὰς ὑπὲρ παντός τοῦ λαοῦ σου».

* * *

Ἡ θεολογία μου διατρέχει Χριστέ μου κι' ἓνα ἄλλο κίνδυνο. Νὰ μετατραπῇ σὲ στεγνὴ ἐπιστήμη ἢ σὲ καθαρὸ ἐπάγγελμα.

Δὲν φταίει ἡ ἴδια. Μεῖς φταῖμε. Ἐγὼ κι' οἱ συναδέλφοί μου.

Μᾶς ἀπορροφάει ἡ μέθοδος, τὸ σύστημα ἐρεύνης. Καὶ μπαίνουμε στὰ χωράφια τῆς θεολογίας, ὅπως θὰ μπαίναμε καὶ στὰ χωράφια τῆς φιλολογίας ἢ τῆς ἱστορίας ἢ ὅποιασδήποτε ἄλλης ἐπιστήμης. Μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ μελέτη τοῦ γράμματος τῶν πηγῶν. Ἀφιερῶνουμε χρόνο ἢ καὶ χρόνια στὴν ἐρευνα καὶ τὴ φιλολογικὴ κριτικὴ λίγων στίχων. Καὶ τὸ βάθος, τὴν οὐσία, τὸ πνεῦμα τοῦ κειμένου τὸ παραμερίζουμε.

Ἡ τάση αὐτὴ δὲν εἶναι ἀγνωστὴ στὰ θεολογικὰ σπουδαστήρια καὶ τοὺς θεολογικοὺς κύκλους. Τράβηξε πολλοὺς ὀπαδοὺς κι' ἔσβησε σὲ πολλὰς ψυχὰς τὴ φλόγα τῆς πίστεως.

Δὲν εἶναι θεολογία, Χριστέ μου, αὐτή. Δὲν εἶναι παγίωσι ἀντιλήψεων σχετικὰ μὲ τὴ σχέση μας μαζῆ σου καὶ τὸ ἀνακαινιστικὸ σου ἔργο.

Μπορεῖ νὰ τὴν ὀνομάσω ἐπιστήμη τῆς ἐπιφανείας, ποὺ συλλέγει καὶ ταξινομεῖ τὸ ποικίλο ὕλικό, ὅχι ὅμως καὶ γνήσια θεολογία, ποὺ προϋποθέτει τὸ βάθος καὶ τὴν ἐσωτερικὴ βιοματικὴ καὶ πνευματικὴ τοποθέτησι μπροστά Σου.

Σοῦ τῶπα μὲ εὐκρίνεια.

Διατρέχω καὶ γὰ αὐτὸ τὸν κίνδυνο. Γιατὶ εἶμαι παιδὶ τῆς ἐποχῆς μου καὶ μαθήτεψα σὲ δασκάλους, ποὺ ἦταν ποτισμένοι μ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα.

Δὲν συμφώνησα μαζῆ τους.

Ἄγωνίζομαι.

Ὁ πόθος μου εἶναι νὰ μὴν νικηθῶ ἀπ' τὴν ἀνοστη νοστοροπία τῆς προσκολλήσεως στὸ γράμμα τοῦ νόμου σου, ποὺ εἶχε ἀπομυζήσῃ τὴν ἰκμάδα τῆς παλιῆς γενιᾶς τῶν θεολόγων. Νὰ πάρω ἀπ' αὐτοὺς τὴ μέθοδο τῆς δουλειᾶς. Ἄλλὰ νὰ μὴ σταματήσω στὴ μέθοδο. Ν' ἀκολουθήσω τὸ δρόμο, ποὺ μοῦ δείχνουν ἅγιες μορφές, ἀληθινοὶ θεολόγοι, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σου.

Ἐπιθυμῶ βαθεῖα μὲ τοὺς συναδέλφους μου, τοὺς συγχρόνους μου θεολόγους, νὰ πλάσουμε τὴν καινούργια θεολογία, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ ἀγία θεολογία τῆς παραδόσεως, ποὺ διαφωτίζει καὶ ταυτόχρονα ἀγιαίνει καὶ τὴ σκέψι καὶ τὴ ζωὴ. Νὰ ξαναβροῦμε καὶ νὰ ξανακαλιάσουμε τὴ ζωντανὴ καὶ ζωοπάροχη θεολογία τῆς Ἐκκλησίας σου.

Ἐχουμε ἀνάγκη, μεῖς οἱ σύγχρονοι θεολόγοι νὰ ξαναγεννηθοῦμε. Νὰ γίνουμε μαθηταὶ καὶ παιδιὰ ὅχι τῶν θεολόγων τοῦ σπουδαστηρίου, ἀλλὰ τῶν σοφῶν καὶ ἁγίων πατέρων καὶ θεολόγων τοῦ θυσιαστηρίου.

Σύνδεσέ μας, Κύριε, μαζῆ τους.

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ Ζ. ΓΚΑΤΖΙΡΟΥΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἡ ἐπέτειος τῆς 25ης Μαρτίου

ΔΙΠΛΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ. ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Τὸ ὄνομά της εἰς τὰ χεῖλη ὄλων

Ἔνας δυνατὸς ψυχικὸς συγκλονισμὸς σὲ κάθε Ἑλληνα. Ἡ εορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἡ σκέψις καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἑλληνικὴ, ἀγκαλιάζουσι δύο μεγάλα γεγονότα. Τὴν ἐξόρμησιν τοῦ ἔθνους πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του καὶ τὴν σύμπτωσιν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐπέτειον τῆς εορτῆς τῆς Παναγίας τῆς Εὐαγγελιστρίας. Ἔτσι ὁ χριστιανικὸς Εὐαγγελισμὸς συνυφάνθη στενῶτα μετὰ τὸν ἔθνικόν. Καὶ ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς τυχαίας συμπτώσεως, ἀλλὰ περὶ μιᾶς θείας εὐδοκίας. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, τὸν εὐλογημένον λαόν, ἀγκάλιασε τὴν μεγάλην ιδέαν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας του καὶ ἐπιδαφιλεύθη κατὰ τὸν πλέον συγκινητικὸν τρόπον εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ιδέαν αὐτὴν, τὴν μεγάλην. Ἡ Θεοτόκος ἐστάθη μεγάλη σύμμαχος καὶ συμπαραστάτρια εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἡ μεγάλη γιορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς, εὐαγγελισμοῦ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ὑποδουλωμένου ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐστάθη ὡς μεγάλος σταθμὸς τῆς ἑλληνικῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Αὐτὴ ἡ προστασία καὶ συμπαραστάσις πρὸς τὸ γένος μας τῆς Παρθένου Μαρίας δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐκδηλώνονται εἰς κάθε στιγμήν, ποῦ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειάν της. Ἡ μνήμη τῆς θείας εὐδοκίας, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, κρατεῖ εἰς εὐλαβικὴν κατάνυξιν κάθε χριστιανικὴν ψυχὴν. Ἡ κόρη ποῦ ἐπελέξατο ὁ Θεός, ὑπῆρξε ἡ καθαρῶτα κάθε ἄλλης. Δι' αὐτὸ καὶ τὴν εὐηγγέλισεν ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ ἄγγελος, ὁ Γαβριήλ.

Ἡ ἀγία καὶ τιμημένη εορτὴ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ εορτὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὴν κόλασιν. Ἄν δὲ ὀλόκληρος ὁ χριστιανισμὸς τιμᾷ τὴν εορτάζουσαν ἀειπάρθενον μητέρα, τὴν Παναγίαν τὴν Εὐαγγελίστριαν, ὁ ἑλληνικὸς χριστιανισμὸς ἰδιαιτέρως ἔχει ἀγκαλιασμένην εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ψυχὴν του τὴν μορφήν καὶ τὴν μνήμην της.

Ἡ σκέψις του στρέφεται πρὸς τὰ χρόνια τῆς βυζαντινῆς ἀκόμῃ ἐποχῆς, κατὰ τὰ ὁποῖα σὲ πολλὰς σκληρὰς περιστάσεις

ἐστάθηκε ἡ Παναγία ὑπέρμαχος σύμμαχος καὶ βοηθὸς τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ.

Λυτρωθεῖσα ἡ βασιλις τῶν πόλεων ἐκ τῶν δεινῶν της ἀνέπειψε εὐχαριστίας πρὸς τὴν ὑπέρμαχον σύμμαχόν της. Καὶ βραδύτερον σὲ ὄλες τις ἐποχὲς τῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ ἐορτάζουσα Θεοτόκος, ἡ Εὐαγγελίστρια, δὲν ἔπαυσε νὰ σκέπη μὲ τὴν βοήθειάν της καὶ νὰ ὀδηγῇ πρὸς τὴν νίκην τὴν ἀγωνιζομένην διὰ τὴν ἐλευθερίαν της φυλῆν. Ἡ εἰκόνα της, φυλαχτὸ στὰ στήθεια τῶν περισσοτέρων ἀγωνιστῶν. Καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς της, τῆς Τήνου, προσκύνημα ἱερὸ στὸ πέρασμα πολλῶν αἰῶνων.

* *

Ἡ ἐξόρμησις τῆς σκλαβωμένης φυλῆς πρὸς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἐλευθερίαν, μὲ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν τὸν Γερμανὸν ἐπὶ κεφαλῆς, συνεδέθη μὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τῆς ἀγίας Παρθένου. Δὲν ἦταν μία σύμπτωσις καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀλλὰ μία θεία ἐκδήλωσις, ποὺ ἀναψε τὴν φλόγα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς διὰ τὴν ἀνάφλεξιν τῆς μεγάλης ἐθνικῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1821.

Λούρδη τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ προσκύνημα καὶ ἡ νῆσος τῶν Κυκλάδων, ποὺ ἀναπνέει ὑπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας. Χιλιάδες οἱ προσκυνητῆς, μὲ εὐλάβειαν καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Ὑπερμάχον Στρατηγόν, τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σύμμαχον πάντοτε τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Βεβήλωσις τῆς μνήμης της ποὺ ἐπεχειρήθη εἰς τὰ νερὰ τοῦ λιμένος τῆς Τήνου κατὰ τὶς παραμονὲς τοῦ τελευταίου μεγάλου πολέμου μὲ τὴν ἀνανδρὴν ἐπίθεσιν τοῦ φασιστικοῦ ἐχθροῦ ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ, ποὺ εἶχε πλεύσει διὰ νὰ παραστῇ τιμητικῶς εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἐτιμωρήθη σκληρῶς. Ἡ «Ἑλλη» ἡ ἱερὴ ναῦς τοῦ στόλου μας ἐπλήγη ἀλλ' ἡ ἀσέβεια τοῦ ἐχθροῦ ἐτιμωρήθη μὲ τὴν κατάρρευση καὶ τὴν ἦτταν τοῦ ἐχθρικοῦ τότε φασιστικοῦ κράτους εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν λησμονεῖ ποτὲ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς συμπαθείας καὶ εὐνοίας τῆς Θεοτόκου. Καὶ δὲν λησμονεῖ κατόπιν τὴν συμπαράστασίν της εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὸ συνθήκες σκληρῆς ἐπάνω στὰ χιονισμένα κακοτράχαλα βουνὰ τῆς Ἀλβανίας. Ἡ βοήθειά της σὲ κάθε σκληρὴ περιπέτεια καὶ ἡ σκιά της δίπλα εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον Ἕλληνα μαχητὴν. Ἡ ἱστορία αὐτὴ τῆς συμπαράστασεως τῆς Θεοτόκου εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς ἀγῶνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας συμπληροῦται καὶ συνεχίζεται ἀκόμη μὲ τὴν θαυματουργὸν ἐκδήλωσιν τῆς Παναγίας. Ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγε-

λιστρίας τῆς Τήνου μιὰ θαυματουργιακὴ πραγματικὴ κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ, οἱ βαπτιζόμενοι δὲ καὶ ἐξερχόμενοι ἐξ αὐτοῦ διακηρύττουν μὲ δάκρυα καὶ βροντοφωνοῦν τὰ θαύματα τῆς Θεομήτορος. Τυφλοὶ ποὺ ἀναβλέπουν, κωφάλαλοι ποὺ ἀνακτοῦν τὴν ἀκοὴν των καὶ τὴν λαλίαν των, παραλυτικοὶ ποὺ ὀρθώνονται εἰς τὰ πόδια των καὶ περιπατοῦν εὐχαριστοῦντες ὅλοι τὴν μεγάλη γιάτρισσά των, διὰ τὴν ἀπολύτρωση τῶν σκληρῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν των δεσμῶν. Τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν θαυμάτων δημιουργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἓνα βαθὺ κλονισμό καὶ ὑψώνουν αὐτὴν μὲ μιὰν κατανυκτικὴν ἀνάτασιν πρὸς τὴν θείαν μορφήν τῆς πάναγνης μητέρας κόρης καὶ πρὸς τὸν υἱὸν τῆς τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου.

* * *

Χαῖρε κεχαριτωμένη!

Μὲ τὸν ἀπλὸν αὐτὸν χαιρετισμὸν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ ἀντικρύζοντας μὲ θάμβος τὴν ὁμορφιὰ καὶ παρθενικότητα τῆς κόρης τῆς Ναζαρέτ, τὴν ἐχαιρέτισε καὶ εὐηγγελίσατο πρὸς αὐτὴν τὴν θείαν εὐδοκίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀμαρτωλῆς ἀνθρωπότητος. Μὲ διπλωμένα τὰ φτερὰ του καὶ τρέμοντας ἀπὸ συγκίνησιν ἔφερε πρὸς αὐτὴν τὸ θεῖο μήνυμα. Τὸν ἤκουσε συντετριμμένη ἡ πάναγνη κόρη, ἔσκυψε τὸ κεφάλι τῆς εἰς ἔνδειξιν ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου καὶ ἐψιθύρισε πρὸς τὸν ἀρχάγγελον Γαβριήλ: «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα Σου». Αὐτὴ ἡ ταπείνωσις καὶ ὑπακοὴ ποὺ ἔδειξε ἡ Παρθένος Μαρία εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τοῦ ἀγγέλου τὴν ἀνεβίβασε εἰς τὸ ὕψος τῶν μεγάλων καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Πρὸς αὐτὴν τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ταπεινοφροσύνης τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ στρέφεται κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ σκέψις κάθε εὐλαβικοῦ χριστιανοῦ. Καὶ ὁ κόσμος τῶν προσκυνητῶν ποὺ ὀδεύει πρὸς τὸ προσκύνημα τῆς Παναγίας τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου καὶ παντοῦ ὅπου ναὸς τιμώμενος μὲ τὴν μνήμην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, αἰσθάνεται τὴν ταπεινοφροσύνην νὰ περιβάλλῃ τὴν ζωὴν του.

Μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτὴν ποὺ συμβαδίζει πάντοτε μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐξεκίνησαν καὶ οἱ πρῶτοι ἀγωνισταὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως, διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἀπολύτρωσίν του ἀπὸ τὴν δουλεία τοῦ ἀλλοδόξου δυνάστη.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ
«ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ»

Ἡ ἀργολογία. Ἡ γλωσσαλγία. Καὶ ἡ ἀδολεσχία.

Ἄργολογία εἶναι, τὸ νὰ λέη κανεὶς πράγματα ἀργά· ἀσήμαντα δηλαδή, ἀνώφελα καὶ χωρὶς οὐσία. Ὁ ἀργολόγος εἶναι ἀνθρωπος ἀμόρφωτος καὶ ταπεινὸς στὸν χαρακτήρη, πού καταγίνεται μὲ πράγματα τιποτένια, ἀνάξια λόγου· καὶ τὰ λόγια του εἶναι ἀσύνετα καὶ μικρόχαρα. Μιλεῖ καὶ λέει ἀνοησίες, καὶ πέφτει σὲ λάθη· διηγεῖται πράγματα, χωρὶς περιεχόμενον· κί' ὅταν μιλήη κάνει κατάχρησιν τῆς ἀπονομῆς τοῦ συνομιλητῆ του· γιατί τὰ λόγια του δὲν ἔχουνε ζύγια· κί' εἶναι ἀκαιρολόγος καὶ ἀσημαντολόγος· κί' ὅ,τι λέγει εἶναι ἀνοησία καὶ μωρία. Ἡ γλώσσα του προτρέχει ἀπὸ τὸ μυαλό του· καὶ μπερδεύει τὰ λόγια του, χωρὶς κανέναν εἰρμό. Καὶ περισσότερο γλυστερῆ εἶναι ἡ γλώσσα, ἀπὸ τὴν κρουσταλισμένην γῆ. Ὁ ἀργολόγος, μὲ μὲ τίς ἀσημαντολογίες του, προκαλεῖ πολλὰ στενοχώρια στὸν ἑαυτό του.

Γ λ ω σ σ α λ γ ί α εἶναι ἡ κακογλωσσιά, ἡ γλωσσοφαγία. Ἡ γλωσσαλγία εἶναι φοβερὸ πάθος, ἀκατάσχετο κακόν, γεμάτον ἀπὸ θανατηφόρον φαρμάκι. Ἡ γλωσσαλγία μοιάζει μὲ πηγὴν πού ἀναβρῦζει πικρὰ νερά, πού ὅταν τὰ πίνης φαρμακῶνεσαι· κί' ὅταν ποτίζουσι τὴν γῆν ξεραίνουν τὸ κάθε τι πού φυτρώνει.

Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν ὑπῆρξαν αἱ ἡρωϊκὲς ἐξορμήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς νίκης ὑπῆρξεν ἡ σημαία πού ἐνέπνεε τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν μεγάλων ἰδανικῶν τῆς φυλῆς. Οἱ χαρμόσυνες κωδονοκρουσίες τῆς καμπάνας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Τήνου, ἐξαγγέλοντας τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης τοῦ θεοῦ μυστηρίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εὐρίσκουν βαθεῖα τὴν ἀπήχησίν των καὶ εἰς κάθε χριστιανικὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν.

Προσκύνημα εὐλαβικόν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Τήνου καὶ προσκύνημα νοερὸν ἀπὸ κάθε γωνία γῆς ὅπου ὑπάρχει ἑλληνικὴ κίνησις καὶ ζωὴ. Ἡ Παναγία ἡ Εὐαγγελίστρια—ἡ Βαγγελίστρα τῶν λαϊκῶν τάξεων—παραμένει συνοδοιπόρος μας πάντοτε καὶ τὸ θεῖον ὄνομά της προφέρεται μὲ εὐλάβεια καὶ σεβασμὸν εἰς τὰ χεῖλη ὄλων.

‘Ο γλωσσαλγός ἔχει γλῶσσαν ἀδάμαστην, γεμάτην ἀπὸ πίκρα κι’ ἀπὸ ψευτιά. Τὰ λόγια του ἀναποδογυρίζουν σπίτια καὶ καταστρέφουν ψυχές, καὶ προκαλοῦν μεγάλα κακά. ‘Ο γλωσσαλγός εἶναι μοχθηρός, καὶ μιλεῖ τὸ στόμα του ἀπὸ τὸ πικρὸ περίσσευμα τῆς καρδιάς του.

‘Η ἀδολεσχία, εἶναι ἡ πολυλογία, ἡ φλυαρία. Ἀδόλεσχος δὲ εἶναι ὁ φλύαρος, πού λέει πολλά.

‘Η ἀδολεσχία εἶναι ἐπικίνδυνη, μισητὴ καὶ καταγέλαστη. Χλευάζεται στις κοινές διηγήσεις, μισεῖται γιὰ τὰ κακά πού ξεστομίζει, καὶ τὸν καταγελοῦν καὶ τὸν περιφρονοῦν, σὰν ἀκριτόμυθο κι’ ἄνθρωπο πού δὲν κρατεῖ μυστικὸ μέσα του. ‘Η ἀδολεσχία εἶναι θρόνος τῆς ματαιοδοξίας, ἐπάνω στὸν ὁποῖο κάθεται ὁ ἀδόλεσχος καὶ διαφημίζει τὸν ἑαυτό του. ‘Ο ἀδόλεσχος, ὅπου καὶ νὰ βρεθῆ κι’ ὅπου καὶ νὰ σταθῆ φλυαρεῖ. Καὶ στὴν ἀγορά, καὶ στὸ θέατρο, καὶ στὸν περίπατο, καὶ ἡμέρα καὶ νύκτα· ὅταν θέλῃ νὰ σὲ γιατρέψῃ ἀπὸ κάτι, σοῦ γίνεται βαρύτερος κι’ ἀπὸ τὴν ἀρρώστειά σου· κι’ ὅταν συνταξιδεύῃ μαζί του σοῦ φέρνει ἑμετό, χειρότερο κι’ ἀπὸ τὴν ναυτία. Κι’ ὅταν σ’ ἐπαινεῖ εἶναι χειρότερος κι’ ἀπὸ τὴν κατηγορία.

Τὸ στόμα τοῦ ἀδόλεσχου εἶναι ξέσκεπο, καὶ δὲν ξέρει νὰ σωπαίνῃ· καὶ τὸ στόμα τὸ ἀπύλωτο καὶ ἡ γλῶσσα ἡ πολὺλογη εἶναι ἀναιδέστατη καὶ ἀηδιαστική.

‘Ο πολυλογᾶς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ ν’ ἀγαπηθῆ ἀπὸ ἀνθρώπους συνετοῦς, καὶ τὸν συχαίνονται οἱ σοφοί. Καὶ γίνεται φορτικός, καὶ δυσάρεστος καὶ στοὺς φίλους του.

Ἀπὸ τὴν πολυλογία δὲν μπορεῖ νὰ λείψῃ ἡ ἁμαρτία. Κι’ ὁ φλύαρος πέφτει πάντα σὲ πολλὰ λάθη, καὶ ποτέ του δὲ μαθαίνει τίποτα, γιὰτὶ δὲν τ’ ἀρέσει ν’ ἀκούῃ, παρὰ νὰ μιλῆ πάντα. Κάθε φλύαρος εἶναι καὶ μυθοπλάστης, κι’ ὅταν μιλῆ λέει παραμύθια καὶ ψευτιές. Αὐτὸς πού λέει πολλά λόγια δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γίνῃ μισητός, ὅπως λέει ὁ Σειράχ.

Περὶ εὐτραπέλου καὶ διὰ τὰ γέλοια.

Εὐτράπελος ἄνθρωπος λέγεται ἐκεῖνος πού γίνεται λογιῆς λογιῆς, ὁ εὐκόλος, ὁ ἄστατος. ‘Ο εὐτράπελος γρήγορα ἀλλάζει διάθεση, καὶ μιμεῖται τοὺς πάντας, καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τους, καὶ στὰ λόγια τους, καὶ στὸ βᾶδισμά τους, βρίσκει μὲ τὸ νοῦ του τρόπους γιὰ νὰ τοὺς κοροϊδεύῃ καὶ γεννᾷ τὴν ἐχθρότητά τους. Στὴν ψυχὴ του φωληάζουν μεγάλα ἐλαττώματα καὶ μεγάλη ἐρημιά. Τοῦ λείπει ἡ ἁρμονία, εἶναι ξέσκεπο τὸ σπίτι του καὶ τοῦ λείπει κάθε συστολή καὶ κάθε εὐλάβεια.

Ὁ κάθε φαῦλος καὶ ὁ κάθε παληάνθρωπος εἶναι κι' εὐτράπελος, καὶ τίποτε δὲν ὑπάρχει τὸ ἀναισχυντότερο ἀπὸ τὸν εὐτράπελο. Κι' ὅπως λέει ὁ θεῖος Χρυσόστομος «οὐ χάριτος γέμει τὸ στόμα αὐτοῦ, ἀλλ' ὀδύνης».

Τὰ γέλοια πάλιν τὰ πολλὰ ἀποχαυνώνουν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν σπρώχνουν στὴν ἠδυπάθεια· διώχνουν τὴν ντροπὴ καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς φέρνουν κοντήτερα πρὸς τὴν Κόλαση.

Καὶ ναὶ μὲν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶο γελαστικό, ἀλλὰ εἶναι μαζὶ καὶ λογικὸ καὶ ἠθικό. Καὶ δὲν μπορεῖ μὲν ν' ἀντισταθῆ, ὅταν τοῦ δίνουν ἀφορμὴ διάφορα γέλοια περιστατικά, ἀλλὰ ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν, σὰν λογικὸς πράγματι, καὶ σὰν λογικὸς πού εἶναι, ποτὲ νὰ μὴν προκαλῆ καὶ ποτὲ νὰ μὴν ἐπιδιώκῃ ἀφορμὲς γιὰ γέλοια.

Ἄλλο πρᾶγμα ὅλως διόλου εἶναι τὸ γέλοιο, κι' ἄλλο τὰ γέλοια. Τὸ γέλοιο, πού ἀνατέλλει ἐπάνω στὰ χεῖλη μας σὰν μειδίαμα, καὶ πού συγκινεῖ τὴν καρδιά μας γιὰ κάτι ἀπροσδόκητο πού μᾶς φανερώνει, αὐτὸ τὸ γέλοιο δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτο κι' ἀξιόμειπτο. Τὰ γέλοια ὅμως τῆς μέθης, κι' αὐτὰ πού προέρχονται ἀπὸ τὶς ἀσωτίες κι' ἀπὸ τὶς φλυαρίες διαφθεῖρουν τὴν ψυχὴ. Καὶ γι' αὐτὰ, λέει ἡ ἁγία Γραφή «οὐαὶ οἱ γελῶντες καὶ ἀπὸ πρῶϊας πίνοντες σίκερα».

Περὶ τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ τρυφηλοῦ.

Ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει γιὰ τὴν τρυφήν, αὐτὰ· «Θηρίο εἶναι ἡ τρυφή· θηρίο φοβερὸ καὶ ἀνημέρωτο, καὶ δὲν φαρμακώνει τόσο τὸ φίδι καὶ ὁ σκορπιὸς τὰ σπλάγχνα μας, ὅπως ἀφανίζει καὶ ἀναστατώνει τὴν ψυχὴν μας ἡ ἐπιθυμία τῆς τρυφῆς. Ἡ τρυφή εἶναι ἡ μητέρα ὅλων τῶν παθῶν καὶ κάθε βρωμερότητος. Τί λοιπὸν κακὸ μᾶς κάμνει ἡ τρυφή; Χοίρους μᾶς κάνει ἀπὸ ἀνθρώπους, καὶ χειρότερους κι' ἀπὸ τοὺς χοίρους. Γιατὶ ὁ μὲν χοῖρος κυλιέται στὶς λάσπες καὶ τρέφεται μὲ τὸν βόρβορο. Ὁ δὲ τρυφηλὸς ἄνθρωπος τρώει καὶ πίνει σὲ τραπέζια σιχαμερώτερα κι' ἐπινοεῖ χίλια δυὸ παράνομα κι' ἄσκοπα πράγματα, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ πάθος του». Ὁ δὲ Κλήμης τῆς Ἀλεξανδρείας λέει ὅτι «ἡ τρυφή, πού παραδίνεται στὶς ἡδονὲς καὶ στὴν ἀπόλαυση, γίνεται ἀφορμὴ φοβεροῦ ναυαγίου στὸν ἄνθρωπον· γιὰ τὸν ἀποξενώνει ἀπὸ κάθε σεμνότητα κι' εὐπρέπεια».

Τί ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ τρυφή παρὰ φιλήδονη λαιμαργία, καὶ ἀφρονία περιττή, πού μᾶς σπρώχνει στὴν καλοπέραση καὶ στὴν ἠδυπάθεια; Ἡ τρυφή μᾶς φέρνει ἄσκοπα κι' ἀπρεπετα γέλοια,

λόγια άτακτα κι' άνόητα, εύθυμία ποϋναι γεμάτη από άπρέπεια, φλυαρία άνόητη, κι' όλα τ' άλλα, που ούτε να τὰ λήη κανείς δέν πρέπει. Αυτοί που είναι παραδομένοι στην τροφή, μόνο σε ποι- κιλίες φαγητών και πιστών, αυτοί στο πιάτο έχουνε πάντα τὸ νοϋ τους, και δέν σηκώνουν τὰ μάτια τους ποτέ και πρὸς τὸν οϋρανό. Θεός τους είναι ή κοιλιά τους. Και δόξα τους ή ντροπή τους. Οί τρυφηλοί γίνονται χονδρόμυαλοι κι' άνόητοι· γιατί, ὅπως λένε οί άρχαίοι σοφοί «παχεῖα γαστήρ λεπτόν οϋ τίκει νόου». Κι' αυτοί που έχουν σαν σκοπό τῆς ζωῆς τους, τὸ να μεί γαλώνη και να φουσκώνη ή κοιλιά τους, είναι άνθρωποι τριφυλο- γίνονται δοϋλοι στα πάθη τους και σκλάβοι στις επιθυμίες τους· Κι' ανάβουν μέσα τους ένα φοβερό καμίνι, που ή φωτιά του και οί φλόγες τους τρώνε στο τέλος κι' άφανίζουν την ύπαρξή του. Γιατί δέν χορταίνουν ποτέ τους· κι' ὅσο τρώνε, τόσο και μεγα- λώνει ή βουλιμία τους· και τόσο ύψώνονται και θεριεύουν οί φλόγες τοϋ καμινιοϋ των. Και στο τέλος ξεπέφτουν στις άκο- λασίες και γίνονται ξεδιάντροποι κι' άναιδεις...

Ύπάρχει ὅμως και τρυφή άξιόπαινη και ζηλευτή. Κι' αυτό είναι ή πνευματική. 'Ο θεῖος Χρυσόστομος μᾶς λέει γι' αυτήν τὰ ἐξῆς: «Κι' ἐγὼ θέλω να χαίρεσαι, και ν' απολαβαίνης και να τρυφᾶς. Ἄλλα τὴν τρυφή τὴν ἀληθινή και τὴν πραγμα- τική, που ποτέ της δέν ξεπέφτει. Και ποιά λοιπόν είναι ή τρυφή αυτή, που πάντα της ἀνθίζει και λουλουδίζει και μοσχοβολᾶ; Κάλεσε τὸν Χριστό στο τραπέζι σου. Μετάδωσέ του από τὰ κα- λά σου και τ' ἀγαθά σου, ή καλύτερα από τὰ δικά του. Κι' αυτό θά σοϋ φέρη μεγάλη χαρά και τρυφή. Χαρά και τρυφή, που ποτέ της δέν θά μαραθῆ...».

Ἐπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἐφημέριος» είναι πρόθυμος να δίδη ἀπαν- τήσεις εις ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εις ζητήματα, τὰ ὁποῖα, ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔρ- γον τοϋ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εϋλαβέστατοι ἐφημέριοι δύναν- ται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀπο- ριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θά δίδωνται εις τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

82. Μετά τὸν ἀρραβῶνα πρέπει νὰ γίνεται «ἐκτενῆς καὶ ἀπόλυσις», ὡς λέγουν τὰ Εὐχολόγια ἢ ἀπ' εὐθείας νὰ εἰσερχώμεθα εἰς τοὺς μακαρισμούς; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ν. Παπανδρέου).

Μετὰ τὴν τελευταία εὐχὴ τῆς ἀκολουθίας τῶν μνήστρων «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ παιδί τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ συμπορευθεὶς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ...» καὶ τὴν ἐκφώνησίν της τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἔντυπα Εὐχολόγια ἀναγράφουν: «εἶτα ἐκτενῆς καὶ ἀπόλυσις» ἢ μόνον ἀπόλυσις». Κατὰ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία διεμορφώθη ἡ ἀκολουθία αὐτή, ὁ ἀρραβῶν ἐγένετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωριστὰ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ γάμου ἢ καὶ ἂν ἐγένετο μαζὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος ἐτελεῖτο στὸν νάρθηκα καὶ τοῦ στεφανώματος πρὸ τῆς ὥραίας πύλης, ὅπως σήμερα. Ἐπομένως καὶ στὴν πρώτη καὶ στὴν δευτέρα περίπτωσι οἱ δύο ἀκολουθίαι δὲν συνεδέοντο οὔτε χρονικῶς ἄλλ' οὔτε καὶ τυπικῶς. Ἡ ἐκτενῆς λοιπὸν καὶ ἡ ἀπόλυτος ἦταν ἡ φυσικὴ κατακλείς τῆς ἀκολουθίας τῶν μνήστρων.

Σήμερα οἱ δύο αὐτὲς ἀκολουθίαι τελοῦνται πάντοτε συνημμένως στὸ μεσαῖο κλίτος τοῦ ναοῦ. Ἐπικρατεῖ ἐξ αἰτίας τούτου ἡ συνήθεια νὰ παραλείπεται ἡ ἐκτενῆς καὶ ἡ ἀπόλυσις, ποὺ κατακλείουν τὴν πρώτη ἀκολουθία. Ἄν καὶ ἡ τελετουργικὴ ἀκρίβεια θὰ ἐπέβαλλε νὰ μὴ γίνεταὶ ἡ παράλειψις αὐτῆ, ἐν τούτοις ἄλλα παράλληλα σὲ ἄλλες παρόμοιαι περιστάσεις δείχνουν ὅτι καὶ στὴν περίπτωσί μας ἐφαρμόζεται ἕνας γενικώτερος κανὼν, ἐπομένως ὅτι δὲν συμβαίνει ἐδῶ καμμιά κενотоμία. Ἔτσι ὅταν ἐπισυνάπτεται ἡ θεία λειτουργία στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου παραλείπεται (λέγεται «μυστικῶς») ἡ ἐκτενῆς καὶ ἡ ἀπόλυσις ποὺ τὴν κατακλείουν. Ὁμοίως καὶ ὅταν ἐπισυνάπτωνται οἱ ἀκολουθίαι τῶν ὥρων πάλι δὲν χωρίζονται μὲ ἀπολύσεις. Καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ εὐχελαίου κανεὶς πιά δὲν γνωρίζει ὅτι τὸ πρῶτο μέρος της, δηλαδὴ μέχρι τὸ ἀπολυτικιο «Ταχὺς εἰς ἀντίληψιν...», χωρίζεται ἀπὸ τὸ δεύτερο, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ εἰρηνικά, μὲ ἐκτενὴ καὶ ἀπόλυσι.

Στὴν ἀκολουθία τῶν μνήστρων καὶ τοῦ γάμου ἡ παράλειψις τῆς ἐκτενοῦς καὶ τῆς ἀπολύσεως, ποὺ τίς χαρίζουν, μαρτυρεῖται ἤδη ἀπὸ τὸν Συμεῶν Θεσσαλονίκης. Κατ' αὐτὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκφώνησι τῆς τελευταίας εὐχῆς τῶν μνήστρων, ποὺ ἀναφέραμε, ὁ ἱερεὺς «εἰσάγει (τοὺς μελλονύμφους ἀπὸ τὸν νάρθηκα, ὅπου ἐτελέσθη ἡ ἀκολουθία τῶν μνήστρων) διὰ μέσου τοῦ ναοῦ... ἀντικρῶ

τοῦ θυσιαστηρίου πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν... ψαλλομένου ψαλμοῦ ἄρμο-
δίου πρὸς τοῦτο Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον» (Διά-
λογος, κεφ. 268). Ἡ παράλειψι λοιπὸν τῆς ἐκτενοῦς καὶ τῆς ἀπο-
λύσεως στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβῶνος μπορεῖ νὰ γίνε-
ται μὲ ἥσυχο τὴν συνειδησι καὶ ἀπὸ τὸν πιὸ ἀκριβολόγο ἱερέα, ἐφ'
ὅσον ὄχι μόνον συντελεῖ στὸ νὰ συντομεύσῃ κάπως ἡ ἀκολουθία
καὶ στὸ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνωνται πράγματα ποὺ θὰ ἐπαναληφθοῦν
καὶ στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ ἀρεκτὰ παλαιὰ
εἶναι καὶ σύμφωνη μὲ ἄλλα παρόμοια προηγούμενα.

83. Τελου μένης ἐσπερινῆς λειτουργίας τοῦ
Μεγάλου Βασιλείου, ποία εὐχὴ εἰσόδου λέ-
γεται κατὰ τὴν μικρὰν εἴσοδον, διότι διτ-
στάνται αἱ γνώμαι (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ἀ. Κουβί-
δου).

Τὰ διάφορα χειρόγραφα καὶ τὰ ἐντυπα Εὐχολόγια καὶ Ἱερατικά
ποὺ περιέχουν τὴν λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου δὲν σημειώ-
νουν ποία ἀκριβῶς εὐχὴ πρέπει νὰ λεχθῇ κατὰ τὴν εἴσοδο τῆς λει-
τουργίας αὐτῆς, ὅταν τελῆται συνδεδεμένη μὲ ἐσπερινό, ὅπως
τις παραμονές τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων, τὴν Μεγάλῃ
Πέμπτῃ καὶ τὸ Μέγα Σάββατο. Σιωπηρῶς ὅμως ἀφήνεται νὰ
ὑπονοηθῇ, ὅτι θὰ λεχθῇ ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐσπερινοῦ, «Ἐσπέ-
ρας καὶ πρωῖ καὶ μεσημβρίας...», ἐφ' ὅσον μέχρι τοῦ τέλους τῶν
ἀναγνωσμάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀκολουθεῖται ἡ συνήθης
τάξις τοῦ ἐσπερινοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἀρχίζει ἡ καθ-
αυτὸ λειτουργία, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Αὐτὸ ἐμμέσως ὑπονοεῖται
καὶ ἀπὸ τὸ Τυπικὸ καὶ τὸ Μηναῖα καὶ τὸ Τριψῆδιο, ὅταν μόνο μετὰ
τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα στὶς γνωστὰς περιπτώσεις σημειώνουν
στεροτύπως «καὶ καθεξῆς ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου».
Τὴν εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐσπερινοῦ λέγουν καὶ οἱ περισσότεροι
τουλάχιστον ἱερεῖς μας καὶ αὐτὴ λέγεται καὶ στὸ "Ἁγιον Ὅρος.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὀρθότερο εἶναι νὰ λέγεται ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου
τῆς λειτουργίας, ποὺ στὴν λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου δὲν
εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν εὐχὴ τῆς εἰσόδου τῆς λειτουργίας τοῦ
Χρυσοστόμου («Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐν οὐ-
ρανοῖς τάγματα καὶ στρατιάς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων...»). Καὶ
τοῦτο γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: Πρῶτον, ἡ εἴσοδος αὐτὴ γίνεται μὲν
κατὰ τὸν ἐσπερινό, ἀλλ' εἶναι εἴσοδος τῆς λειτουργίας, γι' αὐτὸ
καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «μικρὰ» εἴσοδος, πράγμα ποὺ προϋποθέτει
ὅτι ὑπάρχει καὶ «μεγάλῃ», δηλαδὴ ἡ εἴσοδος τῶν τιμῶν δώρων,
ἐνῶ στὸν ἐσπερινό δὲν ὑπάρχει οὔτε μικρὰ οὔτε μεγάλῃ, ἀλλ' ἀπλῶς
«εἴσοδος». Δεύτερον, ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐσπερινοῦ προέρχεται
ἀπὸ τὸν ἁσματικὸ ἐσπερινό, ὅπου ἀποτελοῦσε τὴν εὐχὴ τοῦ Η'

ἀντιφώνου ἢ τοῦ «Κύριε ἐκέκραξα», δηλαδή τοῦ 140οῦ ψαλμοῦ, κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ ὁποίου ἐγίνετο ἡ εἴσοδος τοῦ ἑσπερινοῦ. Οἱ φράσεις τῆς εὐχῆς ἀκατευθύνουν τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου καὶ μὴ ἐκκλίνης τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς λόγους ἢ εἰς λογισμοὺς πονηρίας... ὅτι πρὸς σέ, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν καὶ ἐπὶ σοὶ ἠλπίσαμεν» εἶναι μὲν σταχυολογημέναι ἀπὸ τὸν ψαλμὸ αὐτὸν (Ψαλμ. 140, 2, 4, 8), γίνεται ὅμως σαφῆς ὑπαινιγμὸς στὴν προσφορὰ τοῦ θυμιάματος, ποῦ συνοδεύει τὴν εἴσοδο τοῦ ἑσπερινοῦ (ἀκατεύθυνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου), ἐνῶ στὴν περίπτωσί μας δὲν προσφέρεται θυμίαμα, ἀλλ' ἡ εἴσοδος γίνεται «μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου». Τρίτον, κατὰ τὴν μικρὰ εἴσοδο οἱ ἱερεῖς εἰσέρχονται στὸ ἱερόν γιὰ νὰ τελέσουν τὴν θεία λειτουργία, ἐπομένως ἀρμοδιωτέρα εὐχὴ εἶναι ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου τῆς λειτουργίας, στὴν ὁποία ζητεῖ ὁ ἱερεὺς νὰ συνεισέλθουν μαζί του ἄγγελοι γιὰ νὰ συλλειτουργήσουν καὶ νὰ συνοδοξολογήσουν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, παρὰ ἡ ἄλλη ποῦ ἀναφέρει ἄσχετα πρὸς τὴν ἐπικειμένην λειτουργία αἰτήματα. Τέλος τέταρτον, ὑπάρχουν μερικὲς διατάξεις πρὸς ἀρχαῖα Τυπικά, ἀπὸ τίς ὁποῖες μπορεῖ κανεὶς μὲ βεβαιότητα νὰ συμπεράνη ὅτι μαρτυροῦν ὑπὲρ τῆς ἀναγνώσεως τῆς εὐχῆς «Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ἔτσι τὸ ἀρχαῖο ἀσματικὸ τυπικὸ τῆς ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως ποῦ σώζεται στὸν Πατριακὸν κώδικα 266 τοῦ Θ'—I' αἰῶνος, ρητῶς λέγει, ὅτι κατὰ τὴν λειτουργία τῆς Μεγάλης Πέμπτης «γίνεται εὐχὴ τῆς εἰσόδου τῆς λειτουργίας καὶ εἰσοδεύει ὁ Πατριάρχης μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου χωρὶς θυμιάματος καὶ μανουαλίων καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ συνθρόνῳ». Τὸ Σιναϊτικὸν Κανονάριον τοῦ Γ'—IA' αἰῶνος (κῶδιξ Σινᾶ 150) καὶ τὸ Τυπικὸν τοῦ ἔτους 1292, ποῦ περιέχεται στὸν ὑπ' ἀριθμ. 1877 κώδικα τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, διατάσσουν δύο εἰσόδους στὸ πρῶτον μέρος τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κατὰ τὸ Μέγα Σάββατον· ἡ πρώτη εἶναι ἡ «εἴσοδος τοῦ ἑσπερινοῦ» πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ ἡ δευτέρα μετὰ ἀπὸ τὴν ψαλμωδία τῆς Η' ᾠδῆς («Εὐλογεῖται πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον...») καὶ πρὸ τοῦ τρισαγίου. Κατὰ τὴν δευτέρα αὐτὴ εἴσοδο ἐλέγετο ἡ «εὐχὴ τῆς εἰσόδου τῆς λειτουργίας». Ἡ παρεμβολὴ τῆς δευτέρας εἰσόδου δείχνει ὅτι κατὰ τὰ Τυπικά αὐτὰ ἡ «μικρὰ εἴσοδος» καὶ ἡ εὐχὴ τῆς ἑθεωροῦντο ὡς ἓνα ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς θείας λειτουργίας. Τέλος πῶς σαφῆς εἶναι ἡ διάταξις ποῦ σημειοῦται εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς Μονῆς τοῦ ἁγ. Νικολάου τῶν Κασσούλων τοῦ IB'—II' αἰῶνος προκειμένου περὶ τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τῆς λειτουργίας τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων: «Χρὴ εἶδέναι, ὅτι, νηστείας οὐσης (ὅταν δηλαδή ἡ παραμονὴ τῶν Θεοφανείων δὲν συμπίπτῃ πρὸς Σάββατον ἢ Κυριακὴν, ἐπομένως κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τελεῖται ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου), εἰς τὴν εἴσο-

οδον τῆς λειτουργίας τὴν εὐχὴν λέγει ὁ ἱερεὺς «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς» μὴ οὐσης δὲ νηστείας (ὅταν δηλαδὴ ἡ παραμονὴ συμπίπτῃ πρὸς Σάββατο ἢ Κυριακὴ καὶ ὁ ἑσπερινὸς τελεῖται ἄνευ τῆς λειτουργίας) τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τοῦ λυχνικοῦ «Ἐσπέρας καὶ πρωῶν». Γίνεται δὲ ἡ εἰσόδος...».

Ὁ ἑσπερινὸς στὶς περιπτώσεις αὐτὲς δὲν ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητο ἀκολουθία στὴν ὁποία ἐπισυνάπτεται ἡ θεία λειτουργία, ὅπως γίνεται μὲ τὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου στὶς ἐνορίες ἢ μὲ τὴν ἀκολουθία τῶν ὥρων Γ' καὶ Σ' στὶς Μονές, ἀλλὰ συνυφαίνεται τρόπον τινὰ μὲ τὴν λειτουργία καὶ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο μέρος τῆς, ὅπως τὰ ἀντίφωνα στὴν συνήθη λειτουργία. Γι' αὐτὸ καὶ λαμβάνει καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ἑναρξί τῆς ὅλης ἀκολουθίας ὁ ἱερεὺς, ζητῶντας διὰ τῆς εὐχῆς νὰ ἐνισχυθῇ ἀπὸ τὴν κραταιὰ χεῖρα τοῦ Κυρίου γιὰ νὰ ἐπιτελέσῃ «τὴν ἀνάιμακτον ἱερουργίαν», ἐνδύεται πρὶν ἀπὸ τὴν ἑναρξί τῆς καὶ εὐλογεῖ μὲ τὸ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία», ὅπως στὴν συνήθη λειτουργία, καὶ ὄχι μὲ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν», ὅπως στὸν ἑσπερινό. Τὸ παράδειγμα τῆς εὐχῆς τῆς εἰσόδου τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, ποὺ εἶναι ἡ εὐχὴ τοῦ ἑσπερινοῦ «Ἐσπέρας καὶ πρωῶν...», δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ ἐπιχειρήμα ὑπὲρ ὁμοίας πράξεως καὶ στὴν μὲ ἑσπερινὸ συνδεδεμένη λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, γιὰτὶ σ' αὐτὴν δὲν πρόκειται γιὰ τέλεσι κυρίως εἰπεῖν λειτουργίας, ἀλλὰ ἑσπερινοῦ μὲ παράθεσι τῶν Προηγιασμένων πρὸς κοινωνίαν τῶν πιστῶν.

Φ.

Μητροπολίτου Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
«Μ Ε Λ Ε Τ Η Μ Α Τ Α»
Εἰς τόμους πέντε σελ. 2124

Ἦτοι λόγοι ἑορταστικοί, περιστατικοί κ.λ.π. Ἄρθρα, Μελέται, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Διατίθενται διὰ τοὺς αἰδουσιμωτάτους ἱερεῖς, κληρικούς, καὶ θεολόγους, πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των, ἀντὶ δραχμῶν 200 ἐπὶ τρίμηνον, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Πληροφορίαι : Γράψατε εἰς «ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ»

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ»,

Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 75 ἐρώτησιν περὶ τῶν ἐν ἀφένδρῳ γυναικῶν, ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν Ναὸν καὶ νὰ ἀσπάζωνται τὰς εἰκόνας, ἀπαντήσατε, ὅτι αὐταὶ ἀποκλείονται παντὸς ἀγιαστικοῦ μέσου. Ἄλλ' οἱ σχετικοὶ κανόνες ὁμιλοῦν μόνον περὶ ἀποχῆς ἐκ τῆς Θ. Κοινωνίας. Ἐν ποίῳ δικαιώματι τοὺς ἐπεκτείνομεν εἰς πάντα τὰ ἀγιαστικά μέσα ; Ἐδιάβασα τὰ σχετικὰ ἄρθρα τοῦ μακαριστοῦ π. Γερβασίου Παρασκευοπούλου ἀλλ' ἡ ἐπιχειρηματολογία του δὲν μὲ πείθει. Σχετικὴν μικρὰν μελέτην ἐδημοσίευσα εἰς τὸ περιοδικὸν «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ» (1963 σ. 223 κ.έ.). Θὰ ἤμην εὐτυχής, ἐὰν διευπλώνατε πειστικωτέραν καὶ λογικωτέραν θέσιν τοῦ ζητήματος. Δὲν νομίζετε, ὅτι εἶναι παραλογισμὸς καὶ ἀντινομία, νὰ ἀποκλείωμεν τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὰ ἀγιαστικά μέσα διὰ μίαν φυσιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ; Ὁ π. Γερβάσιος προβάλλει ὡς ἐπιχείρημα τὰς διατάξεις τοῦ Λευίτικοῦ. Ἄλλὰ δὲν ἔχουν καταργηθῆ αἱ τελετουργικαὶ διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου ; Ἐὰν ναί, τότε κατηργήθη μετ' αὐτῶν καὶ ἡ διάταξις περὶ τῶν ἐν ἀφένδρῳ γυναικῶν. Ἐὰν ὄχι, τότε εἴμεθα ἔνοχοι καὶ εἰς ἄλλας παραβάσεις, λ.χ. διὰ τὴν βρῶσιν χοιρείου κρέατος.

Οἰκονόμος ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγίων Ἀποστόλων Θεσσαλονίκης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἐξετυπούτο ὁ «Ἐφημέριος» ὅταν ὑπεγράφη καὶ ἐκυκλοφόρησε ἡ ἐρμηνευτικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν περὶ τοῦ νέου ἐφημεριακοῦ Μισθολογίου. Ταύτην δημοσιεύομεν εἰς τὸ κυκλοφοροῦν μετὰ τοῦ παρόντος τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας».

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία.

Τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία μονάχα ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ τὴ δώσῃ στὸν ἄνθρωπο. Κι' ἡ ἐλευθερία αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ μας ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς ἁμαρτίας.

Ἐπισημαστέον ὅτι ὁ Χριστὸς λέγει, στὸ κατὰ Ἰωάννην ἅγιο Εὐαγγέλιο : «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας» (ἡ', 34). Κι' ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνιστᾷ, στὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολή του : «Τῆ ἐλευθερίᾳ ἣν ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ἐλευθέρωσε, στήκετε» (ε', 1).

Πλαστήκαμε ἐλεύθεροι. Ὅλο τὸ ὥραϊο καὶ φοβερὸ μυστήριον τῆς θρησκείας μας ἐγκτεταται σ' αὐτὴ τὴν προϋπόθεσιν. Ὁ Θεὸς μᾶς ἀναγνωρίζει τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογῆς ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸ πονηρὸν. Ὁ Χριστὸς δὲν μᾶς ἀναγκάζει νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε. Λέγει ὅτι ὅσοι τὸν ἀκολουθοῦν, σηκώνοντας τὸν σταυρὸν τους, τὸ κάνουν διότι οἱ ἴδιοι τὸ θέλουν καὶ τὸ προτίμησαν. Τὸ νὰ ἀκολουθῆ κανεὶς τὸν Χριστὸν εἶναι πρᾶγμα σκληρὸν. Χρειάζεται : ὑποταγὴν στὸ θεῖον θέλημα, ἐναντίον τοῦ ὁποῖου ἀγωνίζονται καὶ στρατεύονται ὁ Διάβολος, ὁ Κόσμος κι' ἡ Σάρκα. Ἀλλὰ μονάχα σ' αὐτὴν τὴν ὑποταγὴν ἐγκτεταται ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία, γιὰ τὴν ὁποίαν πλάστηκε ὁ ἄνθρωπος. Ἄν δὲν τὴν ἐκλέξῃ καὶ δὲν τὴν ἀκολουθῆσῃ μὲ συνέπειαν, εἶναι πραγματικὰ δοῦλος, ἀνελεύθερος. Γιατὶ βρίσκεται στὸ καθεστῶς τῆς ἁμαρτίας, τελεῖ κάτω ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ πονηροῦ.

Εἴμαστε ἐλεύθεροι νὰ διαλέξουμε ἀνέμεσα στὸ καλὸ καὶ στὸ κακό. Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία εἶναι ὄχι μονάχα ἡ προϋπόθεσις τῆς ἐλευθερίας, γιὰ τὴν ὁποία μᾶς προώρισε ὁ Θεός, ἀλλὰ κι' ἡ διαρκὴς βάσις τῆς. Διότι ἡ ἐκλογὴ, γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε, δὲν εἶναι μιὰ ἐνέργεια, πού κάνει ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀρχὴν τοῦ χριστιανικοῦ βίου. Ὁλος ὁ χριστιανικὸς βίος εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη ἐκλογὴ. Σὲ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς του, ὁ χριστιανὸς καλεῖται νὰ ἀνανεώσῃ, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐλεύθερον αὐτὴ ἐκλογὴν. Ὅχι πλέον παρατῶντας τὴν ἁμαρτίαν, ὅπως ἔκανε στὴν ἀρχὴν, μὲ τὴ μετάνοιαν. Ἀλλὰ ἀποδοκιμάζοντάς τὴν γιὰ πολλοστὴν φορὰ, μὲ τὸ νὰ ἐκτελεῖ πρόθυμα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σὲ κάθε περίστασι. Κάθε περίστασις θέτει ἐνώπιόν μας τὸ ἀρχικὸν δίλημμα : τὸν Θεὸν ἢ τὴν ἁμαρτίαν; Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Παῦλος : «στήκετε». Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀπλῶς νὰ διαλέξουμε τὴν ἐλευθερίαν, πού μᾶς

προσφέρει ὁ Χριστός, ἀλλὰ νὰ σταθοῦμε στερεοὶ στὸ ἔδαφος τῆς.

Κατὰ τὴ διδασκαλία τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου χρειάζονται δύο παράγοντες: ἡ θεία χάρις κι' ἡ ἐλεύθερη ἀνθρώπινη βούλησις, πού λέγει ναι ἔμπρακτο στὴ θεία χάρι καὶ συνεργεῖ μ' αὐτή. Ὁ Χριστὸς βεβαιώνει: «Ἐὰν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε» (Ἰωάν. η', 36). Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ κράτος τῆς ἀμαρτίας εἶναι ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησι, τὴ διδασκαλία, τὴ σταύρωσι καὶ τὴν ἀνάστασί του, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ συνέτριψε τὴ δύναμι τῆς ἀμαρτίας καὶ μᾶς ἐλευθερώνει ὀριστικὰ ἀπ' αὐτή. Ἀλλὰ πρέπει, παράλληλα, νὰ θελήσουμε κι' ἑμεῖς αὐτὴ τὴν ἐλευθερία κι' ὄχι μονάχα νὰ τὴ θελήσουμε στὴν ἀρχή, ἀλλὰ νὰ τὴ θέλουμε διαρκῶς. Κι' ἔτσι, ἀποδείχνοντας μὲ ἔργα αὐτὴ τὴ θέλησή μας κάθε φορά, νὰ μένουμε μέσα στὴν ἐλευθερία τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πείρα κάθε χριστιανοῦ διδάσκει ὅτι ἡ ἐλευθερία βρίσκεται μέσα στὸν ἀγῶνα. Κάθε φορά, καλούμεθα νὰ ἐπαναλάβουμε τὴν ἐκλογή μας. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκλογή, πού ἀφορᾷ μονάχα τὴν ἀγαθὴ προαίρεση, τὴ στάσι τῆς ψυχῆς, τὸ συναίσθημα. Εἶναι ἕνας διαρκῆς ἀγῶνας, μιὰ ἀδιάκοπη πάλη μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ κακοῦ αὐτὸ τὸ «στήκετε» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Μεγάλη σημασία στὸ ζήτημα τῆς χριστιανικῆς ἐλευθερίας, ἔχει ἡ ὀρθὴ καὶ καθαρὴ πίστις. «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς», λέγει ὁ Κύριος (Ἰωάν. η', 32). Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι τὸ σταθερὸ ἔδαφος, ἡ διαυγῆς καὶ ζεῖδωρη ἀτμόσφαιρα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος γίνεται καὶ μένει πραγματικὰ ἐν Χριστῷ ἐλεύθερος. Ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ὠμὴ ἀμαρτία, ἀλλὰ κι' ἀπὸ τοὺς φωτοειδεῖς μετασχηματισμοὺς τοῦ Σατανᾶ (Β' Κορ. ια', 14).

Μέσα στὴν Ὁρθοδοξία, ἡ πλάνη κι' ἡ διαστροφή τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν κι' ἐντολῶν δὲν ἔχει θέσι. Ὅλα εἶναι φῶς καὶ καθαρὸς πνευματικὸς ἀέρας. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος ζῆ καὶ χαίρεται καὶ κατακτᾷ μὲ τὸν ὠραῖο ἀγῶνα του τὴν ἀληθινὴ ἐν Χριστῷ ἐλευθερία, πού εἶναι ὅ,τι βαθυτέρο καὶ πολυτιμότερο ποθεῖ ἡ ψυχὴ.

Ποῦ βασιλεύει ὁ Θεός;

Ὁ Θεὸς δὲν βρίσκεται σ' ἕνα ὠρισμένο μέρος. Εἶναι πανταχοῦ παρῶν. Ὁ φόβος ἀπέναντι τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ μᾶς κάνει νὰ τὸν αἰσθανώμαστε κυρίως πάνω ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν,

ΚΥΡΙΑΚΟ ΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

3. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟΝ

«Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω».

Σκάνδαλο σημαίνει ἓνα ἐμπόδιο, ἓνα πρόσκομμα, ἓνα βράχο ἢ μιὰ παγίδα στὸν ἴσιον δρόμο τῆς ζωῆς μας, εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ δρόμου πού με τὰ πόδια μας περνοῦμε, εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ νοητοῦ πνευματικοῦ μας δρόμου πού μᾶς ἐχάραξεν ὁ Χριστὸς νὰ διανύσουμε τερματίζοντάς τον ἀπρόσκοπα. Στὴν περίπτωσί μας ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ γιὰ τὸ σκάνδαλο πού τυχὸν γίνεται ἐκ μέρους ἀπροσέκτων ἀδελφῶν εἰς βάρος τῶν ἀδυνάτων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὴ δύναμι οὔτε καὶ νὰ μποῦν στὰ ἐλατήρια ἐκάστης πράξεως τοῦ ἄλλου, οὔτε καὶ νὰ νοιώσουν πὼς «ἐκαστος τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει» (Γαλ. στί', 5), καὶ ὅτι «ὃ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει» (στί', 7). Πάντως ἔχουμε ὡς δεδομένο τὸν ἀδύνατο ἀδελφὸ πού ζημιώνεται ἀπὸ τὴ διαγωγή τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ καὶ τὴν ἀφορμὴ πού ζημιώνει.

Πολλοὶ Χριστιανοὶ μπορεῖ νὰ εἶναι πιστοὶ· νὰ μὴ ἀμφισβητοῦν καθόλου τὰ δόγματα καὶ τοὺς ἠθικοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ νὰ ζοῦν μετὰ τὸ ὄραμα τῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ ἠθικοῦ θριάμβου, νὰ προσεύχωνται, νὰ μελετοῦν τὰς θείας Γραφάς, νὰ εἶναι φιλακόλουθοι, σεμνοὶ ἄνθρωποι, ἀπλοὶ καὶ ἀθῶοι. Παρὰ ταῦτα ὅμως νὰ εἶναι ἀδυνάτου χαρακτῆρος εἴτε ἀπὸ ἰδιοσυγκρασιακοὺς λόγους, εἴτε γιὰ τὴν κατὰ τὴν ἀρετὴν μετὰ τὰ πρόσωπα πού, κατὰ τεκμήριον, πρέπει νὰ εἶναι ὑπόδειγμα χριστιανικῆς ζωῆς, αὐτοὶ οἱ

στὸν οὐρανό. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς μᾶς λέγει, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Ἱερεμ. κγ', 23): «Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν». Ὁ δὲ μονογενὴς Υἱὸς του, ὅταν ἦλθε ἀνάμεσά μας, δίδαξε: «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ', 21).

Πρέπει, λοιπόν, κυρίως νὰ αἰσθανώμαστε τὸν Θεὸ μέσα μας. Αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ πληροφορία, αὐτὴ ἡ πνευματικὴ αἴσθησις εἶναι τὸ βαθύτερο, τὸ κεντρικὸ βίωμα τοῦ ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου. Χριστιανὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἄνθρωπος ἐνωμένος μετὰ τὸν Θεό.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ἀδύνατοι χαρακτηῖρες τὴν αἰσθάνονται καὶ τὴν ζοῦν. Πολλὲς φορές μάλιστα τὰ πρόσωπα αὐτὰ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔχουν καὶ στραβὲς ἀντιλήψεις σ' ὠρισμένα ζητήματα καὶ ἀπὸ ἀγνοια νὰ παρεξηγοῦν καὶ θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς ἀδιάβλητες ἐκδηλώσεις τοῦ ἀδελφοῦ, συνεπῶς δὲ νὰ σκανδαλίζονται. Ἐπειτα ὑπάρχει καὶ μιὰ κατηγορία ὑποκριτῶν ἢ κοσμικῶν τύπων ποὺ δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μετ' τὴν οὐσία τῆς θρησκείας καὶ τὸ βάθος τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ ποὺ ἐπιζητοῦν ἀφορμὰς νὰ σκανδαλισθοῦν.

Καὶ ὡς πρὸς τὸ σκάνδαλο ποὺ προκαλεῖ ἡ ἀμαρτία αὐτὸ ἢ εἶναι σὲ περιωρισμένο κύκλο ἢ εἶναι σ' εὐρύτερο. Ἡ εἶναι δρᾶστης ἓνας Κληρικὸς ἢ τ' ἄπλωσε ἓνας λαϊκός. Καὶ πάλιν ἀνάλογα πρὸς τὴν μόρφωσι, τὴ θέσι καὶ τὴν ἀποστολὴ τοῦ σκανδαλοποιοῦ παίρνει φωτιά τὸ σκάνδαλο καὶ ἀπλώνει καὶ δέρνονται ἔτσι περισσότερες ἢ λιγώτερες συνειδήσεις. Δὲν μπορεῖ νὰ σκανδαλίση ἐξ ἴσου ἓνας ἀπλοῦς πιστὸς ὅσον ἓνας Κληρικὸς, ἔστω κι' ἂν μιὰ ἀξιοκατάκριτη, εὐαγγελικῶς, πράξις εἶναι ἡ ἴδια. Δὲν μπορεῖ νὰ σκανδαλίση ἐξ ἴσου ἓνας ἀμόρφωτος, ὅσῳ ἓνας μορφωμένος. Δὲν μπορεῖ νὰ σκανδαλίση ἐξ ἴσου ἓνας ἐπιστήμων κοσμικῶν γνώσεων ὅσῳ ἓνας θεολόγος, ἔστω κι' ἂν ὁ πρῶτος ἡμάρτησε βαρύτερα ἀπὸ τὸν δεύτερο. Οἱ πρῶτοι μετριῶνται μετ' τὸν κανόνα τῆς ἐπιεικειᾶς, τῆς κατανουήσεως. Οἱ δεύτεροι μετ' τὴν αὐστηρότητα τοῦ φοβεροῦ τιμητοῦ, ποὺ ἀπαιτεῖ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν ἀτελειῶν καὶ τοῦ εὐόλισθου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τελειότητα καὶ στερεότητα χαρακτηῖρος καὶ συνεπῶς ἀκαμψία. Καὶ ἐὰν βέβαια πρόκειται περὶ ὑποκριτῶν καὶ ἐπιζητητῶν ἀφορμὰς σκανδάλων γιὰ νὰ ἔχουν ὑλικὸ πρὸς δικαιολόγησιν ἰδίων ἀδυναμιῶν καὶ ἀτοπημάτων, αὐτοὶ δὲν θεραπεύονται ποτέ. Καὶ δὲν θεραπεύονται γιὰτι εἶναι ἄρρωστοι καὶ στὰ μυαλὰ καὶ στὴν καρδιά. Ὑπάρχει μάλιστα μιὰ κατηγορία ἀπ' αὐτοὺς ποὺ χαίρουν ἂν τοὺς παρουσιασθῇ μιὰ τέτοια περίπτωσι σκανδαλοποιοῦ γιὰ νὰ ἔχουν ὑλικὸ κατακρίσεως καὶ εὐκαιρία νὰ ἀσκήσουν τὸν ἔλεγχον τοῦ τιμητοῦ, ἢ νὰ νοιώσουν ἀνακούφισι στὴ συνειδήσί τους ποὺ τὴν κατέθλιβε κάποια προσωπικὴ ἐνοχλή. Ναι μὲν χεῖλεσι ἀπεύχονται τὸ σκάνδαλον, ὅμως κατὰ καρδίαν τὸ εὐχονται. Ἀπόδειξι πὸς δὲν κλαίουσι γιὰ τὴν τυχόν πραγματικὴ πτώσι τοῦ ἀδελφοῦ, κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ, δὲν θρηνοῦν, δὲν προσεύχονται νὰ σταματήσῃ τὸ γενικώτερο ἄπλωμα τοῦ σκανδάλου, ἀλλὰ σουφρώνουν τὰ χεῖλη, ὑποκρίνονται τὸν λυπημένον, ἐμπήγουν ὅμως βαθύτερα τὸ μαχαίρι στὸ σῶμα τῆς Κοινωνίας μετ' τὴν κοινολόγησι τοῦ σκανδάλου σὲ εὐρύτερα στρώματα. Κι' εἶναι μὲν κατὰπτυστοι οἱ τύποι αὐτοὶ καὶ βαθύτερα ἀμαρτάνουν ἀπὸ τὸν σκανδαλοποιό, ὅμως πρέπει καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ συμβουλευτικὴ σύστασις τοῦ Ἀποστόλου. «Ὁ δὲ ποιῶ, καὶ ποιῆσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελώντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ

καυχῶνται εὐρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς» (Β' Κορ. ια', 12). Ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι πλησιάζουν τῇ γραμμῇ τοῦ ποταποῦ μάλιστα σκανδαλοθῆραι καὶ δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς νὰ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὶς ἀπροσεξίεις τοῦ ἄλλου, πού στὴν πράξι σκανδαλίζουσιν, ὡς χριστιανικῶς καὶ κοινωνικῶς ἀπαράδεκτες, ἐπιβάλλεται προσοχὴ καὶ μάλιστα ὅταν εἴμεθα κληρικοὶ ἢ γενικώτερα πνευματικὰ πρόσωπα, γιὰ τὴν τὰ μάτια τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν σκανδαλοθηρῶν εἶναι μεγενθυτικὸς φακός. Οἱ σκανδαλοθῆραι μοιάζουν μὲ τὰ κυνηγετικὰ σκυλιὰ πού ὀσφραίνονται τὸ θῆραμά τους καὶ μὲ τὴν ἐρευνητικὴ τους μύτη φθάνουν στὸ «γιατάκι» πού καταλήγει ἡ εἰδικὴ ὄσμη τοῦ διωκόμενου θηράματος, ὅποτε ἀρχίζουν τὰ χαρακτηριστικὰ οὐρλιάσματα γιὰ νὰ ξεκαμπίσῃ τὸ θῆμα τοῦ ἀφεντικοῦ. Αὐτοὶ οἱ τύποι παρακολουθοῦν ὄχι μονάχα ἂν τὰ λόγια σου ἐναρμονίζονται μὲ τὰ ἔργα σου, ὅποτε τοῦτο εἶναι κοινὸ αἶτημα ὅλων μας, ἀλλὰ καὶ τὸ σπῆτι πού κάθεσαι, καὶ τὴν τροφὴν πού παίρνεις καὶ τὸ φόρεμα πού φορεῖς καὶ τοὺς φίλους πού συναναστρέφεις καὶ τὰ λόγια πού πετᾷς. Κι' εἶναι μὲν ἠθικῶς ἀδιάβλητα αὐτά, ὅταν ὅμως ἀποτελοῦν πρόκλησι τοῦ διπλανοῦ μας πού ἔτσι βρίσκει ὑλικὸ νὰ σκανδαλίζεται, καλὸν εἶναι ν' ἀποφεύγεται καὶ ἡ ἀβλαβὴς κατ' ἐσὲ φαντασία, καὶ οἱ χτυπητὲς ἀνέσεις καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς πού προκαλεῖ καὶ πληγώνει τὸν ἀδελφὸ σου. Πολὺ περισσότερο πρέπει ν' ἀποφεύγεται καὶ τὸ ἐλαφρῶς ἐπιλήψιμον ὥστε ὁ σκανδαλοθῆρας νὰ μὴ θεμελιωνῇ λόγους συνηγορίας τῶν ἰδικῶν του παραπτωμάτων, ἀλλὰ καὶ κατηγορίας ἐναντίον σου.

Στὴν κατηγορία τῶν εὐκολὰ σκανδαλιζομένων ὑπάγονται καὶ οἱ ἄθρησκοι, ἀντιπνευματικοὶ ἄνθρωποι πού τὸ σκάνδαλο τὸ ἐπιζητοῦν ἐπίμονα, ὅπως οἱ δημοσιογράφοι, «αἰσχροῦ κέρδους χάριν», γιὰ τὴν περιγραφήν τους πολλαπλασιάζουσιν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ σκανδαλοθηρικοῦ τῶν ἐντύπου καὶ πλουτίζουν μὲ τὴν πνιγηρότητα τῆς ὑποθέσεως πού μυθιστορηματικὰ περιγράφουσιν, ὅπως τόσο ἄλλοι πού δὲν νοιώθουν πραγματικὸ πόνο γιὰ μιὰ πτώσι ἐνὸς ἀδυνάτου συνανθρώπου των. Αὐτοὶ οἱ ἄλλοι ἐπιζητοῦν κι' εὐχονται κάθε τόσο νὰ προκαλοῦνται σκάνδαλα καὶ μάλιστα ἐκ μέρους ἱερωμένων προσώπων γιὰ νὰ σπάζουσιν πλάκα, γιὰ νὰ συντηροῦν τονωμένο τὸ κέφι τους καὶ νὰ σκοτώνουν τὴν ἀνία τους. Εἶναι γι' αὐτοὺς τὸ σκάνδαλο ἓνα κομμάτι θεατρικῆς ἐπιθεωρήσεως γιὰ γέλια καὶ γιὰ διασκέδασιν, στὰ καφενεῖα, στὰ γραφεῖα, στὰ σαλόνια, ὅπου τὸ σκάνδαλο περιφέρεται σὰν εἶδωλο ἀποκρηάτικου γλεντιοῦ ἀδιάφορο ἂν διασύρεται τὸ ράσο, γκρεμίζωνται θεσμοί, ἀνατρέπωνται ἠθικαὶ βάσεις ἐνὸς καθεστώτος, ἐξ αἰτίας ἐνὸς δυστυχοῦς ἀνθρώπου πού ἔπεσε σὲ ἐπιλήψιμον πράξι. Χρονογραφήματα, σάτιρες, σκίτσα, ὅλα τὰ μέσα τῆς φθοροποιοῦ ἐξαπλώσεως τοῦ σκανδαλοῦ ἐφευρίσκονται καὶ μπαίνουν σ' ἐφαρμογὴ, ἐπὶ ἡμέρας,

ἑβδομάδες καὶ μῆνες ἀκόμη ὥσπου νὰ ἐκφυλισθῇ ἡ βοή καὶ πάψῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ὥσπου νὰ ξανανάψῃ ἄλλο γλῆντι μὲ ἀφορμὴ ἄλλου σκανδάλου. Καὶ στὴν περίπτωσιν ἀκόμη αὐτῆ, ποὺ οἱ κοσμικοὶ δὲν γίνονται ἀμαρτωλότεροι ἐξ αἰτίας τοῦ σκανδάλου μας, δὲν εἴμεθα ὅμως ἀπηλλαγμένοι τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς εὐθύνης. Ὁ κάθε πιστὸς καὶ μάλιστα ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνεταί νούμερο διασκεδάσεως τῶν κοσμικῶν στὰ θεάτρα τῆς Κοινωνίας. Οἱ θεατρίνοι εἶναι δυστυχεῖς ἄνθρωποι καὶ ζοῦν πολλάκις μιὰ ἀντιφατικὴ ζωὴ γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους. Ὁ πιστὸς ὅμως Χριστιανὸς; ἕνας Κληρικὸς; ἕνας πνευματικὸς ἡγέτης; ἕνας ἄρχων τῆς Πολιτείας; Μπορεῖ νὰ διασύρεται ἢ πίστις, ἢ ἀξία, μιὰ ἀρχὴ ἠθικὴ στὸ πρόσωπο ποὺ τὴν ἐνσαρκώνει καὶ νὰ χάνῃ τὴ σημασίαν της καὶ τὴ δραστηριότητα στὴ δημοσίαν ζωὴ; Τότε τὰ πάντα κλονίζονται, τὰ πάντα γκρεμίζονται ἀπὸ τὴ συνειδήσει τοῦ λαοῦ καὶ γεννιέται ἡ ἀπογοήτευσις. Ἐφ' ὅσον καὶ εὐρύτερα ζημιώνει τὸ σκάνδαλο καὶ τοὺς κοσμικοὺς ἀκόμη, καὶ τὰς ἀξίας, καὶ ἐδῶ ἐπιβάλλεται ἡ προσοχή, ἔστω κι' ἂν δὲν σκοτώνονται ψυχαί. Αὐτὸς ὁ ξεπεσμὸς τῶν ἀξιών ποὺ ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους παράγοντας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, Πολιτικῆς καὶ Κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, εἶναι σπουδαιότατος λόγος νὰ διδάξῃ προσοχή.

Τώρα ἐρχόμεθα στὴν περίπτωσιν ποὺ ἀναφέρει ὁ θεὸς Παῦλος. Πρόκειται περὶ τῆς κατηγορίας τῶν καλῶν Χριστιανῶν ποὺ οἱ ἄνθρωποι οὔτε νοσηρὴ περιέργεια ἔχουν, οὔτε τοὺς εὐχαριστεῖ τὸ ξέσπασμα σκανδάλου, οὔτε καὶ τοὺς λείπει ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς, πολλῶ μᾶλλον δὲν τοὺς λείπει ἡ ἀγάπη καὶ ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας. Ὁ σκανδαλισμὸς τοὺς προέρχεται, ὅπως προείπαμε, ἀπὸ ἄγνοια, πρῶτον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, δεῦτερον ἀπὸ τὴν πλάνη πὼς ὁ κληρικὸς ποὺ ἔπεσε σ' ἕνα παράπτωμα, ἂν πρόκειται περὶ κληρικῶν, ὄχι μονάχα εἶναι ἄτρωτος ἀπὸ τὰ βέλη τῆς ἀμαρτίας, ἀλλ' εἶναι ἄτρωτος γιὰ τὸ ἀξίωμα του ταυτίζεται ἀπόλυτα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ ἀμαρταλοῦ. Ἐπόμενον, λοιπόν, εἶναι νὰ γκρεμισθῇ ἀπὸ τὴ συνειδήσει του καὶ ἡ θρησκεία καὶ τὰ ἠθικά της ἀξιώματα. Ὁ ἀπλοῦς καὶ ἀφελῆς πιστὸς δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ιδιότητά του, ἀπὸ τὴν ἀποστολή του, ἀπὸ τὸ ἀξίωμα ποὺ φέρει, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ δικαιολογήσῃ στὴν συνειδήσει του ἀτοπήματα τὰ ὅποια μπορεῖ ν' ἀνεχθῇ σ' ἄλλους. Ὁ θρησκευτικὸς καὶ φιλικόλουθος ἄνθρωπος, αὐτὸς ποὺ φέρνει ἔντονον τὸ χρῶμα τοῦ καλοῦ Χριστιανοῦ, προβάλλεται σὰν πρότυπο μιμησεως στοὺς ἄλλους. Καὶ ὁ λειτουργὸς τῆς θρησκείας προβάλλεται σὰν τύπος Χριστοῦ, τὸν ὅποιον ἠθέλησε ν' ἀντιπροσωπεύσῃ ἐδῶ στὴ γῆ. Μπορεῖ τώρα ὁ καθένας μας νὰ φαντασθῇ τὴ τρομακτικὴν ῥῆγμα ἀνοίγει στίς

ψυχές τῶν ἀστηρίκτων, τῶν ἀσθενῶν στήν πίστι, ἐκεῖνος πού δίνει ἀφορμή σκανδαλισμοῦ, καί ποία βαρύτητα ἔχει τὸ ἀμάρτημα τοῦτο στό δίσκο τῆς πλάστιγγος τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ Ἀπόστολος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τοὺς φιλελευθέρους καί στερεωμένους στήν πίστι Χριστιανούς πού ἔτρωγαν τὰ ὑπολείμματα τῶν κρεάτων πού τοὺς προσεφέροντο ἀπὸ τὰς εἰδωλολατρικὰς θυσίας, χωρὶς κἄν νὰ δίνουν καμμιά σημασία σ' αὐτά, τοὺς συνιστᾷ ν' ἀποφεύγουν τὸ σκανδαλισμὸ τῶν ἀδυνάτων πού ὑποψιάζοντο πὼς ἐμόλυναν τὴ συνείδησί τους. Οἱ δυνατοὶ στή γνῶσι καί στήν πίστι Χριστιανοὶ ἔλεγαν : γιὰ μᾶς εἶναι ἀπλᾶ κρέατα κι' ἄς ψήθησαν σὲ εἰδωλολατρικὸ βωμὸ. Οἱ ἀσθενεῖς ὅμως ξεσήκωναν τὸν κόσμον κι' ἀπαντοῦσαν: Προσεφέρθησαν θυσία στοὺς Θεοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν καί ἀπαγορεύεται στοὺς Χριστιανούς νὰ τὰ γευθοῦν. Ἔτσι ἐπροκαλεῖτο μιὰ ψυχρότης, μιὰ διάσταση ἐκεῖ πού ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ ἡ ἀγάπη καί ἡ ἐνότης στήν πίστι καί στή λατρεία. Ὁ Ἀπόστολος, συγκαταβαίνοντας στήν ἀδυναμία τῶν πρώτων, ὥσπου νὰ ζήσουν τὸν ἐπεγνωσμένον Χριστόν, ἐγκαλεῖ τοὺς δευτέρους, ὡς ἀδελφούς πού δὲν ἔχουν τὴν ἀγάπη πού ἐπιβάλλεται σὲ μιὰ ψυχὴ λυτρωθεῖσα μὲ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας, ἀλλ' ἀπὸ ἀγνωσία καί ἰδιοσυγκρασιακὴ ἀδυναμία σκανδαλίζεται καί ζημιούται. Τοῦ ἀδελφοῦ ἡ διαγωγή πρέπει νὰ οἰκοδομῇ τὸν πλησίον καί ὄχι νὰ τὸν βλάπτῃ (ἡ', 10-12).

Ὅταν ἡ δική σου γνῶσις πού στηρίζεται βέβαια στήν ὀρθοδοξία σου, βλάπτῃ τὸν πλησίον σου γιατί σοῦ δίνει ἐλευθερία νὰ μετέχῃς ἀδιάβλητα μιᾶς τραπέζης, φέρ' εἰπεῖν, τότε γιατί νὰ μὴ στερηθῆς μιᾶς τέτοιας ἐλευθερίας προκειμένου νὰ σώσῃς τὸν ἀδύνατον ἀδελφό σου ; Καί προκειμένου περὶ φαγητῶν, δὲν χάνει κανεὶς τίποτε ἂν στερηθῇ μιᾶς ἀπολαύσεώς του, ἀφοῦ θὰ ὠφελήσῃ ἐκεῖνον. «Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω» (ἡ', 13). Ὅσο νὰ πεισθῇ ἐκεῖνος μὲ τις ἐξηγήσεις σου καί νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὸ πλῆγμα τὴν ἔχασε τὴν ψυχὴ του ὁ δυστυχής. Γι' αὐτὸ σημειώνει ὁ Ἀπόστολος : «Οὕτω δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς καί τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστόν ἀμαρτάνετε» (κ', 12). Τὸ ἀμάρτημα προσβάλλει τὸν Κύριο γιατί πληγώνεται μιὰ ψυχὴ πού τὴν ἐλευθέρωσε καί τὴν ἔκαμε δική του. Ἔτσι ἡ εὐθύνη μας εἶναι τεραστία ἐὰν μάλιστα καί μὲ τις ἠθικῶς ἀδιάβλητες πράξεις μας σκανδαλίζουμε τοὺς ἀσθενεῖς στήν πίστι ἀδελφούς μας. Ἐπομένως ὅπως τονίζει ἀλαχοῦ ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος, «Μηκέτι ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθεῖναι πρόσκομμα τῶ ἀδελφῶ ἢ σκάνδαλον» (Ρωμ. ιδ', 13). Βεβαίως μετὰ τὴν ἀληθινὴν θεογνωσία μποροῦμε ἐμεῖς νὰ ξεχωρίζουμε δογματικὰ καί ἠθικὰς ἀλήθειες. Καί ἐγώ, γράφει ὁ Ἀπόστολος, δὲν φρονῶ πὼς οἱ τροφές μολύνουν τὴ

συνείδησι τοῦ πιστοῦ. Μολυσμένο εἶναι κάτι γὰρ κεῖνον πού τὸ θεωρεῖ μολυσμένο. Ἄν ὅμως ὁ ἀδελφός σου λυπηταί γιὰ τὴ χρῆσιν τῆς ἐξουσίας σου στὸ κεφάλαιον αὐτὸ τῶν τροφῶν, γιὰτὶ νὰ δεῖχνης πὼς δὲν τὸν ἀγαπᾷς ἀφοῦ τὸν λυπεῖς. Λοιπόν, ἀμὴ τῷ βρώματι σου ἐκεῖνον ἀπόλυε ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε. Μὴ βλαστημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν» (Ρωμ. ιδ', 15).

Τὸ σκάνδαλον συνεπάγεται καὶ κανονικὰς κυρώσεις. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς νὰ συγκεκριμενοποιοῦν τίς περιπτώσεις τοῦ σκανδάλου, βάσει τῶν ἀγιογραφικῶν περὶ σκανδάλου χωρίων, ἐπιβάλλουν ποινὰς ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεις εἰς λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς ἀντιστοίχως, καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲν ἠθέλησαν μέσα στὴν χριστιανικὴ κοινωνία νὰ ἐπιτρέψουν ἐστίς μολύνσεως τῶν συνειδήσεων καὶ ἀφορμὲς ἀνασχέσεως τῆς εὐαγγελικῆς προόδου. Ὅποιος ἀμαρτάνει ἐν γνώσει τοῦ μάλιστα πὼς τὸ ἀμάρτημά του παίρνει μικρὰς ἢ μεγάλας διαστάσεις, εἶναι φονεὺς τόσων ἀστηρίκτων ψυχῶν. Ἀλλὰ καὶ μιὰ ψυχὴ νὰ ἐσκανδαλίσθῃ ἐξ αἰτίας μας, ἐν γνώσει μας, τὸ ἀμάρτημά μας ὡς θανάσιμον, ἐπισύρει κανονικὰς κυρώσεις ἐκ μέρους τοῦ πνευματικοῦ μας Πατρός, ὅστις θὰ δώσῃ ἐπανορθωτικὰς συμβουλὰς ἀναλόγως μὲ τὴν περίπτωσιν. Ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις πού μπορεῖ ἓνας νὰ ἐπροκάλεσε σκάνδαλο στὴν ψυχὴ τοῦ ἄλλου ἢ τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ συνεπάγεται τοῦτο προσωπικὴν ἐνοχλήν ἐκεῖνου πού ἔδωσε τὴν ἀφορμὴν. Ἴσως νὰ ὀφείλεται σ' ἐπιπολαιότητα, σὲ ἀπροσεξία, σὲ ἀγνοία, σὲ κακὴ ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων. Κάποτε ἓνας ἱερεὺς μῆκε σ' ἓνα κρεοπωλεῖο σὲ περίοδο Μ. Σαρακοστῆς. Διέταξε τὸν κρεοπώλη καὶ τοῦκοψε ἓνα κομμάτι κρέατος. Τὸ δίπλωσε, τὸ πλήρωσε καὶ ἔφυγε. Μέσα στὸ κρεοπωλεῖο ἔτυχε τῆς ἐνορίας τοῦ πρόσωπο πού ἀπετέλεσε τὴν δυάδα τῆς κατακρίσεως τοῦ ἱερέως σ' ὅλη τὴν ἐνορία. Κι' ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη πὼς ὁ μὲν ἱερεὺς ἦταν πιστὸς τηρητὴς τῆς νηστείας καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς παληοὺς πού ἀπέφευγαν τὸ λάδι καὶ τὴ Δευτέρα ἀκόμη, τὸ δὲ κρέας τὸ ἔστειλε μὲ τὸ παιδάκι τοῦ σὲ φυματικὸν ἐνορίτην του. Θὰ μπορούσε κανεὶς ν' ἀναφέρῃ πολλὰ παραδείγματα παρεξηγημένων ἀνθρώπων τοῦ καθήκοντος πού ἄθελά τους ἐσκανδάλισαν. Τὸ βᾶρος ὅμως τῆς εὐθύνης μοιράζεται. Μιὰ προσοχή, μιὰ μελέτη τῆς κοινωνίας μέσα στὴν ὁποίαν ἐργαζόμεθα, ἓνας διαφοροτικὸς τρόπος συμπεριφορᾶς πρὸς γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους, θὰ προσελάμβανε πολλὰς ἀφορμὰς σκανδάλου. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς πού σκανδαλίζονται ἐπάνω σὲ ὄρισμένα φαινόμενα θὰ πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικοὶ καὶ νὰ μὴ βιάζωνται σ' ἐξαγωγή συμπερασμάτων, πολλῶ μᾶλλον νὰ σκανδαλίζονται καὶ νὰ κοινολογοῦν τὰ τυχόν σκάνδαλα, γιὰτὶ καὶ οἱ ἴδιοι θὰ πέσουν στὸ θανάσιμον ἀμάρτημα τῆς κατακρίσεως, τὸ ὅποιον δριμύτατα ἠλέγχθη ἀπὸ τὸν Κύριον (Ματθ. ζ', 1-7), καὶ

ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον (Ρωμ. β', 1). Στὴ σημερινὴ μάλιστα ἐποχῇ ποῦ τὸ ψυχικὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων εἶναι δηλητηριασμένον καὶ τὸ θρησκευτικὸ καὶ ἠθικὸ οἰκοδόμημα ἔχει ὑποστῆ τρομακτικὰ ρήγματα ἅς μὴ προστεθοῦν καὶ τὰ σκάνδαλα καὶ πρὸ παντὸς τὰ σκάνδαλα τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ λαοῦ μας. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατὸ χαλινάρι στὶς ὅλες μας ἐκδηλώσεις. Τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ποῦ ἐχύθη ἐπάνω στὸ Σταυρὸ, ὑπενθυμίζει τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν μπορεῖ ὄχι ἀπλῶς νὰ πληγώσῃ ἀλλὰ καὶ νὰ θανατώσῃ τὸ σκάνδαλο. Ἡ ζωὴ τῶν γνησίων παιδιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸ παντὸς τῶν ἐργατῶν τοῦ Ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ εἶναι ζωὴ μέσα σὲ διαφανέστατο κρυστάλλινον κλουβί. Χάριν τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας θὰ στερηθῇ ὁ εὐσυνείδητος Χριστιανὸς καὶ ὑπηρέτης τῶν θείων Μυστηρίων καὶ ὀρισμένων ἠθικῶς ἀδιαφόρων ἀνέσεων. Ἐκτὸς τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐκτοξεύουν τὰ βέλη τῆς κακοφημίας κατ' ἐναρέτων προσώπων, ὑπάρχει καὶ ὁ σύγχρονος φαρισαϊσμὸς ποῦ διαβάλλει καὶ συκοφαντεῖ καὶ σκοτῶνει ὑπολήψεις. Φαντασθῆτε τώρα τί θὰ γίνῃ σὰν δοθῇ ἀφορμὴ σκανδάλου ἐκ μέρους ἐκείνου ποῦ στέκεται σὰν πελώριος στόχος μπροστὰ στὰ μάτια τῶν μικρανθρώπων, ἢ τῶν ἀπλῶν καὶ ἀσθενῶν τῇ πίστει Χριστιανῶν! Γι' αὐτὸ καλὸ εἶναι νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν ἄλλη συμβουλὴ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου: «Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἑλλησι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. ια', 33), ὥστε κατὰ τὴν τὴν ἡμέρα τῆς δικαιοκρασίας τοῦ Κυρίου μας νὰ μὴ παρεμβληθῇ κανένα ἐμπόδιο γιὰ τὴν εἰσοδὸ μας στὴν Οὐράνια Βασιλεία του.

Ἄρχμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, ὁτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλουν εἰς τὸ Τοπικὸν ΤΑΚΕ τῆς περιφέρειας των τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δρχ. 30 ἔτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Ειδήσεις του TAKE.

Συνεχίζεται με γοργόν ρυθμόν ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, μέσῳ τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ὑγιεινῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας.

Τὸ TAKE, ἐν τῇ προσπάθειά νὰ συμβάλῃ διὰ παντός εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ μέσου διὰ τὴν ταχυτέραν ἔναρξιν τῆς, συγκεντροῦ τὰς ἀτομικὰς δηλώσεις τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πρεσβυτέρων καὶ τῶν συνταξιούχων, αἵτινες, ἐλέγχονται δι' εἰδικοῦ συνεργείου ἐξ ὑπαλλήλων του, ἀποσπασθέντων παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ὑγιεινῆς, πρὸς ἐκδοσιν τῶν βιβλιαρίων ἀσθενείας. Τὸ ἐλλιπὲς ὅμως καὶ τὸ ἐσφαλμένον τῆς συμπληρώσεως πολλῶν ἐκ τῶν δηλώσεων τούτων ἐπιβραδύνει σοβαρῶς τὸν ρυθμόν τῆς προαγωγῆς τοῦ ὅλου ἔργου.

Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Θρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργεῖου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων συμβάλλουσα εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργεῖου Ὑγιεινῆς τοὺς ζητηθέντας δύο ἰατροὺς.

* * *

Διὰ παρεμβάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Θεοδωρακοπούλου ἐζητήθη παρὰ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου ἡ ἐπίσπευσις τῆς ἐκδόσεως τῆς διευκρινιστικῆς ἐγκυκλίου ἐν σχέσει πρὸς τὰς γενομένας αὐξήσεις εἰς τὸ μισθολόγιον τῶν Ἐφημερίων, ἧτις ὑπογραφεῖσα ἐτέθη ἤδη εἰς κυκλοφορίαν. (Ἰδατε ταύτην δημοσιευομένην εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν»).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσιμ. Πολυχρόνην Παναγιωτάκη, Πτολεμαῖδα. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας τὸ πρῶτον ἐπληροφορήθημεν τὴν χειροτονίαν σας. Ἦδη σὰς ἐνεγράψαμεν εἰς τὰ συνδρομητολόγια τοῦ Περιηδοῦ καὶ σὰς ἀπεστείλαμεν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967.—Ἐρᾶν Μητρόπολιν Σερρών καὶ Νιγρίτης. Ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 373 ἔγγραφόν σας.—Αἰδεσιμ. Παρθένιον Γιαννιᾶν, Οινόην Ἐφύρας—Ἠλείας. Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο. Εὐχαριστοῦμεν.—Αἰδεσιμ. Δημήτριον Παπαδόπουλον, Μερκοβούνιον Τριπόλεως. Ἐνεγράφητε καὶ σὰς ἀπεστάλησαν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967. Ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματός σας, ἀπαντοῦμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.—Αἰδεσιμ. Γεώργιον Σιδηροργόν, Η.Π.Α. Ἐνεγράφητε καὶ σὰς ἀπεστάλησαν τὰ ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967.—Αἰδεσιμ. Δημή-

τριον Μπίρμπαν, Ἐφημέριον Καρδαμά Ἀμαλιάδος, Ἡλείας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας τὸ πρῶτον ἐπληροφορήθημεν τὴν χειροτονίαν σας. Ἦδη ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967.— Ἱερομόναχον Χρυσόστομον, Ἱερὰν Μονὴν Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος. Ἐπιταγὴ σας ἐλήφθη καὶ ἐνεγράφητε εἰς τὰ ἡμέτερα συνδρομητολόγια διὰ τὴν τακτικὴν ἀποστολὴν τοῦ Περιοδικοῦ. Σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967 ὡς καὶ ἡ σκεπτικὴ ἀπόδειξις.—

Αἰδεσιμωτάτους Ἀθαν. Γκουμάν, Ἐφημέριον Γρύλλου Ὀλυμπίας, Εὐστράτιον Στάμου, Ἐφημέριον Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀθανασίου Κύμης Εὐβοίας, Δημήτριον Θ. Πανάγον, Ἐφημέριον Πραγματευτῆς, Κυνοῦρίας Λεωνιδίου, Βασίλειον Σανόπουλον, Ἀσπρόκαμπον Κορινθίας, Ἀρχ. Σεραφεῖμ Τσιμικλήν, Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Augsburg, Πρεσβ. Μιχαήλ Παπαμιχαήλ, Ἐφημέριον Λεπτῆς, Ὀρεστιάδος Ἐδρου, Θράκης, Οἰκονόμον Κων/νον Παπαγιάννην, Ἐφημέριον Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀποστόλων Θεσσαλονίκης, Ἀρχιμ. Τιμόθεον Γκιάλαν, Ἐφημέριον Κάτω Χώρας, Ἀρχιμ. Ἰάκωβον Βαλέρην, Ἀρχιμ. Σωτήριον Παπαστολόπουλον, Μηλέαι Βόλου, Ἀρχιμ. Κων/νον Μαυραντζῶν, Ἐφημέριον Κάτω Σιν. Τρικάλων Κορινθίας. Αἱ ἐπιστολαὶ σας διεβιβάσθησαν ἀρμοδίως. Ἀπαντήσεις ἀπ' αὐτῶ θὰ ἔχετε ἐν καιρῷ. Ἦδη προηγούνται ἀπορίαὶ πολλῶν ἀναγνωστῶν μας ἐφημερίων.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐπίκαιρα.—Τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Ὁ περὶ ἱερουσῦνης λόγος. Ἀπόδοση Θεοδόση Σπεράντσα. —Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Ἡ περὶ μορφώσεως διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τῆς Καππαδοκίας. —Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Γ' αὐτοῦς ποῦ ἀφήνησαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τρέχουσαν στὰ θεάτρα καὶ τὰ ἵπποδρόμια. Ἀπόδοση Ἀνθίμου Θεολογίτη. —Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἡ πορεία τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ μαρτύριο καὶ τὸ θρίαμβο. —Ἀρχιμ. Νικοδήμου Γκατζιρούλη, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, Ἡ θεολογία μου. —Βασ. Ἡλιάδης, Διπλῆ ἐορτὴ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἐλληνισμοῦ. Τὸ μυστήριον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. —Θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ μελέτη τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Ἀγίνης. «Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου». Ἀπόδοση Θεοδόση Σπεράντσα. —Φ. Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. —Βασ. Μουστάκη, Στὸ περιθώριον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία. —Ἀρχιμ. Χριστοφύρου Καλύβα, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Κυριακοδρόμιον ἐπὶ τῶν Ἀποστολικῶν Ἀναγνώσμάτων τοῦ ἐνιαυτοῦ. 9. Τὸ σκάνδαλον. —Εἰδήσεις τοῦ TAKE. —Ἀλληλογραφία.

Τύποις : ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)

Ὁδὸς Λέορμαν 185, Ἀθήναι — Τηλέφ. 530.318

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Διωφύρος Ἡρώων 26, Περιστέρι